

**HALLITUKSEN
KEHITYSYHTEISTYÖKERTOMUS
EDUSKUNNALLE
VUODELTA 1993**

FINNIDA

Finnish International Development Agency

Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto

Katajanokanlaituri 3, 00160 Helsinki

Puh. vaihde: (90) 134 161; telefax: (90) 622 2576

Aineistotilaukset: tiedotusyksikkö, puh. (90) 1341 6370 ja (90) 1341 6391

1994 vp – K 9

**HALLITUKSEN
KEHITYSYHTEISTYÖKERTOMUS
EDUSKUNNALLE
VUODELTA 1993**

HELSINKI 1994

EDUSKUNNALLE

Kehitysyhteistyötä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle joulukuun 13 päivänä 1985 annetun lain (964/85)

1§:n nojalla annetaan Eduskunnalle oheisena hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1993.

Helsinki 19 päivänä elokuuta 1994

**Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI**

Ulkoasiainministeri Heikki Haavisto

HALLITUKSEN KEHITYSYHTEISTYÖKERTOMUS EDUSKUNNALLE VUODELTA 1993

Johdannoksi

1. Ajankohtaisia kehitysnäkymiä	13
Muuttuva maailma.....	13
Kehityspolitiikan uudet linjaukset	13
Kehitysyhteistyön pitkäjänteisyys	14
Avunantajien yhteistyö	14
Euroopan Unioni	15
2. Kehitysyhteistyön hallinto	19
3. Yhteistyö muiden avunantajien kanssa	21
OECD:n kehitysyhteistyökomitea DAC	21
Pohjoismainen yhteistyö	23
<i>Kehitysyhteistyö ja EU-jäsenyys</i>	<i>25</i>
4. Kehitysyhteistyön keinot kestäväään kehitykseen	27
Köyhyys ja kehitys	28
Ympäristö ja kehitys	29
Ihmisoikeudet ja kansanvalta kehityksessä.....	31
5. Monenkeskinen yhteistyö	33
YK:n kehitysohjelmat.....	34
YK:n talous- ja sosiaalisektorin toiminnan tehostaminen.....	36
YK:n kehitysohjelma UNDP	36
YK:n lastenrahasto UNICEF	38
YK:n väestörahasto UNFPA	39
<i>Väestö ja kehitys</i>	<i>40</i>
Elintarvikeapu WFP	42
Tutkimusohjelmat	42
Maailmanpankkiryhmä ja muut kehitysrahoituslaitokset	43
Kehitysrahoituslaitokset Suomen kehitysyhteistyöstrategian kannalta	44
Maailmanpankkiryhmä	45
Kehityskomitea.....	47
Aasian kehityspankki AsDB ja -rahasto AsDF	47
Afrikan kehityspankki AfDB ja -rahasto AfDF	48
Latinalaisen Amerikan kehityspankki IDB	49
Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto IFAD	51
Pohjoismaiden kehitysrahasto NDF.....	52
Pohjoismaiden ja eteläisen Afrikan SADC-maiden välinen NORSAD-rahasto	53

Kansainväliset ympäristörahasot	53
Maailmanlaajuinen ympäristörahasot GEF	53
Otsonirahasot	54
<i>Hankinnat</i>	55
 6. Humanitaarinen apu	56
<i>Apu entisen Jugoslavian alueelle</i>	59
 7. Henkilöapu	60
 8. Kahdenvälinen yhteistyö	62
<i>Mitä on suomalainen ohjelma-apu ?</i>	67
 Eteläinen Afrikka ja SADC	68
Maa- ja aluekohtainen yhteistyö	68
Mosambik.....	69
<i>Yleisstrategian tavoitteet ja maastrategiat kahdenvälisessä yhteistyössä; Mosambik</i>	71
Namibia.....	72
Sambia	73
Tansania.....	75
<i>Tanganjika-järven kalatalouden kehittämishanke</i>	77
 Itä-, Länsi- ja Pohjois-Afrikka	78
Maa- ja aluekohtainen yhteistyö	78
Egypti.....	79
Etiopia.....	80
Kenia	82
 Aasia	84
Maa- ja aluekohtainen yhteistyö	84
Bangladesh	85
Nepal	86
Sri Lanka	87
Vietnam.....	88
 Latinalainen Amerikka	89
Keski-Amerikan alueellinen yhteistyö.....	89
Nicaragua.....	90
Peru	91
 Maittain kohdentamaton toiminta	92
Koulutusohjelmat	92
Erityisprojektit	93
 Kehitys- ja korkotukiluotot	94

9. Kansalaisjärjestöt	96
10. Teollinen kehitysyhteistyö	99
FINNFUND	99
Taloudellinen, teollinen ja teknologinen (TTT) yhteistyö	100
11. Tutkimus	102
12. Naiset ja kehitys	104
13. Kehitysyhteistyö ja julkisuus	106
Kehitysyhteistyötiedotus	106
Kehityksmaasuhteiden neuvottelukunta.....	107
14. Evaluointi ja sisäinen tarkastus	108

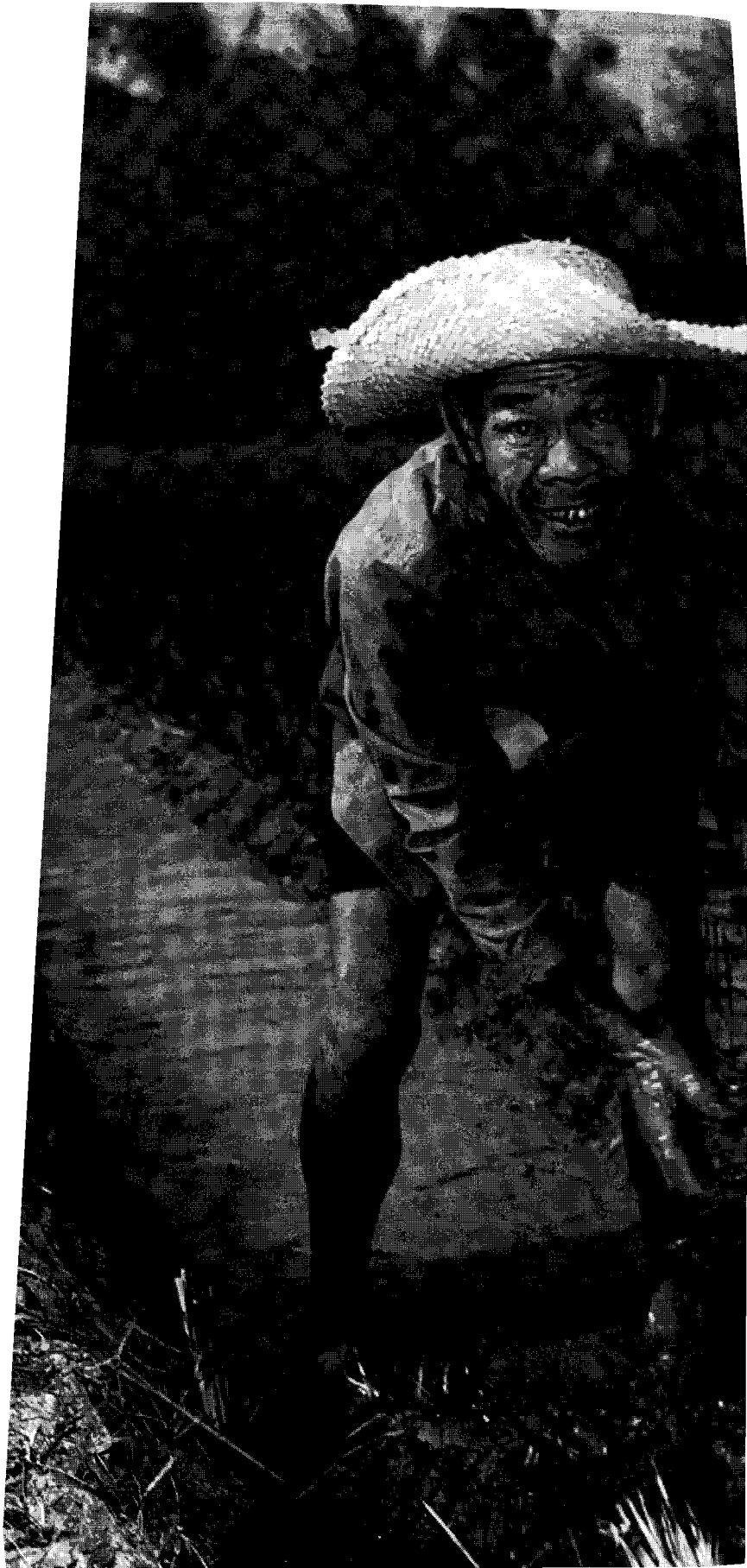
Taulukot

Suomen julkinen kehitysyhteistyö 1980-94, varojen käyttö ja määrärahat...	12
Suomen julkinen kehitysyhteistyö, jako kahdenväliseen ja monenkeskiseen 1984-93.....	12
Julkinen kehitysyhteistyö käyttökohteittain, varojen käyttö 1992-93 sekä talousarvio 1994	16
Ulkoasiainministeriön organisaatiokaavio.....	18
Avun vastaanottajamaat DAC:n luokittelun mukaan	20
Kehitysyhteistyö kansainvälisten järjestöjen kautta 1989-94	35
Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön kohdemaat 1993.....	62
Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyö 1993 maaryhmittäin ja maittain ..	64
Kahdenvälisen kehitysyhteistyön suurimmat vastaanottajat 1990-93	65
Hanke- ja ohjelmamuotoinen yhteistyö 1993, maksatukset toimialoitain....	66
Kahdenvälisen kehitysyhteistyön maakohtaiset maksatukset 1993.....	111

Valokuvat:

Kansikuva: Marja-Leena Kultanen, Nepal; kuva sivulla 10 Martti Lintunen, Vietnam; s. 26 YK/Jean Pierre Laffont, Kolumbia; s. 41 Martti Lintunen, Nepal; s. 55 Kristian Runeberg, Kenia; s. 57 Martin Adler, Somalia; s. 63 Martti Lintunen, Sambia; s. 71 Martti Lintunen, Mosambik; s. 83 Kristian Runeberg, Kenia; s. 98 YK/Hans Maier Jr, Filippiinit ja s. 105 YK/John Isaac, Kolumbia.

Maatiedot sivuilla 69-91 on koottu YK:n kehitysohjelman (UNDP) julkaisusta Human Development Report 1994. BKT:ta per asukas 1992 kuvaava luku on Maailmanpankin julkaisusta World Development Report 1994.

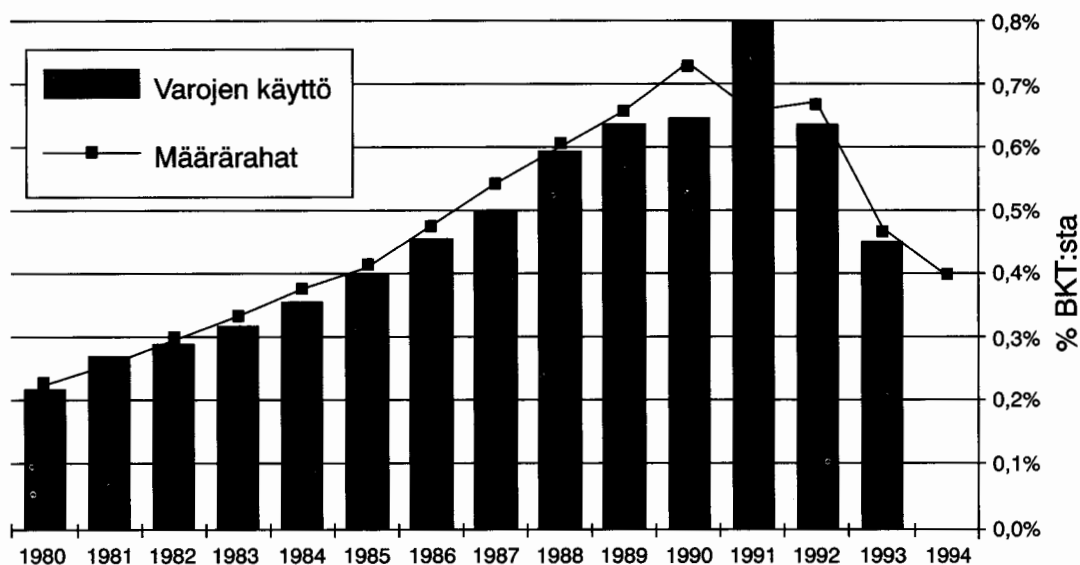
Johdannoksi

Vuosi 1993 oli Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa sopeutumisen, muutosten ja uudelleenarvioiden aikaa. Toiminnan kannalta merkittävimpiä perusteita kertomusvuonna olivat:

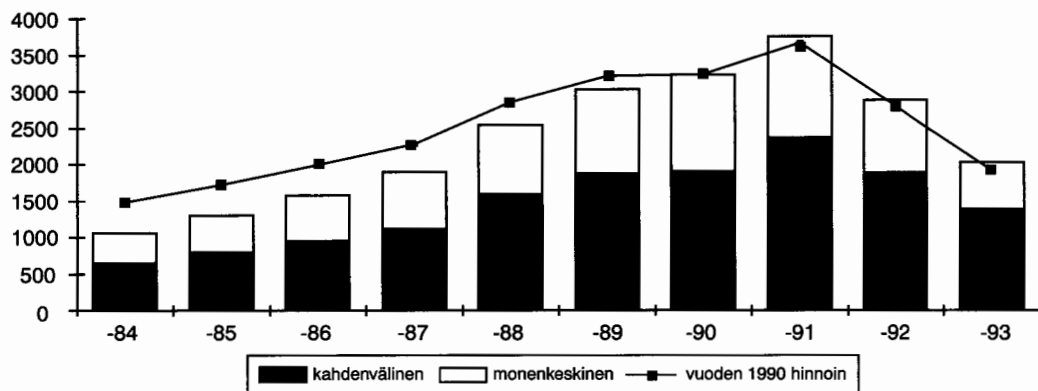
- * Kehitysyhteistyyöhön käytettiin 2031,5 miljoonaa markkaa eli kolmannes vähemmän kuin edellisvuonna. Tämä oli 0,45 prosenttia bruttokansantuotteesta talouden kriisin osoittautuessa oletettua syvemmäksi. Käytetyt määrärahat ylittivät sekä hallituksen asettaman vähimmäistason (0,4 prosentin BKT-osuus) että EU-maiden keskimääräisen tason (0,43).
- * Elokuussa 1993 hallitus antoi eduskunnalle linjanvetonsa Suomen 1990-luvun kehitysyhteistyön strategiaksi. Strategia uudistaa ja täsmentää kehitysyhteistyön tavoitteet muuntuneiden olosuhteiden ja saatujen kokemusten mukaisiksi.
- * Suomi ilmoitti yhteistyökumppaneilleen edellyttävänsä näiltä ihmisoikeuksien ja kansanvallan kunnioittamista ja toteuttamista. Ääritapauksissa kahdenvälinen kehitysyhteistyö voidaan harkita keskeytettäväksi.
- * Kesäkuussa 1993 sisäinen tarkastus ja evaluointi irrotettiin muusta kehitysyhteistyön toteutuksesta. Siitä muodostettiin riippumaton, suoraan alivaltiosihteerin alaisuudessa työskentelevä elin.
- * Keväällä 1993 selvitettiin virkamiestyöryhmässä ulkomaanavun kokonaisuutta suhteessa kehitysyhteistyyöhön. Keski- ja Itä-Euroopan apua ei määritellä perinteiseksi kehitysyhteistyyöksi, vaikka se onkin osa ulkomaanapua.

SUOMEN JULKINEN KEHITYSYHTEISTYÖ 1980-1994,

varojen käyttö ja määrärahat

SUOMEN JULKINEN KEHITYSYHTEISTYÖ jako kahdenväliseen ja monenkeskiseen 1984-93 (milj. mk)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Varojen käyttö, Mmk	1068,4	1307,1	1585,6	1900,2	2542,5	3031,1	3234,5	3760,5	2887,8	2031,5
Kahdenvälinen, Mmk	649,0	791,2	951,0	1110,8	1588,9	1868,7	1903,0	2367,4	1889,7	1384,6
Monenkeskinen, Mmk	419,4	515,9	634,6	789,4	953,6	1162,4	1331,5	1393,1	998,1	646,9
Kahdenvälinen, %	60,7%	60,5%	60,0%	58,5%	62,5%	61,7%	58,8%	63,0%	65,4%	68,2%
Monenkeskinen, %	39,3%	39,5%	40,0%	41,5%	37,5%	38,3%	41,2%	37,0%	34,6%	31,8%

1 Ajankohtaisia kehitysnäkymiä

MUUTTUVA MAAILMA

Muutokset kehitysyhteistyön toimintaympäristössä olivat vuonna 1993 täsmentyneet verrattuna 1990-luvun alkuun. Keskinäisen riippuvuuden ja maailmanlaajuisien ongelmien monimuotoisuuden tunnustaminen toi 1990-luvun alussa esille uudentyyppisiä kehitysongelmia. Muun muassa ympäristön pilaantumisen estäminen ja poliittisen vakauden ylläpitäminen demokratian juurruttamisen kautta ovat poliittisesti vaikeasti ratkaistavia. Kehityskaakselien luonteen muuttuminen yhä poliittisemmiksi sekä kansainvälisen yhteisön puuttuminen niihin on johtanut kysymykseen rauhanturva- ja kehitystoiminnan välisestä suhteesta. Humanitaarisen avun luonnetta ja suhdetta pitkäjänteiseen kehitystyöhön on jouduttu ja joudutaan myös jatkossa arvioimaan uudenlaisten hätäapuoperaatioiden yhteydessä. Kansainvälisten taloussuhteiden vaikutus kehitykseen korostuu yhä voimakkaammin.

Yhteiset maailmanlaajuiset ongelmat asettavat uusia haasteita kansainväliselle yhteisölle. Toimintaohjeita yhteisten ongelmien ratkaisuun haetaan luonnollisesti korkealla poliittisella tasolla ja kansainvälisissä järjestöissä, erityisesti YK-järjestelmässä. Suomen oman toiminnan kannalta tärkeää on toimintamme perusperiaatteiden harkinta ja kiteyttäminen muuttuneessa tilanteessa. Tämä on edellytys myös aktiiviseen myönteiseen toimintaan kansainvälisessä yhteisössä.

KEHITYSPOLITIIKAN UUDET LINJAUKSET

Tätä silmällä pitäen hallitus antoi elokuussa 1993 eduskunnalle kehitysyhteistyöpoliittisen strategiansa Suomen kehitysyhteistyö 1990-luvulla. Strategia ohjaa Suomen kehitysyhteistyötä ja vahvistaa kehityskaasuhteiden tämän osa-alueen kytkentää ulkopoliittiseen päätöksentekoon. Kehitysyhteistyön strategiaa kirjattaessa on lähdetty etsimään niitä yhteisiä tavoitteita, joita kansainvälisen järjestelmän toimijoilla - pääasiassa valtioilla - on ja samalla määritelty oma roolimme tuossa järjestelmässä.

Keskeinen tavoite miltei kaikilla järjestelmän toimijoilla on viime kädessä vakaa maailmantilanne, rauha. Hallituksen tarkoituksena strategiaa laatiessaan oli varmistaa, että toimin-

taympäristömme muutokset voidaan selkeästi hallita strategiaa soveltamalla. Strategian painotukset näkyvät jo nyt toteutuksessa kehitysyhteistyössä mm. siten, että sosiaali- ja ympäristösektorit edustavat merkittävää osaa hanke- ja ohjelmamuotoisesta avusta.

KEHITYSYHTEISTYÖN PITKÄJÄNTEISYYS

Kehitysmaiden jatkuva kehittyminen kohti omaehtoisuutta ja yhä vahvempaa tasavertaisuutta avunantajien kanssa on edellytys kehitysyhteistyöllä saavutettujen tulosten pysyvyydelle. Talouden rakenteiden korjaantumisen, ympäristön tilan parantumisen ja väestönkasvun rajoittumisen kautta päästään kestävään kehitykseen. Tavoite on saavutettavissa vain pitkäjänteisellä ja kauaskatsovalla toiminnalla. Kehitysyhteistyön käytössä olevia keinoja ja toimenpiteitä on samalla jatkuvasti ja joustavasti muunneltava kehityksen edellytysten ja olosuhteiden muuttuessa.

Kehitysyhteistyön suunnittelussa ja toteutuksessa tämä merkitsee mm. sitä, että yhteistyöhankkeiden rahoitukseen on varauduttava useamman talousarviokauden aikana. Hallitus omaksuikin kertomusvuonna käytännön, jolla valtioneuvosto päättää kerran vuodessa eduskunnan myöntämien useampivuotisten valtuuksien kohdentamisesta eri vastaanottajamaille, järjestöille ja eri toimintoihin. Vastaanottajien kanssa voidaan sen perusteella sopia useampivuotisesta yhteistyöstä. Tällä varmistetaan tuettavien hankkeiden ja ohjelmien uskottavuus sekä voidaan edellyttää myös vastaanottajien sitoutumista yhteistyön tavoitteisiin. Kohdennuspäätöksillä on tarkoitus ohjata toimintaa poliittisen päätöksen mukaan ja saada toimintaan siis kehitysyhteistyön luonteeseen kuuluva jatkuvuus.

Kestävään kehitykseen pyrkivän kehitysyhteistyön edellytyksenä on sille myönnettävien voimavarojen vakaus. Suomen yleinen taloudellinen tilanne ja erityisesti valtion velkaantumisen jatkuminen on valitettavasti pakottanut hallituksen supistamaan myös kehitysyhteistyövaroja. Hallitus on varsin tietoinen siitä, että määrärahojen voimakas lasku on heikentänyt suunnitelmallisen toiminnan edellytyksiä. Supistukset kohdistettiin niihin toimintoihin, joista Suomelle koituvat oikeudelliset ongelmat oletettiin pienimmiksi ja yhteistyötahoillemme aiheutuvat haitat arvioitiin vähäisimmiksi.

AVUNANTAJIEN YHTEISTYÖ

Avunantajien keskinäisen koordinaation tavoitteena on yhdistää eri rahoittajien ponnistukset, vähentää toiminnan päällekkäisyyksiä ja helpottaa vastaanottajan asemaa avun kohdista-

misessa oikein. Kehitysyhteistyön kautta ohjattavat rahalliset resurssit tulisi voida kohdentaa tehokkaasti täydentämään muiden rahoittajien antamaa apua.

Yhteistyössä muiden pohjoismaiden kanssa Suomi on ajanut YK:ssa YK:n apuhallinnon rakenteiden parantamista ja erityisesti YK:n kehitysohjelmien hallinnon tehostamista. Kehitysohjelmien hallinnon uudistus saatiinkin tärkeään välivaiheeseen loppuvuodesta 1993. Pohjoismaat pyrkivät parhaillaan muuttamaan ohjelmien rahoituksen rakennetta.

Kehitysavun hallintoon ja raportointiin liittyen tärkein avunantajien yhteistyöelin on OECD:n kehitysapukomitea DAC. Komiteassa keskusteltiin kertomusvuonna erityisesti kehitysyhteistyön uusista piirteistä ja kehitysmalluokituksen uudistamisesta. Perinteisen kehitysavun ja muun kehitysrahoituksen välinen rajanveto, joka komiteassa tehtiin, selkiyttää kehitysyhteistyön käsitettä sekä sen tavoitteita. Apuluonteisen rahoituksen suuntautuminen uusiin kohteisiin näkyy kaikkialla kansainvälisissä järjestöissä kuten YK:ssa, Maailmanpankissa sekä avunantajien kahdenvälisessä politiikassa. Varsinaisen julkisen kehitysyhteistyön lisäksi ulkomaanavun kokonaisuuteen katsotaan kuuluviksi myös erityisesti kansainväliset ympäristöohjelmat ja Keski- ja Itä-Euroopan (KIE) avustaminen. Komitean päätökset tuovat kehitysyhteistyön tilastointiin asteittaisia muutoksia.

Kansainvälisen kaupan pelisääntöjä selkiytti joulukuussa 1993 loppuunsaatettu GATT:n Uruguayn kierros ja Maailman kauppajärjestön WTO:n perustamispäätös. Suomenkin tulee kehittää suhteitaan kehitysmaihin tätä taustaa vasten, sillä vaapaamman maailmankaupan hyödyistä ja haitoista kehitysmailla ei voida vielä olla varmoja.

EUROOPAN UNIONI

Mahdollinen Euroopan Unionin (EU) jäsenyys merkitsisi Suomelle sekä osallistumista uuteen kansainväliseen poliittiseen yhteistyöhön että uutta kehitysyhteistyön rahoituskanavaa ja toimintapiiriä. Samalla Suomen taloudelliset ja poliittiset suhteet kehitysmaihin laajenisivat ja yhteydet moninkertaistuisivat. Suomi jäsenenä myös vaikuttaisi EU:n harjoittaman kehityspoliittikan suuntaamiseen ja muotoihin.

Hallitus katsoo, että kehitysyhteistyön osalta Suomella on annettavaa Euroopan Unionille. Poliittikan, kaupan ja kehitysyhteistyön sekä muun yhteistyön läheisempi yhteensovittaminen kehityskaasuhteissamme on kuitenkin välttämätöntä. Suomen osallistuminen EU:n kehitysyhteistyöhön ja aktiivinen vaikuttaminen sen linjauksiin edellyttää kansallisen kehitysyhteistyömme ylläpitämistä ja uusissa kehityskaasuhteissa tarvittavien voimavarojen lisäämistä.

JULKINEN KEHITYSYHTEISTYÖ KÄYTTÖKOhteittain, VAROJEN KÄYTTÖ 1992-93 SEKÄ TALOUSARVIO 1994

	Varojen käyttö 1992	Varojen käyttö 1993	Talousarvio 1994	Miljoonaa markkaa MUUTOS 1992-93	
KEHITYSYHTEISTYÖ KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN KAUTTA	863,9	538,8	255,0	-325,1	-38%
YK:n kehitysohjelmat ja rahastot	384,6	158,5		-226,1	-59%
YK:n kehitysohjelma UNDP	170,0	81,7		-88,3	-52%
YK:n lastenrahasto UNICEF	129,0	36,5		-92,5	-72%
YK:n väestörahasto UNFPA	80,0	37,7		-42,3	-53%
Muut YK:n kehitysohjelmat	5,6	2,6		-3,0	-53%
Tutkimusohjelmat	11,9	5,0		-6,9	-58%
Taloudellisen kehitystutkimuksen kv. instituutti WIDER	3,3	2,0		-1,3	-40%
Muut tutkimusohjelmat	8,6	3,0		-5,6	-65%
Elintarvikeapu	139,4	56,8		-82,6	-59%
Maailman elintarvikeohjelma (WFP) ja IEFER	139,4	56,8		-82,6	-59%
Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset	328,0	318,5		-9,5	-3%
Kansainvälinen kehitysrahoitusjärjestö IDA	256,0	211,0		-45,0	-18%
Afrikan kehityspankki- ja rahasto	62,4	58,6		-3,8	-6%
Muut rahastot	9,5	48,8		39,3	412%
MAA- JA ALUEKOHTAINEN YHTEISTYÖ	907,0	543,6	578,8	-363,4	-40%
Eteläisen Afrikan maat	443,5	255,3		-188,2	-42%
Mosambik	68,4	35,1		-33,3	-49%
Namibia	29,5	39,0		9,5	32%
Sambia	126,4	72,2		-54,2	-43%
Tansania	145,1	79,9		-65,3	-45%
Muut kohdemaat ja alueellinen toiminta	74,0	29,1		-44,9	-61%
Muut Afrikan maat	164,0	73,9		-90,1	-55%
Egypti	68,7	27,3		-41,4	-60%
Etiopia	7,4	2,8		-4,7	-63%
Kenia	76,2	35,5		-40,7	-53%
Muut kohdemaat ja alueellinen toiminta	11,6	8,4		-3,2	-28%
Aasian maat	238,2	156,2		-81,9	-34%
Bangladesh	35,8	23,7		-12,1	-34%
Nepal	68,6	33,3		-35,3	-51%
Sri Lanka	40,3	34,3		-6,0	-15%
Vietnam	50,6	31,7		-18,9	-37%
Muut kohdemaat ja alueellinen toiminta	42,9	33,3		-9,6	-22%
Latinalaisen Amerikan maat	61,3	58,1		-3,2	-5%
Nicaragua	19,4	18,8		-0,7	-3%
Peru	15,8	10,3		-5,5	-35%
Muut kohdemaat ja alueellinen toiminta	26,1	29,1		3,0	11%
MAITTAIN KOHDENTAMATON KEHITYSYHTEISTYÖ	159,7	105,2	34,5 *	-54,5	-34%

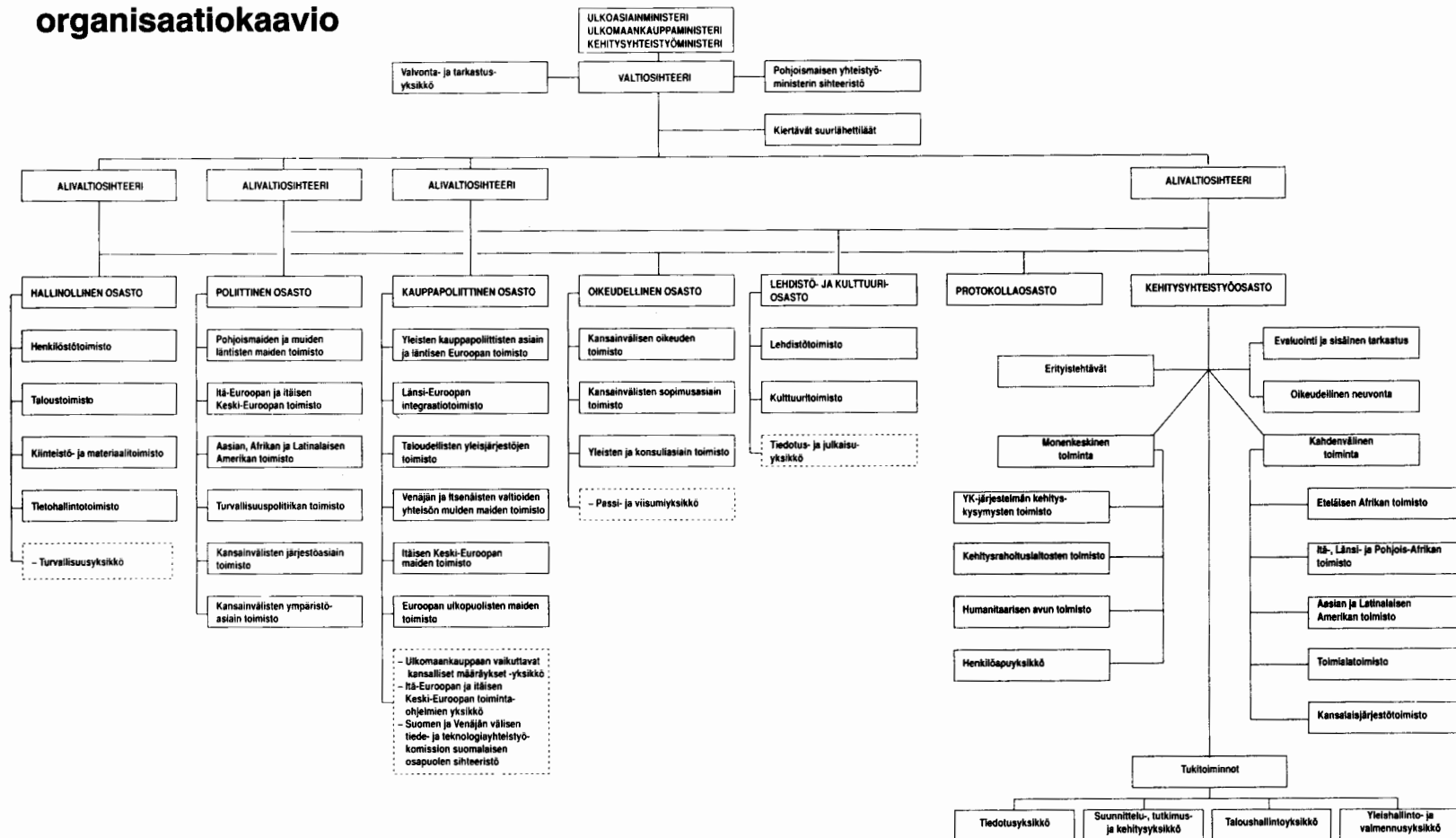
	Varojen käyttö 1992	Varojen käyttö 1993	Talousarvio 1994	Miljoonaa markkaa	
				MUUTOS	1992-93
KEHITYSLUOTOT	89,8	61,8	15,0	-28,0	-31%
KORKOTUKI	98,1	126,9	140,0	28,9	29%
HUMANITAARINEN APU	196,2	121,0	126,0 **	-75,1	-38%
Katastrofiapu	62,0	44,7		-17,3	-28%
Pakolaisten avustaminen	117,8	67,1		-50,7	-43%
Apu demokratiapyrkimyksille ja ihmisoikeusjärjestöille	16,4	9,3		-7,1	-43%
KEHITYSYHTEISTYÖN SUUNNITTELU JA TUKITOIMINNOT	36,5	33,8	28,2	-2,7	-7%
AVUSTUKSET KANSALAIS- JA LÄHETYSJÄRJESTÖJEN KEHITYSYHTEISTYÖHÖN	129,5	113,5	119,8 *	-16,0	-12%
VARSINAINEN KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ	2480,5	1644,6	1300,4 **	-835,9	-34%
TEOLLINEN KEHITYSYHTEISTYÖ	50,6	161,0	21,8	110,5	218%
FINNFUND	34,7	149,0	14,8	114,3	330%
TTT-Yhteistyö	15,9	12,0	7,0	-3,9	-24%
TIEDOTUSTOIMINTA	9,2	6,7	.. *	-2,6	-28%
Kehitysyhteistyöosaston tiedotustoiminta	4,7	3,6	3,1	-1,1	-24%
Kansalaisjärjestöjen tiedotustoiminta	4,5	3,1	.. *	-1,4	-31%
PAKOLAISTEN VASTAANOTTO	191,5	65,5	371,3	-126,0	-66%
YLEISET HALLINTOMENOT	91,2	85,8	92,1	-5,4	-6%
MAKSUOSUUDET KANSAINVÄLISILLE JÄRJESTÖILLE	57,0	63,2	43,2	6,2	11%
MUU JULKINEN KEHITYSYHTEISTYÖ	7,8	4,7	31,5	-3,1	-39%
JULKINEN KEHITYSYHTEISTYÖ, YHTEENSÄ	2887,8	2031,5	1860,2	-856,3	-30%

* Vuoden 1994 talousarvion jaottelu poikkeaa edellisen vuoden jaottelusta siten, että kansalaisjärjestötuen määrärahan piiriin on siirretty kehitysjoukoille maksettava tuki maittain kohdentamattomasta yhteistyöstä sekä kansalaisjärjestöjen tiedotustuki omalta käyttösuunnitelman kohdaltaan

** Luvusta on vähennetty 1 miljoonaa markkaa arviona KIE-maihin annettavasta humanitaarisesta avusta

Ulkoasiainministeriö organisaatiokaavio

15.11.1993

ULKOMAANEEDUSTUS

2 Kehitysyhteistyön hallinto

Kesäkuussa 1993 kehitysyhteistyöosaston organisaatiota tarkistettiin. Osaston johto- ja linjarakennetta kevennettiin ja toimintaa sopeutettiin vastaamaan paremmin toiminnan muutoksista ja määrärahopainotuksista aiheutuvia tarpeita. Sisäisestä tarkastuksesta ja evaluoinnista muodostettiin samalla oma erillinen toimintonsa suoraan alivaltiosihteerin alaisuuteen riippumattomaksi muusta kehitysyhteistyön toteutuksesta.

Ulkoasiainministeriötä koskeva valtionhallinnon henkilöstön supistamistarve on vaikuttanut myös kehitysyhteistyöhallintoon. Henkilöstösupistukset toteutettiin kehitysyhteistyöosastolla vähentämällä työsopimussuhteisia neuvonantajia. Pysyvän erityisasiantuntemuksen tarvetta pyritään turvaamaan joidenkin viranomaistahojen kanssa erikseen sovittavalla tavalla. Tästä on esimerkkinä ulkomaanavun kehittämisyksikkö HEDEC, joka toimii sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskuksessa (STAKES). Myös ulkomaanedustustoverkostoa jouduttiin supistamaan osana valtionhallinnon supistamistarvetta.

Uusien yhteisten toimitilojen valmistuminen kesällä 1993 paransi osaston toimintaedellytyksiä ja käytännön yhteistyötä ulkoasiainministeriön sisällä.

Kehitysyhteistyöosaston henkilöstön osaamista vahvistettiin mm. erilaisin hallinto-, ATK- ja erityisosaamiseen (kansantalous) liittyvällä koulutuksella.

AVUN VASTAANOTTAJAMAAT DAC:N LUOKITTELUN MUKAAN

Osa I: Apu kehitysmaille ja -alueille* (Julkinen kehitysyhteistyö, ODA)					Osa II: Apu siirtymätalouden maille ja -alueille*		
Vähiten kehityneet maat (YK:n luokitus)	Muut matalan tulo- tason maat (BKT/henk. < \$675 v. 1992)	Alemman keskitulotason maat (BKT henkeä kohden \$676- \$2695 vuonna 1992)	Ylemmän keskitulo- tason maat (BKT/henk. \$2696 - \$8355 v.1992)	Korkean tulotason maat (BKT/henk. > \$8355 vuonna 1992)**	KIE-maita sekä entisen Neuvostoliiton uusia itsenäisiä valtioita (UV)	Edistyneempiä kehitysmaita	
Mosambik Tansania Etiopia Sierra Leone Uganda Nepal Bhutan Burundi Tsad Malawi Guinea-Bissau Bangladesh Madagascar Ruanda Laos Sambia Mali Burkina Faso Niger Päiväntasaajan Guinea Sao Tome ja Principe Togo Gambia	Keski-Afrikan tasavalta Benin Malediivit Guinea Komorit Mauretania Lesotho Kiribati Salomonsaaret Kap Verde Länsi-Samoa Vanuatu Botswana**** Afganistan Kamputsea Djibouti Haiti Liberia Myanmar Somalia Sudan Tuvalu Jemen Zaire	Intia Nigeria Kenia Guyana Kiina Pakistan Nicaragua Ghana Tadzikistan*** Sri Lanka Honduras Zimbabwe Egypti Indonesia Eritrea Vietnam	Bolivia Thaimaa Norsunluurannikko Algeria Filippiinit Turkki Senegal Saint Vincent ja Grenadiinit Armenia*** Kirgistan*** Costa Rica Kamerun Fidzi Georgia*** Uzbekistan*** Belize Papua-Uusi-Guinea Grenada Peru Panama Guatemala Dominica Marokko Chile Kongo Angola Albania*** Kuuba Irak Ecuador Swazimaa Jordania El Salvador Libanon Turkmenistan*** Marshallinsaaret Kolombia Mongolia Jamaika Mikronesia Tonga Niue Paraguay Syyria Namibia Tokelau Kazakstan*** Entisen Jugo- savian valtiot*** Tunisia	Mauritius Brasilia Malesia Saint Lucia Venezuela Uruguay Meksiko Suriname Trinidad ja Tobago Gabon St Kitts ja Nevis Cookinsaaret Nauru Yliittävät maailmanpan- kin lainakelpoisuus- rajan (\$4715) Antigua ja Barbuda Seychellit Argentina Oman Barbados Korean tasavalta Saudi-Arabia Bahrain Kreikka Libya Malta	Taiwan Kypros Israel	Liettua*** Ukraina*** Latvia*** Slovakia*** Puola*** Tseki*** Venäjä*** Viro*** Valkovenäjä*** Unkari*** Moldova***	Bahama**** Brunei**** Kuwait**** Qatar**** Singapore**** Arabiemiirien liitto****

* Tässä ei ole luetteloitu niitä OECD-jäsenvaltioiden merentakaisia alueita (esim. Hong Kong, Bermuda jne.), jolle menevä apu myös voidaan raportoida kehitysyhteistyönä

** Jokainen maa tai -alue, joka ylittää tämän tulotason vuosina 1992, -93 ja -94 siirretään osaan II vuonna 1996 jollei erillisen tarkastelun johdosta toisin sovita

*** Luetaan KIE/UV-maaksi

**** Luetaan siirtymätalousmaaksi vuodesta 1996 alkaen. Siihen asti luetaan kehitysmaaksi

***** Luokitellaan ylemmän keskitulotason maaksi vuodesta 1996 alkaen

3 Yhteistyö muiden avunantajien kanssa

Suomi osallistuu kansainvälisten avunantajien väliseen yhteistyöhön sekä kahdenvälisen yhteistyön että monenkeskisten järjestöjen kautta. Avunantajien on oltava valmiita koordinoimaan kehitysapunsa tietyssä maassa samansuuntaisen kehitysvaikutuksen aikaansaamiseksi. Suomi on perinteisesti osallistunut pohjoismaiseen yhteistyöhön. Avunantajien välistä toimintaperiaatteiden yhtenäistämistä ja apupoliittista keskustelua on käyty monenkeskisissä järjestöissä, joista OECD:n kehitysyhteistyökomitea on tärkein.

OECD:N KEHITYSYHTEISTYÖKOMITEA DAC

Suomi osallistuu DAC:ssa useiden eri vakiintuneiden työryhmien työskentelyyn. Tärkeimmät näistä ovat rahoitus-, tilastointi-, evaluointi-, WID- (Women in Development) ja ympäristökysymyksiä käsittelevät työryhmät.

Kehitysavun muutokset

DAC:n korkean tason kokous päätti joulukuussa 1993 kehitysyhteistyön tilastoinnin perustana olevan kehitysmalluokituksen ja virallisen kehitysavun (ODA) määritelmän uudistamisesta. Uudistusta on valmisteltu vuodesta 1991 lähtien.

OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) luettelo kehitysmaista ja -alueista luotiin alunperin vuonna 1962. Se muodostaa maantieteellisen kehitysapuluokituksen perustan ja se on myös kansainväliseksi normiksi muodostunut kehitysmalluettelo, jota rahoittajat noudattavat omassa toiminnassaan. Kansainvälisen avun rakenteessa ja kohdentumisessa tapahtuneet muutokset johtivat siihen, että luokitusta lähdettiin uudistamaan ja se nimettiin vastaanottajamaiden luetteloksi.

DAC:n uudessa järjestelmässä nykyiset kehitysmaat jaetaan kahteen ryhmään. I ryhmän maille eli varsinaisille kehitysmaille annettu apu on virallista kehitysapua eli "ODA-kelpoista" apua, jonka perusteella voidaan mitata ja vertailla esi-

merkiksi kehitysyhteistyön kansantuoteosuuksia YK:n asettaman 0,7 prosentin tavoitetta vasten. Tähän ryhmään kuuluu DAC:n päätöksellä vuonna 1992 kehitysmaa-aseman saaneita Keski-Aasian maita (Kazakstan, Kirgisia, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan). Joulukuussa 1993 siihen hyväksyttiin DAC:ssa myös Armenia, Azerbaidzhan ja Georgia. Tulotasokynnyksissä seurataan Maaailmanpankin käytäntöä (katso taulukko Avun vastaanottajamaat DAC:n luokittelun mukaan).

Toisen maaryhmän muodostavat muut tai "siirtymävaiheen" maat, joita ei siten katsota enää kehitysmaiksi. Kaikki korkean tulotason maat (BKT yli 8355 USD vuonna 1992) siirtyvät vastaanottajamaiden II ryhmään vuoden 1996 alusta eli väliaikana niille annettu apu lasketaan viralliseksi kehitysavuksi. Lisäksi OECD:n aputilastot koskevat Keski- ja Itä-Euroopan sekä entisen Neuvostoliiton maita. DAC-jäsenmaat pyrkivät tämentämään kahden vuoden kuluessa I ja II ryhmän välisen rajan sekä mahdolliset muut kuin kansantulopohjaiset luokituskriteerit.

Periaatteiden kehittäminen

Kehitysyhteistyön sisällössä tapahtuneet muutokset edellyttävät DAC:n perinteisen kehitysavun määritelmän tarkistusta. Sisältökeskustelu on kiinnittänyt enemmän huomiota avun laatuun; mitä voidaan ja mitä tulisi sisällyttää viralliseen kehitysapuun. Joulukuun 1993 kokous vahvisti mm. toimenpiteet demokratian edistämiseksi ja huumeiden vastustamiseksi kehitysavun osaksi. Kehitysavun käsitettä laajennettiin sisältämään myös kansainvälinen ympäristörahoitus, millä viitataan nimenomaisesti Maaailmanlaajuiseen ympäristörahastoon GEF:iin ja vastaaviin muihin rahoitusjärjestelmiin, sikäli kuin kyse on kehitysmaihin kohdistuvasta toiminnasta. Keskustelussa on arvioitu myös rauhanturvatoimien, pakolaismenojen ja velkahelpotusten kehitysapukelpoisuutta, mutta näitä tai muita uusia elementtejä tutkitaan edelleen.

DAC:n uutena periaateohjeistona saatiin valmiiksi osallistuvaa kehitystä ja hyvää hallintoa koskevat suuntaviivat avunantajamaiden käyttöön. Asetettiin myös tätä aihetta koskeva kolmivuotinen työryhmä. Puolustusmenoja ja kehitystä käsiteltiin DAC:n ja OECD:n kehityskeskuksen yhteisessä seminaarisessa. Muita kertomusvuoden erityiskokouksia pidettiin eteläisestä Afrikasta, naisten oikeuksista ja yksityissektorin kehittämisestä. Keskustelun painopistettä pyrittiin siirtämään käsitteellistä kysymyksenasetteluista lähemmäksi käytännön toimintaa.

POHJOISMAINEN YHTEISTYÖ

Pohjoismainen yhteistyö kehitysyhteistyön alalla perustuu ns. Kööpenhaminan sopimukseen. Sopimuksen merkitys on kuitenkin vähentynyt, koska pohjoismailla ei enää ole yhteisesti hallinnoitavia kehitysyhteistyöhankkeita. Kertomusvuonna kehitysyhteistyöviranomaiset päättivät uudistaa yhteistyörakenteet ottaen huomioon myös pääministerien vuonna 1992 tekemän aloitteen pohjoismaisen yhteistyön muotojen keventämisestä. Sen mukaisesti ryhdyttiin vuoden lopulla toimenpiteisiin Kööpenhaminan sopimuksen lakkauttamiseksi. Sopimus päättyi 30.5.1994. Myös sopimuksen nojalla toiminut virkamieskomitea (ÄK-B) lakkautettiin. Pohjoismainen yhteistyö jatkuu kuitenkin vilkkaana. Kehitysyhteistyöministerit kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa. Virkamiestason kokouksia pidetään eri teemoista. Vuonna 1993 teemoja olivat mm. väestökysymykset, hyvä hallinto, naiset kehityksessä, velkakysymykset ja köyhyysorientoituminen avunannossa.

Pohjoismaiden kehitysyhteistyöministerit kokoontuivat Ruotsin puheenjohtolla 3.-4.5.1993 Mariefredissa ja 24.-25.10.1993 Grännassa. Kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia kehitysapupoliittisia kysymyksiä ja tiukkojen apubudjettien määrärahojen kohdentamista. Kevätkokouksessaan ministerit ilmoittivat pohjoismaiden tukevan Etelä-Afrikan tasavallan siirtymistä enemmistövaltaan ja sitä seuraavaa kehityskautta. Ministerit painottivat Mosambikin asevoimien demobilisoinnin tärkeyttä, jotta jälleenrakennus pääsisi käyntiin, ja vetosivat Angolan kiistan osapuoliin vihollisuuksien lopettamiseksi ja humanitaarisen avun kuljetusten sallimiseksi. Syyskokouksessaan ministerit käsitelivät ensisijaisesti Palestiinan rauhanprosessin tukemista ja Länsirannalle ja Gazalle annettavaa apua. Suomi esitteli kokouksessa uuden kehitysyhteistyöstrategiansa, joka herätti kiinnostusta.

Pohjoismaat toimivat yhteisesti monilla kansainvälisillä foorumeilla kehitysyhteistyökysymyksissä. YK:n yleiskokouksessa hyväksyttiin pitkien neuvottelujen jälkeen yhteispohjoismainen esitys YK:n kehitysavun uudelleen järjestämiseksi osana YK:n talous- ja sosiaalisektorin (ECOSOC) kokonaisreformia. Pohjoismaiden esityksen mukaan raskaat hallintoneuvostot poistetaan ja hallintoa kevennetään muutenkin YK:n neljän pääohjelman (UNDP, UNICEF, WFP ja UNFPA) osalta. Ratkaisua vaille jäi kuitenkin kysymys YK:n ohjelmien rahoituspohjasta, jossa pohjoismaat ovat halunneet siirtyä nykyisestä vuosittaisesta vapaaehtoisrahoituksesta kohti useampivuotista etukäteen neuvoteltua rahoitusperiaatetta. YK:n kehitysyhteistyötä rahoitavissa ja toteuttavissa järjestöissä pohjoismaat toimivat vapaaehtoisena ryhmänä ja sopivat työn- ja vastuunjaos-

ta hallintoneuvostojen työskentelyssä. Pohjoismainen koordinaointi on ollut tiivistä myös kehitysrahoituslaitoksissa, joissa maat edustautuvat yhteisesti. Pohjoismaat esittivät yhteisiä apupoliittisia kannanottoja yksittäisistäkin kysymyksistä.

Pohjoismaiden yhteistyö suhteissa Eteläisen Afrikan maihin on ollut hyvin tiivistä. Tämä koskee erityisesti yhteistoimintaa Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön SADC:n kanssa.

Varsinkin pohjoismaiden SADC-aloite on ollut keskeinen (katso kahdenvälinen yhteistyö). Suomen rooli pohjoismaisena koordinaattorina päättyi 1.2.1994 ja tehtävä siirtyi vuorossa olevalle Norjalle.

Pohjoismaista yhteistyötä harjoitetaan myös eri rahastojen; NORSAD- ja NDF-rahastot, kautta. Pohjoismaiden SADC-aloitteen puitteissa perustetun NORSAD-rahaston toiminta tehostui merkittävästi kertomusvuonna, kun perussopimus uudistettiin tammikuussa 1993 (katso monenkeskinen yhteistyö).

Pohjoismaiden Investointipankin yhteydessä Helsingissä toimii Pohjoismaiden kehitysrahasto NDF (katso monenkeskinen yhteistyö).

Kehitysyhteistyö ja EU-jäsenyys

European Unionin (EU) on merkittävä kehitysyhteistyön kanava sen toimikentän kautta, jonka kaikki kehitysvuorot. EU:n kehityspolitiikan tavoitteena on erityisesti Lomén sopimuksen omilla puolella kehittyneillä kehitysvuorot uudelleen osallistumiseen maailmankehitykseen.

Globaalinen etu vaatii sitä, että maailman - myös kehittyneillä Afrikassa - ei ole oltava valtaa ja kansainvälisistä edustajista. EU:n kehityspolitiikkaa korostuu niiden alueellisen integroitumisen, mistä poliittisen vakauden ja laajan aikomuksen pidetään tärkeinä.

EU:n kehitysyhteistyön ja erityisesti Lomén sopimuksen rahoitus tapahtuu eri instrumentteilla, pääasiassa kuitenkin kehitysvuoroina. Lomén-sopimusta rahoittava European kehitysrahasto (EDF) osalta jäsenmaat osallistuvat rahoituskehitysvuoroina päätöksenteon ja hallintoon vaikuttamalla EDF:n hallintokomiteassa määränneillä, joihin pienillä jäsenmailla on usein suhteellisesti suurikin vaikutusvalta kokonaisuudessaan.

European Unionin toimivaltuista kehitysyhteistyöpolitiikkaa määritellään erityisesti marraskuun alkuun 1993 voimaantulleen Maastrichtin sopimuksessa. Sopimuksen mukaan EU:n kehitysyhteistyön tavoitteita ovat kehitysvuoroiden kestävä taloudellinen ja sosiaalinen kehitys, kehitysvuoroiden asteittainen yhdenmukainen maailmantalouteen ja köyhyyden lieventäminen kehitysvuoroina. Lisäksi EU:n kehitysyhteistyöllä pyritään kansainvälisen ja oikeusvaltion luottamuksen sekä ihmisoikeuksien perustopauksien kannoittamiseen. EU:n kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet ovat pääasiassa nimenomaan Suomalaisen kehitysyhteistyöstrategian päätavoitteiden kanssa.

Maastrichtin sopimuksen mukaan EU:n kehitysyhteistyöpolitiikka täydentää jäsenvaltioiden kehitysyhteistyötä. Kukin jäsenvaltio edellyttää kuitenkin mahdollisuuden ylläpitää itsenäisesti kahdenvaltioiden kehitysyhteistyösuhteita

toon ja toimia kansainvälisissä järjestöissä. Yhteisen ja jäsenvaltioiden edustajien silti olemaan yhteistyössä keskenään laatuunsa omia apuohjelmiaan ja koordinoitua toimintansa.

Maastrichtin sopimuksen tultua voimaan ministerineuvosto tekee kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevat päätökset määränneillä. Jäsenmää Suomi osallistuu EU:n kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskeviin linjauksiin ministerineuvoston ja sen työryhmissä.

Kehitysyhteistyön hankkeiden osittamiseen Suomi voi vaikuttaa komission komiteassa, joihin jäsenvaltioiden edustajat kokoontuvat päättämään oman ohjelmointiin liittyvistä kysymyksistä.

Vuonna 1992 EU:n kautta haavoitu kehitysyhteistyö oli noin 3445 MECU (eli 15,5 miljardia markkaa). Suomen EU-jäsenyys tuo Suomelle voimakkaasti osallistua EU:n kehitysyhteistyön rahoittamiseen EU:n sääntöjärjestyksen budjetin ja EDF:n kautta. Suomen maksujen EU:n kehitysyhteistyöön arvioidaan olevan vuositasolla noin 600 miljoonaa markkaa, josta heti liittymisvuoden alusta tulee maksettavaksi sääntöjärjestyksen budjetin noin 250 miljoonaa markkaa. EDF:n omilla Lomén-yhteistyötä koskevan sopimuksen tarkistus on merkittävä ja se muutaman vuosikymmenen 1995 maaliskuuhun mennessä. Varjo maksetaan tähän ns. EDF VIII:aan siinä vaiheessa kun ohjelmien rahoitus sitä edellyttää eli muutaman vuoden kuluessa.

EU-jäsenyyden myötä suomalaisille hanketoimittajille oltava mahdollisuus osallistua EU:n kehitysyhteistyö-hankkeiden tarjouskilpailuihin. Tämä mahdollisuus tarjoutuu budjettirahoituksen myötä heti ja EDF-rahoituksen myötä sen jälkeen kun EDF VIII-rahoitus alustaan käytössä. Suomalaiset kansalaisjärjestöt voivat jo EU-jäsenyyden alusta lähtien hakea EY-komissiolta tukea omille kehitysyhteistyö- ja tiedotushankkeilleen.

4 Kehitysyhteistyön keinot kestävään kehitykseen

Kansainvälinen talousjärjestelmä toimii markkinatalouden mallin mukaan. Tavoitteena on taloudellinen kasvu. Kasvu tuottaa ylijäämää, jota voidaan hyödyntää yhteisten arvojen pohjalta poliittisin ohjauskeinoin kokonaiskehityksen ja vakaan maailmantilanteen aikaansaamiseksi.

Kansainvälispoliittinen ohjausjärjestelmä pyrkii ehkäisemään vakauden rikkovia häiriöitä, kuten epätasaista tulonjakoa ja köyhyyttä. Kun kehitysyhteistyö on osana kansainvälispoliittista ohjausjärjestelmää, järjestelmä säätelee myös markkinoiden toimintaa arvojemme ja tavoitteidemme toteutumiseksi ja globaalin hyvinvoinnin parantamiseksi. Ilman ohjausjärjestelmää pelkät markkinat määräisivät kansainvälistä järjestelmää rikkaiden rikastuessa ja köyhien köyhtyessä.

Kehitysyhteistyön strategiassa onkin tavoiteltu näitä pyrkimyksiä tukevaa kansainvälisen järjestelmän rakentamista ja samalla määritelty Suomen rooli siinä. Strategian keskeisimmät kehitystavoitteet ovat

- kehitysmaiden köyhyiden lieventäminen
- yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen (auttamalla kehitysmaita ratkaisemaan ympäristöongelmiaan)
- yhteiskunnallisen tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa.

Kestävien kehitystavoitteiden saavuttaminen edellyttää Suomen ja vastaanottajamaan välistä työnjakoa, jossa kehitysmaa itse vastaa kehityksestään ja avunantaja on kehitysmaan omien pyrkimysten tukija. Suomi edellyttää myös vuoropuhelua vastaanottajamaan kanssa kehityksen edellytyksistä ts. vastaanottajamaiden sitoutumista kehitystavoitteisiin.

Kehitystavoitteiden on oltava vuorovaikutuksessa keskenään, joka tarkoittaa mm. sitä, että köyhyiden väheneminen on edellytys ympäristöongelmien ratkaisemiselle samalla kun terve ympäristö on edellytys kestäväälle kehitykselle ja hyvinvoinnille. Toisaalta köyhyys on väestönkasvun suurin syy samalla kun väestönkasvu tekee tyhjäksi ponnistelut köyhyiden vähentämiseksi ja ympäristön suojelemiseksi. Ihmisoikeudet ja kansanvalta edistävät hyvää hallintoa ja osallistuvan kehityksen periaatetta, joihin kestävä kehitys nojautuu.

Yksi olennainen tekijä kaikkien kehitystavoitteiden saavuttamisessa on naisten huomioonottaminen kehityksessä, sillä naiset muodostavat valtaosan maailman köyhistä ja heidän osuutensa on yhä kasvamassa.

KÖYHYYS JA KEHITYS

Yli miljardilla ihmisellä ei ole mahdollisuuksia tyydyttää päivittäisiä perustarpeitaan. Kolmannes heistä asuu Etelä-Aasiassa ja afrikkalaisista joka toinen on köyhä.

Köyhyys on samalla kertaa ympäristöongelmien syy ja seuraus. Toimeentulorajan alapuolella elävät ihmiset eivät pysty asettamaan ympäristönäkökohtia etusijalle hankkiessaan niukkaa toimeentuloaan. Pilaantuva ympäristö, kuten eroosio, heikentää edelleen köyhien ihmisten toimeentulomahdollisuuksia ja lisää köyhyyttä.

Köyhyys on nopean väestönkasvun suurin syy. Lapsia hankitaan vanhuuden turvaksi, työvoimaksi pellolle tai muun elannon hankkimiseen. Köyhillä ihmisillä ei ole, edes niin halutessaan, mahdollisuuksia perhekokonsa säätelyyn. Väestönkasvu vie samalla pohjan pois ponnisteluilta köyhyiden vähentämiseksi.

Köyhyys, väestönkasvu ja ympäristön pilaantuminen muodostavat uhan maailmanlaajuiselle turvallisuudelle, ympäristölle ja hyvinvoinnille. Siksi Suomi onkin asettanut laajamittaisen köyhyiden vähentämisen kehitys yhteistyön keskeiseksi tavoitteeksi.

Köyhyys on aina suhteellista, eikä sen poistaminen ole kokonaan mahdollista. Köyhyiden vähentämisellä pyritään kuitenkin turvaamaan ihmisten perustarpeet erityisesti puhtaan veden, ravinnon, terveydenhuollon, opetuksen ja asumisen osalta.

Tarkasteltaessa köyhyyttä on henkeä kohti laskettu kansantuote edelleen keskeinen mittari. Köyhyyttä kuvaavat myös lukutaidottomuus, syntymähetkellä odotettavissa oleva elinikä ja siihen liittyen erityisesti lapsikuolleisuus.

Köyhyiden vähentäminen edellyttää talouden kasvua, sen tuottamaa hyvinvointia ja sen tarjoamien mahdollisuuksien jatkautumista kaikille tasapuolisesti.

Suomi tukee kehitysmaiden pyrkimyksiä talouksiensa rakenteellisten muutosten toteuttamiseksi, jotta ne pääsisivät paremmin mukaan kansainväliseen talouteen. Tuki kanavoidaan sekä monen- että kahdenvälisten kanavien kautta tavoitteen ollessa talouden sisäisen ja ulkoisen tasapainon saavuttaminen. Tämä luo edellytykset tarvittavien rakenteellisten uudistusten läpiviemiselle. Rinnan talouden rakennesopeutuksen kanssa tulee edistää kansanvaltaista, avointa ja vastuullista hyvää hallintoa, jonka tehtävä on pitää huoli siitä, että markkinoiden ja yrittäjyyden aikaansaama kasvu ja mahdollisuudet palvelevat sekä koko yhteiskuntaa että yksilöä.

Suomi osallistuu kansainväliseen koordinaatioon kehitysmaiden talousuudistusten edistämiseksi mm. Maailmanpankin

konsultatiiviryhmäkokouksissa ja UNDP:n pyöreän pöydän kokouksissa.

Viennin lisääminen, alueellisen kaupan lisääminen, ja viime kädessä integroituminen maailmankauppaan ovat useimpien talousuudistusten tavoitteita ja keinoja. Se edellyttää, että Suomikin pyrkii edistämään näitä kehitysmaiden tavoitteita laajemminkin kehitysmaasuhteissaan, mm. kauppapolitiikassaan.

Investoinnit inhimillisiin voimavaroihin ovat edellytyksenä sille, että köyhät ihmiset voivat hyödyntää ne taloudelliset mahdollisuudet ja voimavarat, jotka ovat heidän käytettävissään; opetus, terveydenhuolto, perhesuunnittelu, vesihuolto ja sanitaatio.

Kaikessa toiminnassa on varmistettava ettei luoda rakenteita tai kapasiteettia, joita ei voida ylläpitää kohdemaan tai kohderyhmien toimesta. Yhteistyö ja hankkeet perustuvat osallistuvan kehityksen periaatteisiin.

Köyhyyden vähentämiseksi käytettävissä olevista voimavaroista ovat tärkeimpiä maa ja vesi, rahoitus ja muut kaupalliset palvelut, infrastruktuuri, teknologia ja tutkimus. Keskeisessä asemassa on mm. maanomistus- ja hallintoalojen kehittäminen maaseudun pienviljelijöiden ja muiden pienyrittäjien aseman edistämiseksi.

Maa on myös tärkeä vakuuden muoto. Toisaalta uudistukset ovat ympäristön kannalta välttämättömiä, koska vain niiden kautta maan käyttäjät sitoutuvat ympäristön kestäväan käyttöön.

Lisäksi julkisen vallan on luotava suotuisat edellytykset maaseudun ja kaupunkien omaehtoiselle kehitykselle. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi yrittäjyyden ja pienyrittäjyyden edistämistä tarpeettomia säännöksiä ja määräyksiä poistamalla.

YMPÄRISTÖ JA KEHITYS

Kertomusvuonna Suomi on osallistunut kehitysyhteistyön keinoin maailmanlaajuisen ympäristöturvallisuuden edistämiseen. Maailmanlaajuisen ympäristöuhkien - mm. muutokset ilmakehässä, eroosio, eliölajien häviäminen - torjuminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Ympäristöturvallisuus nousi YK:n vuoden 1992 ympäristö- ja kehityskokouksen myötä lopullisesti yhdeksi osaksi maailman turvallisuuspolitiikkaa.

Ympäristöturvallisuuden edistämisen keskeisiä keinoja on kansainvälinen ympäristösopimusten järjestelmä ja sen rahoitus. Maailmanlaajuisen ympäristöongelmien ratkaiseminen ja monien kehitysmaiden siihen tarvitsema tuki edellyttävät apu-

panosta kehitysyhteistyön muodossa. Siksi Suomi on kertomusvuonna valmistautunut ratifioimaan ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden suojelusopimukset ja osallistumaan sopimusvelvoitteiden mukaisesti mm. kehitysmaiden maaselvitysten laadintaan. Suomi osallistui kertomusvuonna uuden aavikoitumisen estämiseen pyrkivän sopimuksen neuvotteluihin. Sopimuksen arvioidaan valmistuvan vuonna 1994. Lisäksi Suomi on jatkanut tukeaan maailmanlaajuiselle ympäristörahastolle (GEF), jonka tuen piiriin kuuluvat ilmastomuutoksen sekä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen estäminen ja kansainvälisten vesien ja otsonikerroksen suojelu. Suomi tuki myös Montrealin pöytäkirjan alaista otsonikerroksen suojelurahastoa (katso monenkeskinen yhteistyö). Kaikki edellämainitut rahastot tukevat kehitysmaissa tapahtuvaa toimintaa, jonka päämääränä on Riossa vuonna 1992 hyväksytyjen Rion julistuksen ja toimintaohjelma 21:n eli kestävän kehityksen toteuttaminen.

Suomen kehitysyhteistyövaroin suoraan rahoitettujen kahdenvälisten hankkeiden – esimerkiksi vesi-, sanitaatio- ja jätehuoltohankkeet sekä luonnonsuojelu-, eroosiontorjunta- ja metsityshankkeiden – tavoitteena on kestävä kehitys, jonka yhtenä ulottuvuutena ovat ympäristökysymykset. Yhtä tärkeää kuin on rahoittaa varsinaisia ympäristöhankkeita kentällä on varmistaa, ettei yhdestäkään Suomen rahoittamasta kehityshankkeesta koidu ympäristölle merkittävää vahinkoa. Siksi Suomi on kertomusvuonna osallistunut aktiivisesti OECD:n kehitysapukomitean ympäristötyöryhmässä eri avunantajien ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA) yhdenmukaistamiseen. Lisäksi on jatkettu YVA:n yhdistämistä hankesuunniteluun ja -toteutukseen.

Eräs olennainen toimintatapa ympäristönsuojelun edistämiseksi on toimia kansainvälisessä yhteisössä ja sen eri organisaatioissa pyrkien vaikuttamaan niiden toimintalinjoihin. YK-järjestelmän puitteissa Suomi on ajanut kestävyuden näkökulmaa, mikä merkitsee mm. luonnon ja inhimillisten voimavarojen ja ympäristökysymysten sekä väestön taloudellisten ja sosio-kulttuuristen kysymysten sisällyttämistä YK:n kehitysrahastojen ja -ohjelmien (UNDP, UNICEF, UNFPA, WFP, UNEP, HABITAT) ja erityisjärjestöjen ohjelmapolitiikkaan ja toimintaan. Maailmanpankkiryhmän ympäristötoimintalinjojen selkiyttämiseen ja operationalisointiin pyritään vaikuttamaan yhteispohjoismaisesti.

Myöskin kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kuten Maailman luonnonsuojeluliiton (IUCN) toimintaa tukemalla on pyritty edistämään kehitysmaiden valmiuksia vastata ympäristöhaasteeseen.

Kehitysyhteistyön sisäisen yhteistyön parantamisen lisäksi on kertomusvuonna mm. OECD:n piirissä pohdittu kysymystä siitä, miten esimerkiksi kansainvälinen kauppa vaikuttaa ke-

hitysmaiden ympäristöön ja mikä voisi olla kehitysapuviran-
omaisten rooli kehitysmaiden omien valmiuksien tukemisessa.
Suomi tukee kehitysyhteistyövaroin niin suoraan kahdenväli-
sesti kuin monenkeskisesti mm. UNDP:n Capacity 21-ohjelman
kautta kehitysmaiden omien teknillis-taloudellis-hallinnollisten
valmiuksien parantamista.

Rion toimintaohjelma 21 ja kehitysyhteistyön uusi strate-
gia antavat selkeän puitteet kehitysyhteistyön kaikkien osa-alu-
eiden suuntaamiseksi samaan päämäärään eli kestävästä kehi-
tyksen tavoitteeseen. Kestävä kehityksen integrointi kaikkeen
kehitysyhteistyötoimintaan on kuitenkin prosessi, joka tulee
viemään vuosia.

IHMISOIKEUDET JA KANSANVALTA KEHITYKSESSÄ

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä avoin, moniarvoinen ja
kansanvaltaisesti hallittu yhteiskunta ovat perusarvoja, joita
Suomen ulkopoliitikassa, kehitysyhteistyö sen osana, pyritään
edistämään. Ne ovat samalla poliittisesti ja oikeudellisesti vas-
tuunalaisen, ns. hyvän hallinnon tunnusmerkkejä. Ne lisäävät
kansalaisten mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan kehittä-
miseen yksilöinä ja valitsemiensa yhteisöjen jäseninä.

Suomi edellyttää, että sen kehitysyhteistyön kohdemaissa
kunnioitetaan ihmisoikeuksia. Naisten oikeuksiin ja mahdolli-
suuksiin osallistua täysipainoisesti poliittiseen, taloudelliseen ja
sosiaaliseen toimintaan kiinnitetään erityistä huomiota. Suomi
edellyttää lisäksi, että lasten, vammaisten, vähemmistöjen ja al-
kuperäiskansojen ihmisoikeuksia kunnioitetaan.

Suomi pyrkii vaikuttamaan ihmisoikeuksien edistämiseen
sekä kahdenvälisessä että monenkeskisessä toiminnassa huomi-
oimalla ja tukemalla positiivisesti sellaisia toimia, jotka osal-
taan edistävät ihmisoikeuksia. Vakavat ihmisoikeusloukkaukset
ja kahdenvälisen yhteistyön vastaanottajamaan hallituksen
piittaamattomuus ihmisoikeuskysymyksissä voivat johtaa puo-
lestaan negatiivisiin toimenpiteisiin Suomen hallituksen tahol-
ta. Tämä voi tarkoittaa tehostettua dialogia hallitusten välillä,
eriasteista supistusta kahdenvälisessä yhteistyössä, yhteistyötä
muiden hallitusten kanssa vastaanottajahallituksen painosta-
miseksi ihmisoikeuskysymyksissä ja ääritapauksessa kahdenvä-
lisen hallitustenvälisen yhteistyön keskeyttämistä samalla kun
pyritään vaikuttamaan ihmisoikeuksien edistämiseen muilla
edelläkuvatuilla tavoilla. Kun ihmisoikeuskysymyksissä saavu-
tetaan selkeää edistystä, tuota prosessia voidaan tukea jatka-
malla yhteistyötä uudelleen.

Suomi korostaa ihmisoikeuksien tärkeyttä kohdemaiden kanssa käytävässä, kehityksen edellytyksiä koskevassa vuoropuhelussa. Suomi tukee kansainvälisiä ihmisoikeusjärjestöjä sekä osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään välittömästi ihmisoikeuksia ja kansanvaltaa. Niihin kuuluvat mm. vaalien tukeminen ja kansalaisjärjestöjen toiminnan edistäminen. Kertomusvuonna suomalaisia oli vaalivalvojina mm. Kambodžassa ja Keniassa.

Kahdenvälisissä suhteissa ihmisoikeuskysymykset johtavat käytännön hankkeisiin pääosin kehitysyhteistyön kohdemaan omasta aloitteesta. Monenkeskisen, esimerkiksi humanitaarisen avun varoilla tuetaan sellaisia globaaleja, alueellisia tai järjestöjen työhön liittyviä demokratia- ja ihmisoikeuspyrkimyksiä, joita ei tueta kahdenvälisin varoin.

Ihmisoikeuksien edistämiseen tarkoitettua tukea voidaan kohdistaa mm. seuraaviin toimintoihin:

- ihmisoikeuksia edistävään tiedottamiseen
- ihmisoikeusloukkausten uhreille ja heidän perheilleen annettavaan oikeusapuun
- ihmisoikeuskoulutukseen ja -tutkimukseen
- naisten oikeuksien edistämiseen
- lasten oikeuksien edistämiseen
- vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksien edistämiseen
- rotusorron vastustamiseen
- rauhanprosessien ja konfliktien rauhanomaista ratkaisua edistäviin toimenpiteisiin
- oikeusvaltion asemaa ja instituutioita edistäviin toimenpiteisiin, esimerkkeinä tuki lainsäädäntötyölle, oikeuslaitokselle, ombudsman- instituutiolle, korruption vastaiselle toiminnalle jne.

Ihmisoikeuksien ja kansanvallan toteutuminen edellyttää oikeusvaltion periaatteiden noudattamista.

Kansanvalta edellyttää moniarvoista kulttuuria ja sen toimintamahdollisuuksien edistämistä. Päätöksenteon hajautuminen yhteiskunnassa ja ihmisille tarjottu mahdollisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon edistävät kansanvaltaista hallintoa. Monipuoluejärjestelmä, avoin ja vapaa tiedotus, säännöllisesti pidettävät vapaat ja oikeudenmukaiset valtakunnalliset ja paikallisvaalit sekä niiden myötä poliittisen vastuunalaisuuden toteutuminen ovat kansanvallan keskeisiä tunnusmerkkejä. Näitä Suomi edellyttää yhteistyökumppaniensa kunnioittavan ja pyrkivän käytännössään edistämään.

Kansojen omaehtoisen kulttuurin ja ihmisten osallistumismahdollisuuksien edistämisessä on ihmisten välisten yhteenliittymien, yhdistysten ja etujärjestöjen toiminta avainasemassa. Suomen antamassa avussa kiinnitetään huomiota näiden periaatteiden edistämiseen käytännössä.

5 Monenkeskinen yhteistyö

Kehitysmaiden vastaanottamasta avusta suurin osa kanavoituu monenkeskisenä apuna YK-järjestöjen ja kansainvälisten rahoituslaitosten kautta. Kahdenvälinen ja monenkeskinen kehitysyhteistyö täydentävät toisiaan sekä tavoitteiden, toimintaohjelmien että hankekohtaisen yhteistyön tasoilla.

Suomen monenkeskinen kehitysyhteistyö edistää Suomen ulko- ja kehityspoliittisia tavoitteita YK:ssa ja kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Monenkeskisellä kehitysyhteistyöllä osoitetaan poliittista tukea YK-järjestelmän ja kansainvälisten rahoituslaitosten työlle ja päämäärille. Samalla osallistutaan kansainvälisen yhteisön jäsenenä monenkeskisen toiminnan kehittämiseen. Vaikutusmahdollisuuksien säilyttäminen edellyttää riittävää rahoitusta Suomen keskeisinä pitämien järjestöjen ja rahastojen toimintaan sekä aktiivista osallistumista toimintaohjelmien ja hankkeiden päätöksentekoon.

Monenkeskisen kehitysyhteistyön rahoitus on järjestöjen varsinaisiin budjetteihin kohdennettavaa yleistukea. Se annetaan YK-järjestelmän osalta vuosittain kerrallaan vahvistettavina vapaaehtoisina yleisavustuksina. Kehitysrahoituslaitosten osalta tuki annetaan useampivuotisinä sitoumuksina, minkä taso määrää äänimäärän laitoksen päättävässä elimessä. Sekä järjestöissä että rahoituslaitoksissa tuen käyttöä valvotaan osallistumalla toiminnan seurantaan. Pohjoismaiden aloitteesta käynnistetyn YK:n operatiivisten toimintojen reformin yhtenä keskeisenä tavoitteena on saada YK-järjestelmän kehitysyhteistyön rahoitusjärjestelmät nykyistä vakaammiksi ja paremmin ennustettaviksi.

Humanitaarisen avun tarpeet ovat viime aikoina kasvaneet voimakkaasti useiden eri konfliktien takia. Toisaalta kansainvälinen keskustelu painottuu yhä enenevästi kriisien ennaltaehkäisyyn ja siihen, miten hätäavusta siirrytään normaaleihin kehitystoimintoihin.

Tämän päivän kehityskeskustelussa keskeisimpänä ovat ns. sitoutumis eli -ownership-ongelmat. Kun vastaanottajamaan sitoutuminen avun tavoitteisiin on olennaista tuloksiin pääsemiseksi, myös monenkeskisen yhteistyön toimintamuotojen on vastattava vastaanottajamaan kehitystahtoa, omaa kapasiteettia ja sektorikohtaista tärkeysjärjestystä.

Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että suomalaisyritysten osuus kansainvälisten järjestöjen ja rahoituslaitosten hankinnoista kasvaisi. Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten osalta on otettava huomioon, että vain laitosten rahoitukseen osallistuvat maat pääsevät mukaan niiden lainoittamien hankkeiden toteutukseen.

YK:N KEHITYSOHJELMAT

YK:n kehitysohjelmia toteuttaa kaikkiaan parikymmentä itsestä järjestöä, rahastoa tai laitosta. Tämä korostaa YK-järjestelmän operatiivisten toimintojen koordinoitavuutta. Toisaalta siitä syntyy myös YK-järjestelmän laaja asiantuntemus.

Suomi suuntaa YK:n kehitysyhteistyösektorille annettavan apunsa keskeisimmille rahastoille ja ohjelmille eli YK:n kehitysohjelmalle (UNDP), YK:n lastenavun rahastolle (UNICEF), YK:n väestörahastolle (UNFPA) ja Maailman elintarvikeohjelmalle (WFP).

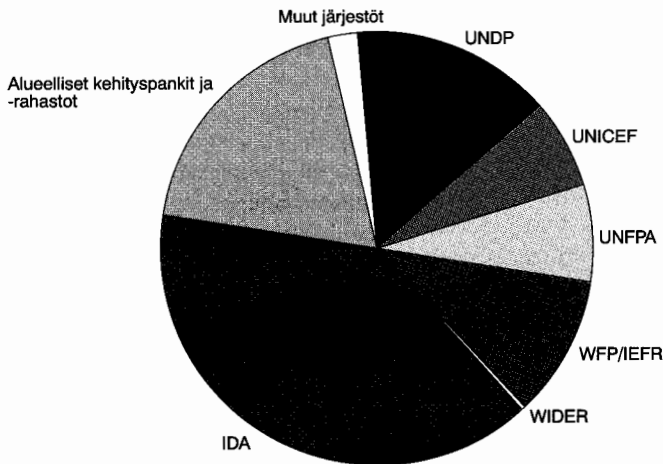
Suomen YK:n kehitysyhteistyötoimintoja koskevien näkemysten mukaan taloudellisen ja sosiaalisen alan samanaikainen kehittäminen on välttämätöntä tasapainoisen yhteiskunnallisen kehityksen aikaansaamiseksi ja köyhimpien väestöosien aseman parantamiseksi sekä kasvun edellytysten aikaansaamiseksi. Kestävä kehitys edellyttää, että pyritään vaikuttamaan toisiinsa liittyvien kehitysongelmien, kuten köyhyyden, väestönkasvun ja ympäristöhaittojen, samanaikaiseen ratkaisemiseen.

Viime vuosien kehitys on asettanut YK-järjestelmän valtavien haasteiden eteen. Jatkuvasti lisääntyvät sekä kehitystoimintoihin että rauhanturvaamiseen, humanitaariseen ja katastrofiapuun liittyvät tehtävät asettavat YK-järjestelmän kovalle koetukselle. Samanaikaisesti kehitysmaihin suuntautuva monenkeskinen apu on määrällisesti laskenut.

KEHITYSYHTEISTYÖ KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN KAUTTA 1989-94 (milj. mk)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994*
Kehitysyhteistyö kansainvälisten järjestöjen kautta	972,8	1 204,3	1 220,7	863,9	538,8	255,0
YK:n kehitysohjelma UNDP	150,0	200,0	231,7	170,0	81,7**	27,0**
YK:n väestörahasito UNFPA	63,0	75,0	86,7	80,0	37,7	26,5
YK:n lastenrahasito UNICEF	115,0	140,0	155,0	129,0	36,5	39,0
Maailman elintarvikeohjelma (WFP) ja IEFER	174,1	175,0	229,0	139,4	56,8	42,0
Maailmanpankki / IDA	156,1	156,1	256,0	256,0	211,0	12,5
Alueelliset kehityspankit ja -rahastot	63,5	148,8	3,2	62,4	101,5	74,0
Taloudellisen kehitystutkimuksen kansainvälinen instituutti WIDER	15,5	3,9	10,4	3,3	2,0	2,0
Muut järjestöt	235,6	305,5	248,7	23,7	11,6	32,0

1993

Muu monenkeskinen yhteistyö	189,6	127,2	172,4	134,2	108,1	..
YK:n pakolaispäävaltuutettu UNHCR	36,0	56,0	59,0	58,0	30,0	..
Kv. järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet	30,1	38,6	45,8	57,0	63,2	43,2
Muu monenkeskinen yhteistyö	123,5	32,6	67,6	19,2	14,9	..

MONENKESKINEN YHTEISTYÖ, YHTEENSÄ 1 162,4 1 331,5 1 393,1 998,1 646,9 ..

Ympäristöapua joka lähitulevaisuudessa tulee luetuksi kansainväliseen kehitys- yhteistyöhön joiltakin osiltaan

Maailman ympäristörahasito GEF				35,0	35,0	35,0
Maailman otsonirahasito				1,9	4,5	3,9

* Vuoden 1994 talousarvio

** UNDP kirjaa vuoden 1994 yleisavustukseksi 53 miljoonaa markkaa,
johon sisältyy 26 miljoonaa vuoden 1993 avustuksista

YK:n talous- ja sosiaalisektorin toiminnan tehostaminen

Vuonna 1988 pohjoismaiden aloitteesta käynnistetty YK:n kehitysohjelmien laaja hallintouudistus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.12.1993 osana YK:n talous- ja sosiaalineuvoston (ECOSOC) yleistä reformia. Uudistuksen tuloksena päätettiin keventää YK:n neljän kehitysohjelman raskasta hallintoa, samalla kun ECOSOCin asemaa ohjelmien poliittisessa ohjaamisessa vahvistettiin. Vastaavasti vähennettiin kehitysohjelmien poliittisluontoista hallintoa ja tehostettiin niiden operatiivista johtamista.

YK:n kehitysohjelmien hallinnon virtaviivaistaminen liittyi myös ECOSOCin ja yleiskokouksen välisen työnjaon selkeyttämiseen ja sitä vaivanneen päällekkäisyyden poistamiseen.

Saavutetun uudistuksen pääsisältö on kehitysohjelmien ja rahastojen ylisuurten hallintoneuvostojen korvaaminen pienillä johtokunnilla. Tämä on ensimmäinen kerta kun YK:n johtotoimien kokoa on voitu supistaa tehokkuusnäkökohtien perusteella.

YK:n kehitysohjelman (UNDP), YK:n lastenrahaston (UNICEF), YK:n väestörahaston (UNFPA) sekä Maailman elintarvikeohjelman (WFP) kaikille jäsenmaille avoimet hallintoneuvostot muutetaan 36-jäsenisiksi johtokunniksi. Johtokunnat kokoontuvat vastedes järjestöjensä tiloissa eivätkä YK:n päämajassa. Tällä pyritään luomaan käytännönläheinen ja kollegiaalinen työilmapiiri ja vähentämään poliittisia vastakohtaisuuksia. Johtokunnat pitävät kaikille jäsenmaille avoimet vuosikokoukset. Uudistusten arvioinnissa otetaan huomioon johtokuntien työn jatkuva tehostamisen tarve sekä mahdollinen jäsenmäärän supistaminen edelleen.

Reformi oli huomattava saavutus pohjoismaille ja se laukaisi kauan pysähdyksissä olleen YK:n talous- ja sosiaalisektorin perusuudistamisen. Suomi toimi pohjoismaiden puhemiehenä.

Sen sijaan pohjoismaiden aloitteeseen kuulunut järjestelmän rahoitusuudistus lykättiin vuoden 1994 keväällä käynnistettävään erilliseen neuvotteluprosessiin.

YK:n kenttätoimintojen tehostamista jatketaan ja vuonna 1995 järjestetään uudistusten toteutumista sekä ohjelmien rahoituspohjan arviointia koskeva kokous.

Pohjoismaiden uudistustyöllä YK:n yleiskokouksessa on ollut seurannaisvaikutus YK:n erityisjärjestöihin, joissa on myös ryhdytty tarkastelemaan järjestöjen normatiivisen ja operatiivisen työn välistä suhdetta.

YK:n kehitysohjelma UNDP

Vuonna 1966 YK:n yleiskokouksen päätöksellä työnsä aloittanut YK:n kehitysohjelma UNDP (United Nations Development

Programme) on YK-järjestelmän keskeinen kehitysyhteistyötä suunnitteleva, rahoittava ja koordinoiva elin. UNDP:n alaisena toimii kuusi erityisiä, rajattuja kehityskysymyksiä varten perustettua erityisrahastoa.

UNDP:n keskeinen tehtävä on kehitysmaiden inhimillisten voimavarojen kehittäminen. UNDP:n rahoittamien hankkeiden toteuttajina toimivat YK:n erityisjärjestöt tai vastaanottajamaiden hallitukset.

UNDP:tä rahoitetaan jäsenmaiden vuosittain antamalla vapaaehtoisilla yleisavustuksilla. UNDP:n käytettävissä olevat varat olivat vuonna 1993 noin 970 miljoonaa dollaria.

Varoista käytetään 80 prosenttia maakohtaisiin ohjelmiin ja 20 prosenttia alueellisiin ja maailmanlaajuisiin sekä erityisohjelmiin ja toiminnan kehittämiseen.

Suomen yleisavustus UNDP:lle laski vuonna 1992 annettusta 189 miljoonasta markasta 75,7 miljoonaan markkaan vuonna 1993. Lisäksi vuonna 1993 annettiin UNDP:n alaiselle, naisten omien ja naisiin kohdistettavien kehityssponsisteluja tukemiseksi perustetulle YK:n naisten kehitysrahastolle UNIFEMille 0,5 miljoonan markan suuruinen yleisavustus. UNIFEMin vuosibudjetti on suuruusluokkaa 15 miljoonaa US dollaria.

Yleisavustusten lisäksi Suomi antoi 6 miljoonan markan erityisavustuksen UNDP:n Capacity 21 -ohjelmalle. Rio de Janeirossa kesäkuussa 1992 pidetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin UNCEDin tulosten toimeenpanoon liittyvän ohjelman tarkoituksena on kehitysmaiden kansallisten voimavarojen kehittäminen ja tukeminen ympäristökysymysten seurannan ja kestävä kehityksen edistämiseksi.

Suomi toimi 1991 - 1993 UNDP:n hallintoneuvoston jäsenenä. Suomi on ajanut järjestön hallinnossa UNDP:n työn tehokkuuden lisäämistä erityisesti kenttätoimintaa parantamalla ja keskittämällä toimia vähiten kehittyneisiin maihin ja niiden vähäosaisimmille väestöryhmille. Samalla on korostettu kehitysmaiden omaa vastuuta vaatimalla UNDP:tä lisäämään panostuksiaan kenttätason policy-keskustelussa vastaanottajamaiden kanssa.

Lokakuussa 1993 UNDP:n kesällä toimikautensa aloittanut uusi amerikkalainen pääjohtaja James Gustave Speth vieraili Suomessa. Speth korostaa taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen läheistä kytkeytymistä rauhaan. Hän pyrkii kehittämään UNDP:tä niin, että se keskittyisi oman osaamisensa ja kehitysmaiden tarpeiden kannalta keskeisiin aloihin. UNDP:n tulee myös toimia YK:ta palvelevana elimenä ja avun koordinaattorina, keskittyä tukemaan kestävää inhimillistä kehitystä (mm. köyhyyden vähentäminen ja kehitysmaiden oman kapasiteetin parantaminen) sekä turvata ohjelman rahoituspohja. Suomen näkemyksen mukaan Spethin lähtökohdat ovat oikean suuntaiset. UNDP:n ongelmana on kuitenkin, miten se voi kar-

sia tukemiensa hankkeiden määrää, joita vuonna 1993 oli me-
neillään 6000 ja keskittää toimintansa oleelliseen.

Vuonna 1986 UNDP:hen liitettiin itsenäisenä yksikkönä
YK:n naisten vuosikymmentä (1976-1985) varten perustettu ja
vuonna 1977 toimintansa aloittanut YK:n naisten kehitysrahas-
to (UNIFEM). UNIFEMin varoja käytetään suoraan pienimuo-
toiseen projektitukeen sekä naisten osallistumista edistävään
taloudelliseen, sosiaaliseen ja poliittiseen toimintaan kehitys-
maissa. Viime vuosina UNIFEM on kohdentanut toimintansa
entistä enemmän naisten aseman edistämiseen ja puolestapuhumiseen toimimalla sekä YK:n ja muiden kansainvälisten jär-
jestöjen että paikallisten yhteisöjen kautta.

YK:n lastenrahasto UNICEF

Vuonna 1946 perustetun YK:n lastenrahaston (United Nations
Children's Fund), UNICEFin toiminta keskittyy lasten aseman
parantamiseen ja heidän tarpeidensa huomioonottamiseen
osana kestävästä kehitystä. UNICEFin kautta kanavoitu apu on
sekä lahja-, henkilö- että ohjelma-apua.

UNICEFin työ painottuu erityisesti kehitysmaiden lasten
ja äitien terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittämiseen.
Keskeisellä sijalla tässä työssä ovat rokotusohjelmat, rintaruokinnan edistäminen ja ripulitautien torjunta. Tärkeitä ovat
myös naisten aseman edistäminen ja hätäavun antaminen.

Vuonna 1993 rahaston käytettävissä oli yli 900 miljoonan
US dollarin suuruinen budjetti. Kolme neljäsosaa siitä koostuu
jäsenmaiden vapaaehtoisista avustuksista. Yksi neljäsosa saa-
daan UNICEFin kansallisten komiteoiden keräämänä sekä yk-
sityisinä avustuksina.

Vuoteen 1992 saakka Suomi kuului UNICEFin suurim-
pien avunantajien ryhmään. Kehitysyhteistyömäärärahojen
supistukset ovat kohdistuneet myös UNICEFiin tuntuvina.
Vuonna 1991 Suomen vapaaehtoinen vuosiavustus rahastolle oli
155 miljoonaa markkaa, vuonna 1992 se oli 129 miljoonaa mark-
kaa ja vuonna 1993 tuki supistui 36,5 miljoonaan markkaan.

UNICEFin vuoden 1993 hallintoneuvoston istunnon kes-
keiset asiakokonaisuudet olivat YK:n talous- ja sosiaalisektorin
reformi, humanitaarinen ja hätäapu, päämajan tilakysymys se-
kä päämajasta tehtävä hallintaselvitys. Istunnossa esiteltiin
myös Kanadan, Tanskan ja Sveitsin UNICEFistä tekemän eva-
luoinnin suositukset, joiden operationalisointia varten päätet-
tiin perustaa avoin työryhmä. Humanitaarisen ja hätäavun ra-
hoitusta ei päätetty kasvattaa. Lisäksi korostettiin hätäavun
koordinoinnin tärkeyttä ja YK:n sihteeristön vastuuta siinä.
Suunnitteilla ollut päämajan hallintaselvitys päätettiin tehdä.

Evaluoitiraportissa korostetaan, että UNICEF on saavuttanut "suositun yhteistyökumppanin" aseman ja että tulevaisuudessa järjestön tulisi tämän ohella pyrkiä toimimaan myös kriittisenä kumppanina vuoropuhelussaan kehitysmaiden kanssa. Raportin mukaan UNICEFin olisi sosiaalisektorin perustarpeiden tyydyttämisen ohella painotettava myös kehitysmaiden oman toimintakapasiteetin luomista. Lisäksi UNICEFin tulisi koordinoita toimintaansa nykyistä paremmin vastaanottajamaiden omiin kehitysponnisteluihin sekä tarkistaa hätäapupolitiikkaansa. Rahaston tulisi myös tehostaa yhteistyötään muiden YK-järjestöjen ja -elinten sekä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa.

YK:n väestörahasto UNFPA

YK:n väestörahasto (United Nations Population Fund, UNFPA) on keskeinen väestö- ja perhesuunnittelun tietotaitoa kehittävä ja lisäävä sekä väestökysymyksiä koordinoiva järjestö. UNFPAn rahoittamat ohjelmat tähtäävät sellaiseen kestäväan kehitykseen, jossa kunkin maan väestömäärä, luonnonvarat, elinympäristö ja taloudellinen kehitys ovat tasapainossa keskenään.

Vuonna 1993 UNFPAlla oli käytettävissään noin 238 miljoonan US dollarin suuruinen, jäsenmaiden vapaaehtoisista avustuksista koostuva budjetti.

Suomi kohdistaa väestöalan kehitysavun pääosin UNFPAn kautta. Suomi joutui kehitysyhteistyöhön osoitettujen määrärahojen supistamisen takia vähentämään vuonna 1993 myös UNFPAlle annettavaa vapaaehtoista yleisavustusta. Suomen avustus, joka vuonna 1991 oli 86,7 miljoonaa markkaa ja vuonna 1992 80 miljoonaa markkaa, oli kertomusvuonna 22,7 miljoonaa markkaa.

Vapaaehtoisen yleisavustuksen lisäksi Suomi antoi vuonna 1993 UNFPAlle 15 miljoonan markan erityisavustuksen käytettäväksi äitien ja lasten terveydenhuolto- ja perhesuunnitteluohjelmiin.

Suomi rahoitti yhdessä Kanadan ja Saksan kanssa toukokuussa 1993 valmistuneen UNFPAn toiminnan evaluoinnin. Siinä todetaan, että vaikka UNFPA onkin täyttänyt sille asetetut tavoitteet yleisesti ottaen hyvin, monilla alueilla on silti parannettavaa. Järjestön tulisi tarkemmin harkita strategisella tasolla avun kohdentamista. Yksittäisissä maissa ohjelmien ja projektien suunnittelua, toteutusta ja valvontaa olisi kehitettävä. Kansalaisjärjestöjen osuutta UNFPAn hankkeissa tulisi lisätä ja toimintasektoreista erityisesti valistus- ja tiedotustoimintaa vahvistaa.

Väestö ja kehitys

Ennusteet maapallon väestön määrästä, kun kasvan arvioidaan toistuvan ensi vuositodan loppuun mennessä, vaihtelevat 10 ja 15 miljardin välillä.

Kuvasarjaa väestöongelman laajuudesta on, että arvioon peikkä "haarakko" vastaa maapallon koko nykyistä väestömäärää.

Nopea väestönkasvu vaikuttaa monina kehitysmaita ponnisteluja köyhyyden vähentämiseksi.

Kehitysyhteistyölle asetettuja maita tavoitteita ei myöskään pyritty toteuttamaan. Väestönkasvu ylittää talouden kasvuvauhdin, opetus- ja terveydenhuoltopalvelut jäävät yhä suurempien ulottamattomiin, työttömyyden kasvattain siirtyvien nuorten määrä ylittää moninkertaisesti uusien työpaikkojen määrän, ravinnonkato kasvaa hitaammin kuin ruokittavien määrä jne.

Kehitysmaiden ympäristön kusto-ky ei kestä ennakkoitua väestönkasvua. Se johtaa maan, veden ja metsien yhä lisääntyvään liiakkaisuuteen ja siten ympäristön tuhoutumiseen. Mm. yli puolet metsäpinta-alan häviöistä johtuu maatalousmaan lisääntymisestä. 700-800 miljoonan ihmisen laaketaan eläiden ja kasvien toimintatulojen alavilla, joita uhkaa eroosio.

Köyhyys ja sen eri ilmenemismuodot ovat keskeinen syy nopeaan väestönkasvuun monissa kehitysmaita. Lapset hankitaan vanhuuden turvaksi ja työvoimaksi. Köyhällä ei viime kädessä ole, edes niin halutessaan, taloudellisia mahdollisuuksia perhekehitykseen edistykseen. Tällaisia pareja arvioidaan olevan maailmassa 200-300 miljoonaa.

Suomi pyrkii hidastamaan väestönkasvua sekä siihen suoraan kohdistavilla perhe suunnittelun ohjelmilla että pyrkimällä vaikuttamaan väestönkasvuun yhtiin; köyhyyteen, alhaiseen koulutustasoon, puutteelliseen perusterveydenhuoltoon ja naisten aseman parantamiseen.

Väestöpolitiikka Suomessa Suomi tuki kertomusvuonna lähinnä monina-

lisen osan katoien kautta. Merkittävien yhteistyöosapuoli oli YK:n väestörahasto, UNFPA.

Suomi on tukenut kansainvälisen Population Council-järjestön toimintaa kehitysmaiden perhe suunnittelun edistämiseksi ja Maailman terveysjärjestön (WHO) väestö tutkimusohjelmia. Kansainvälisen Perhe suunnittelu-järjestön (IPPF) kautta Suomi on tukenut bangladeshiläisen perhe suunnittelujärjestön toimintaa.

Suomi on rahoittanut Keniassa ja Nepalissa yhteistyössä Maailman pankin ja UNFPAn kanssa Norplant-ehkäisimen käyttöön perustuvia perhe suunnittelun ohjelmia. Vastoin hankke on käynnistymässä Bangladeshissä. Kaikissa maissa käytössä on edeltänyt kokeiluohjelma, jolla on hankittu tietoa menetelmän soveltuvuudesta ja käyttö helpotuksesta. Suomi on painottanut hankkeissaan valinnanvapautta, riittävästi etukäteen tiedotusta käyttäjille, luotettavaa palvelua ja mahdollisuutta haluttaessa laitteen poistoon.

Väestöongelman vakavuudesta huolimatta Suomi korostaa perhe suunnittelun vapaaehtoisuutta, itsenäisyyttä, oikeutta ja ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Suomen kahdenvälisten osuus kehittyvät lähinnä terveydenhuolto-alan hankkeet suoraan väestökasvuun. Niiden on sisällytetty perhe suunnittelun, äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa sekä sukupuolittämisen ehkäisyä. Osana Suomen kahdenvälisten terveydenhuoltohankkeita on koulutettu mm. 3000 kyläkätilää Keniassa ja Egyptissä. Kyläkätilöiden koulutus vähentää äitiyden kuolleisuutta, ohjaa riskiä välttävät turvallinen synnytyspaikkaan, vähentää lapsikuolleisuutta, millä kaikella on välillisesti kyntyytyä alentava vaikutus.

Kansalaisjärjestöillä on ollut tärkeä rooli perhe suunnittelutyössä. Mm. Väestöliitto on toteuttanut perhe suunnittelun- ja neuvontaprojektia Mekikossa.

Väestö- ja kehityskysymysten vuorovaikutussuhteiden tarkastelua käydään osana väestökysymyksiin keskittyvää Kansainvälistä väestö- ja kehityskonferenssia (the International Conference on Population and Development, ICPD), joka järjestetään 5.-13.9.1994 Kairissa. Konferenssin pääteemat ovat väestö, kehittyvä taloudellinen kasvu ja kehittyvä kehitys. Se on osa "jatkumoa", johon kuuluvat Rion ympäristö- ja kehityskonferenssi UNCED:ssä keuhalla 1992, Wienin ihmisoikeuskonferenssi keuhalla 1993 sekä Kairon jälkeen sosiaalisen kehityksen huippukokous maaliskuussa 1995, neljän naisten maailmakonferenssi syyskuussa 1995 sekä YK:n 50-vuotijuhlavuosi 1995.

Väestökysymysten lisäksi väestö- ja kehityskysymysten vuorovaikutussuhteisiin kuuluvat niin köyhyys, ympäristökysymykset kuin kulutustottumukset ja tuotantotavat. Konferenssi eroaa laajemmasta lähestymistapansa ansiosta aiemmin YK:n toimesta järjestetyistä väestökongressseista. Kairon konferenssin sihteeriaton laatimassa toimintaohjel-

maluonnoksessa käsitellään vuorovaikutussuhteiden lisäksi mm. tasa-arvo-kysymyksiä ja perheen asemaa, väestökasvua ja -rakennetta, lisääntymiseen liittyviä oikeuksia ja terveyttä sekä perhe suunnittelua, nautintoa ja kansainvälistä muuttoliikettä, tiedotusta, teknologiaa ja tutkimusta sekä toimenpiteitä ja seurantoa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä kansalaisjärjestöiden ja yksityis sektorilla.

Suomen osallistumista konferenssiin valmistelee toimikunta, jossa on edustajia ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyö- ja poliittisen osausten lisäksi eri ministeriöistä. Tilastokeskuksesta ja Väestöliitosta. Toimikunnan työtä ohjaa ministerityöryhmä. Toimikunta on laatinut Suomen väestökysymyksiä esittelevän kansallisen raportin.

Suomi on tukenut konferenssi valmistelajia 1,4 miljoonalla markalla. Tuki käytetään vähiten kehittyneiden (LLDC-) maiden osallistumisen ja kansallisten valmistelijain tukemiseen, mikä yhden suomalaisen apulaisasianantuntijan palkkaamiseen valmistelu sihteeriaton.

Ihon alle asitettavan Norplant-ehkäisykapselin käyttöä Nepalissa.

Elintarvikeapu - WFP

Maailman elintarvikeohjelman (World Food Programme, WFP) toiminta muodostuu varsinaisista kehitysohjelmista (Regular programmes REG), WFP:n alaisuudessa toimivan Elintarvikkeiden kansainvälisen hätäapuvaraman (International Emergency Food Reserves, IEFER) kautta annettavasta avusta, pitkäaikaisten pakolaisten elintarvikeavusta (Protracted Refugees and Displaced Persons Operations, PRO) sekä muusta kuin elintarvikkeina annettavasta ns. non-food-avusta.

Suomi korostaa WFP:n luonnetta kehitysjärjestönä. Kehitysmaiden nälkäongelmien ratkaisemiseksi on ensisijaisesti tuettava ponnisteluja kehitysmaiden oman elintarviketuotannon kehittämiseksi sekä korostettava elintarvikeavun suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Elintarvikeavun tavoitteena on kehitysmaiden maatalouden ja maaseutukehityksen tukeminen sekä elintarvikeomavaraisuuden saavuttaminen.

Suomen antama elintarvikeapu on miltei kokonaan monenkeskistä ja se kanavoidaan pääasiassa YK-järjestelmään kuuluvan Maailman elintarvikeohjelman (WFP) sekä sen alaisuudessa toimivan IEFER:n ja WFP:n pitkäaikaisten pakolaisten avustushjelman kautta. Suomen apu annetaan pääsääntöisesti kotimaisina elintarvikkeina sekä hallinto- ja kuljetustukena.

Vuonna 1993 Suomi antoi elintarvikeapua WFP:n kautta yhteensä 70,5 miljoonan markan arvosta, josta 13 miljoonaa markkaa humanitaarisen avun määrärahoista. Elintarvikeapua annettiin tämän lisäksi myös pieniä määriä YK:n sihteeristön humanitaaristen asioiden osaston (DHA) välityksellä.

Tutkimusohjelmat

Taloudellisen kehitystutkimuksen kansainvälistä instituuttia (WIDER) tuettiin Suomen ja YK-yliopiston välisen isäntämaasopimuksen mukaisesti. Instituutin toimitilakustannuksissa saatiin aikaan merkittäviä säästöjä, kun instituutille vuokrattiin uudet toimitilat toukokuusta 1993 lukien. Vuoden aikana julkistettiin haettavaksi 4,3 miljoonaa markkaa suomalaisten tutkijoiden toteuttamiin hankkeisiin. Hakemuksista valittiin toteutettaviksi 10 tutkimusprojektia.

Vuoden 1993 aikana ulkoasiainministeriö antoi valtioneilintarkastajille laajan selvityksen WIDER-instituuttiin liittyvistä kysymyksistä valtioneilintarkastajain vuoden 1992 kertomusta varten. Syksyllä 1993 annettiin myös julkisuuteen YK:n suorittama instituutin sisäinen erityisilintarkastus, joka koski vuosia 1991-1992. Suomi pyysi YK:lta erityisilintarkastuksen ulottamista myös vuosiin 1984-90 ja erityisesti Suomen maksaman peruspääomaosuuden liikkeiden selvittämistä.

YK ilmoitti 29.4.1994 päivätyssä vastauksessaan, että Suomen peruspääomarahastoon antaman maksuosuuden sijoituksista ei ole huomauttamista lukuunottamatta viiden kuukauden jaksoa vuonna 1991, jolloin pääomaosuus oli isäntäsopimuksen määräysten vastaisesti sijoitettuna ulkomaille tahattoman erehdyksen takia. Tämä korjattiin elokuussa 1991 ja selostettiin YK-yliopiston tilintarkastuskertomuksessa yleiskokoukselle. Kukaan ei hyötynyt sopimusrikkomuksesta millään tavoin. Yleiskokous on asianmukaisesti hyväksynyt YK-yliopiston ja WIDER-instituutin tilintarkastukset vuosilta 1984-1990. YK toteaa loppupäätelmänään, että tehdyt selvitykset eivät anna aiheutta erityistilintarkastukseen, koska merkittäviä poikkeamia säännöksistä ei löytyisi ja koska tarkastus vaatisi tuloksiin nähden kohtuuttomasti aikaa ja aiheuttaisi kustannuksia. Tämän johdosta YK toivoo, että asia voidaan pitää loppuunkäsittelynä. Ulkoasiainministeriö katsoo YK:lta saatujen lisäselvitysten perusteella, että asia ei aiheuta lisätoimenpiteitä.

Vuonna 1993 käynnistettiin uudelleen WHO:n AIDS-ohjelmalle annettava tuki, joka oli ollut keskeytyksissä kehitysyhteistyömäärärahojen leikkausten takia.

MAAILMANPANKKIRYHMÄ JA MUUT KANSAINVÄLISET KEHITYS- RAHOITUSLAITOKSET

Kansainvälisiin kehitysrahoituslaitoksiin kuuluvat ns. Maailmanpankkiryhmä, alueelliset kehitysrahoituslaitokset sekä muut monenkeskiset rahoitusjärjestelyt. Niistä keskeisimpiä ovat ympäristörahasot; Maailmanlaajuinen ympäristörahasot GEF ja Otsonirahasot. Laitoksiin kuuluu myös kaksi pohjoismaista kehitysrahoituslaitosta; NDF ja NORSAD.

Kehitysrahoituslaitosten tehtävänä on edistää alueensa taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Tämän saavuttamiseksi laitosten yhteydessä olevat rahastot myöntävät joko markkinahintaisia luottoja tai lähes lahjamuotoista rahoitusta. Rahoituslaitokset myöntävät myös täysin lahjapohjaista rahoitusta (suurimpia myöntävät ympäristörahasot) mm. teknisenä apuna.

Kehitysrahoituslaitosten toiminta on perinteisesti painotunut investointien rahoittamiseen. 1980-luvun velkakriisin seurauksena toimintaperiaatteet ovat kuitenkin ratkaisevasti muuttuneet siten, että toiminnassa painotetaan terveen talouspolitiikan aikaansaamista taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin edellytyksenä. Viime aikoina keskeisesti esille tullut kestävä kasvun tavoite edellyttää lisäksi, että ympäristöön ja sosiaali-

alaan liittyvät kysymykset huomioidaan toiminnan suunnittelussa entistä paremmin.

Suomi on keskeisimpien kehitysrahoituslaitosten jäsen. Jäsenyyden kautta Suomi pyrkii vaikuttamaan kehitysyhteistyössä tärkeinä pitämiensä tavoitteiden toteutumiseen kyseisten laitosten toiminnassa. Suomi toimii kaikkien kehitysrahoituslaitosten päättävissä elimissä yhteistyössä muiden pohjoismaiden kanssa. Suomi toteuttaa lisäksi usean kehitysrahoituslaitoksen kanssa hanke- ja ohjelmakohtaista yhteistyötä.

Suomi osallistuu rahoituslaitosten pääomakuluihin maamme BKT-osuudesta ja kehitysyhteistyötavoitteista johdettulla prosenttiosuudella. Suomi pitää tällaista ns. taakanjakoon perustuvaa osallistumisperiaatetta teollisuusmaiden kesken oikeudenmukaisena. Keskeinen rahoitukseen vaikuttaja on lisäksi se, kuinka hyvin laitoksen toimintaperiaatteet vastaavat Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita. Suomen rahoitusprosentti on korkeampi rahastoissa, jotka tukevat köyhimpiä kehitysmaita kuin laitosten varsinaisessa pääomassa.

Kehitysrahoituslaitokset Suomen kehitysyhteistyöstrategian kannalta

Kehitysrahoituslaitokset vastaavat noin 1/3 kaikista resurssi-siirroista kehitysmaille. Toiminnan laajuuden ja kattavuuden takia laitosten luotonanto on välttämätöntä useimmille vastaanottajille. Laitosten toteuttamaa kehityspolitiikkaa koskeva neuvonanto ja avun maakohtainen koordinaatio ovat osaltaan korostaneet kehitysrahoituslaitosten keskeistä merkitystä.

Laitosten toimintapolitiikassa on 1980-luvulta lähtien tapahtunut suuria muutoksia. Aikaisemmin, lähinnä investointiluottoihin pohjautuvan maakohtaisen suuntaamisen asemesta toiminta perustuu vastaanottajamaata koskevaan kokonaisvaltaiseen näkemykseen, jonka tavoitteena on kestävä kehitys. Pääasialliset ponnistelut kohdistetaan kestäväen taloudellisen kasvun aikaansaamiseen. Useassa tapauksessa se edellyttää maiden talousrakenteiden muuttamista ns. rakennesopeutusten avulla.

Kestävän kehityksen tavoitteet ovat osaltaan laajentaneet näkökulmaa edelleen. Kasvun aikaansaaminen edellyttää kokonaisvaltaista näkemystä, jossa makrotalouden ja tuotannollisten sektoreiden rinnalle ovat kohonneet ympäristönhuolto, sosiaalisektorit, ns. hyvän hallinnon periaatteet sekä väestö- ja tasa-arvokysymykset. Tänään kehitysrahoituslaitosten toimintapolitiikka vastaa varsin hyvin Suomen kehitysyhteistyöstrategian tavoitteita.

Toimintakentän nopealla laajenemisella on haittapuolenakin. Pankkien hankkeet ovat tulleet hyvin monipuolisiksi, jolloin vastaanottajamaiden hallintokapasiteetti saattaa olla riit-

tämätöntä, ja pienehkötkin ongelmat saattavat saada laajoja negatiivisia heijastusvaikutuksia. Maailmanpankin vuonna 1993 julkaistu ns. Wapenhansin raportti käsitteli laajasti näitä kysymyksiä.

Wapenhansin raportti painotti myös vastaanottajan sitoutumista kehityshankkeisiin tuloksellisuuden kannalta täysin keskeisenä.

Kehitysrahoituslaitosten lähiajan tärkeimpiä haasteita on tasapainon löytäminen oman teknisesti valmiin osaamisen ja vastaanottajamaan kuuntelemisen välille, kummankaan osapuolen periaatteellisesta tasosta tinkimättä. Tämä on tullut esiin mm. kun tarkastellaan avun vastaanottajan sitoutumista avun tavoitteisiin. Tärkeänä mittarina tulee olemaan se, kuinka taloudellinen sopeuttaminen saadaan onnistumaan köyhissä Afrikan ja Aasian maissa.

Suomi on osana pohjoismaista ryhmää ollut perinteisesti kehitysrahoituslaitosten voimakas, mutta kriittinen tukija, erityisesti niiden köyhimpiin kehitysmaiin suuntautuvan toiminnan osalta. Pohjoismaiden vaikutus onkin ollut ilmeinen monella toimintapolitiikan alueella. Kun rahoituslaitosten normatiivisella kehittelytoiminnalla on aina välittömät vaikutukset avun muotoihin ja tuloksellisuuteen, Suomen voimakas mukanaolo toiminnassa on edelleenkin perusteltua.

Maailmanpankkiryhmä

Maailmanpankkiryhmään kuuluvat Kansainvälinen jälleenrakennuspankki (IBRD), Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA), Kansainvälinen rahoitusyhtiö (IFC) ja Kansainvälinen investointitakaustilaitos (MIGA).

Koko pankkiryhmän toiminnassa kansainväliset kehityskysymykset sekä niihin liittyvät investointi- ja teknisen avun hankkeet ovat hyvin keskeisessä asemassa. Viime kesäkuussa päättyneenä tilivuonna IBRD:n ja IDA:n kokonaislainananto kehitysmaiin oli kaikkiaan 23,7 miljardia US dollaria. Suuri osa tästä lainanannosta kohdistui maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen. Noin viidennes myönnetyistä lainoista liittyi rakennesopeutusohjelmiin.

Keskeinen osa Maailmanpankin toimintaohjelmassa ja sen ensisijainen tavoite on köyhyyden vähentäminen. Lähtökohdaksi on otettu taloudellisen kasvun välttämättömyys, mutta toisaalta myös sen riittämättömyys yksin lievittää köyhyyttä. Niinpä tämän toiminnan peruslähtökohtana on köyhyyden vastaisten erityistoimenpiteiden sisällyttäminen ja toteutus osana pankin kehitysstrategiaa, jota se on pyrkinyt kehittämään - osittain vastauksena rakennesopeutusohjelmien kohtaan kritiikkiin. Tämä suuntaus heijastui myös pankin lisääntyneessä lainanannossa väestö-, terveys- ja ravitsemusaloille.

Pankki on yhä selkeämmin ottanut ympäristökysymykset huomioon toiminnassaan. Viimeksi päättyneen tilivuoden aikana pankki perusti myös uuden apulaispääjohtajan viran vastuualueena ympäristön kannalta kestävän kehityksen edistäminen.

Pankkiryhmän toiminnalle on ns. siirtymätalouden maiden mukaantulo merkinnyt uusia haasteita.

Pankki on jatkanut erityisen huomion osoittamista pankin toimintojen tuloksellisuuden parantamiseen. Vuoden 1992 lopussa pankin sisällä valmistunut ns. Wapenhansin raporttihan osoitti pankin lainaustoiminnan tulosten heikentyneen sekä ns. ongelmahankkeiden määrän kasvaneen. Raportti käynnisti pankissa prosessin sekä toiminta-ajatuksen, joka ennenkaikkea uudelleenarvioi omaksutun ajattelutavan, mutta myös paneutuu omaan uskottavuuteensa. Heinäkuussa 1993 pankin johtokunta hyväksyi ohjelman pankin toimintojen tulosten parantamiseksi.

IDAn myöntämien pehmeäehtoisten pitkäaikaisten luottojen määrä viimeksi päättyneenä tilivuonna nousi noin 7 miljardiin dollariin. IDAn rahoitus perustuu sen jäsenmaiden kolmen vuoden ajanjaksoin neuvottelemille ns. lisärahoituksille.

Joulukuussa 1992 päästiin yhteisymmärrykseen kymmenennestä lisärahoituksesta (IDA-10). Vuosille 1993/94-1994/95 lisärahoituksen kokonaismäärä on SDR 13 miljardia (SDR = kv. valuuttarahaston erityisnosto-oikeus, joka vuonna 1993 vastasi keskimäärin 8,0 markkaa). Suomen osuus merkittiin neuvottelukierroksen päätteeksi yhdeksi prosentiksi kokonaisrahoituksesta. Tämän jälkeen kehitysyhteistyömäärärahat vähenivät merkittävästi. Tästä johtuen oli välttämätöntä laskea Suomen rahoitusosuus 0,5 prosenttiin. Suomen osuus IDA-10:stä muodostuu näin 399,2 miljoonaksi markaksi. Prosenttiosuuden laskusta ilmoittaessaan Suomi totesi ainoaksi syyksi kehitysyhteistyömäärärahojen riittämättömyyden, eikä siihen sisältynyt IDAn toiminnan arvostelua.

IDA-10:n toiminta keskittyy kaikkein köyhimpien maiden avustamiseen. Keskeisellä tavalla esille nousevat köyhyyden vähentäminen, kestävä taloudellinen kehitys, ympäristönäkökoh-
tien huomioonottaminen ja hyvä hallinto. Myös Wapenhansin raportin suositukset ovat tärkeä ohjenuora toiminnoille.

Suomi on ollut mukana IDAn toiminnassa jäsenenä sen perustamisesta alkaen vuodesta 1960. IDAsta on kehittynyt eräs tärkeimmistä köyhimpien maiden tukijärjestelmistä. Se ei ole merkinnyt näille kehityksille ainoastaan mahdollisuuksia vaan myös vastuuta ja velvoitteita. IDA on tarjonnut mahdollisuuden avunantajien ja vastaanottajien välisen koordinaation parantamiseen. Suomi on yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan IDA:n toimintaohjelmien kehittämiseen. Tämä on merkinnyt mm. ihmisläheisemmän näkökulman painottamista rakennesopeutusohjelmissa sekä pyrkimyksiä kehitysmaiden oman näkökulman esiintuomiseen. Lisäksi köyhyys- ja ympäristökysymykset ovat oleellisia niin

kuin ovat myös hyvän hallinnon, demokratian, tasa-arvon sekä inhimillisten voimavarojen edistäminen ja kehittäminen IDAn toiminnan tärkeä tavoite.

Suomessa IDAn toimintaa rahoitetaan ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyömäärärahoista, kun taas IBRD:n, IFC:n ja MIGA:n toimintaa rahoittaa valtiovarainministeriö. Suomen edustajana (kuvernööri) Maailmanpankin korkeimmassa päättävässä elimessä, hallintoneuvostossa, oli vuoden 1993 aikana valtiovarainministeri Iiro Viinanen varamiehenään kehitysyhteistyöministeri Toimi Kankaanniemi. Pankin johtokunnassa Suomi kuuluu samaan äänestysryhmään muiden Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa.

Tammikuussa 1993 Maailmanpankin pääjohtaja Lewis T. Preston vieraili Suomessa.

Kehityskomitea

Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston yhteinen kehityskomitea käsitteli kahdessa vuonna 1993 järjestetyssä kokouksessaan erityisesti kehitysmaihin suuntautuvia yksityisiä rahoitusvirtoja, kehitysmaiden kokemuksia rakennesopeutuksesta ja sosiaaliturvajärjestelmiä.

Komitea totesi sekä teollisuusmailta, kehitysmailta että myös kansainvälisiltä järjestöiltä tarvittavan panosta kehitysmaihin suuntautuvan investointitoiminnan lisäämiseksi. Makrotaloudellisen tasapainon tavoittelulle ja ulospäin suuntautuvalla talouspolitiikalle ei ole vaihtoehtoa köyhissäkin maissa. Näiden maiden kurjistunut tilanne edellyttää kuitenkin taloudellisten, sosiaalisten ja institutionaalisten osatekijöiden liittämistä sopeutumiseen. Sosiaaliturvajärjestelmien suhteen kehityskomitea varoitti nojautumasta liikaa tavanomaisiin ratkaisuihin.

Syksyn 1993 kokouksessaan kehityskomitea päätti perustaa työryhmän pohtimaan tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta. Eräs mahdollinen esitetty organisatorinen ratkaisu olisi komitean omistautuminen Maailmanpankki-komiteaksi. Työryhmän olisi tarkoitus jo vuoden 1994 keväällä esittää konkreettisia ehdotuksia komitean tulevasta roolista.

Aasian kehityspankki AsDB ja -rahasto AsDF

Aasian alueen voimakas talouskehitys on edelleen jatkunut. Se ei kuitenkaan ole poistanut alueella vallitsevaa suurta köyhyyttä, sillä lähes puolet maailman köyhistä asuu edelleen Aasiassa. Juuri tätä epäkohtaa on vuonna 1966 toimintansa aloittanut Aasian kehityspankki (AsDB) rahastoineen (AsDF) pyrkinyt

poistamaan. Sen toimintaa väestön elinolojen parantamiseksi ja taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen vauhdittamiseksi on arvostettu alueen ulkopuolellakin.

AsDB:lle ja AsDF:lle vuosi 1993 oli muutosten vuosi. Pääjohtaja Kimimasa Tarumizun aloittama strateginen suunnittelu jatkui parantaen pankin tehokkuutta niin kentällä kuin päämajassakin. Pankki lisäsi voimakkaasti maakohtaista suunnittelua ja aloitti projektityönsä arvioinnin. Kertomusvuonna käynnistyivät myös neuvottelut AsDB:n neljännessä pääomakorotuksesta. Marraskuun 24. päivänä pankin johtoon astui japanilainen Mitsuo Sato, joka on luonut pitkän uran Japanin valtiovarainministeriössä ja Tokion pörssissä. Hän ryhtyi määrätietoisesti vauhdittamaan pankin toimintaa edeltäjänsä viitoittamalla tiellä köyhyyden lieventämiseksi alueella.

AsDB ja AsDF myönsivät vuonna 1993 lainoja yhteensä 5,1 miljardilla dollarilla 78 projektiin. Kasvua edellisen vuoden lainaustoimintaan oli noin kolme prosenttia. Ns. pehmeiden ehtojen eli rahaston kautta myönnettyjen uusien lainojen määrä kertomusvuonna oli 40 ja niihin osoitettiin 1,3 miljardia dollaria. Lisäksi AsDB myönsi lainoja teknisen avun ohjelmiin ja yhteisrahoitushankkeisiin. Tärkeimmät toimialat olivat maatalous, energia, tietoliikenne, rahoitus ja sosiaaliala.

Ensimmäiset jäsenet entisen Neuvostoliiton Keski-Aasian tasavallasta; Kazakstan, Kirgistan ja Uzbekistan, hyväksyttiin pankin jäseniksi syksyllä 1993.

Suomi päätti kesällä 1993 liittyä muiden jäsenmaiden joukkoon myöntämällä 40 miljoonan markan avustuksen AsDF:n kuudenteen lisärahoitukseen. Summa maksetaan 10 miljoonan markan erinä neljänä peräkkäisenä vuonna. Suomen liittyminen rahaston lisärahoitukseen varmistaa suomalaisyritysten mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin pankin projekteista. Tätä silmällä pitäen järjestettiin Helsingissä syksyllä 1993 yhteistyömahdollisuuksia AsDB:n kanssa valottava Business Opportunities -seminaari suomalaisille yrityksille.

Suomi toimi kertomusvuonna pohjoismaisena koordinaattorina AsDB:ssa ja AsDF:ssa vastaten Pohjoismaiden puolesta pankin toimintapolitiikkaa ja hankkeita koskevien näkemysten toimittamisesta johtokuntaedustajalle.

Afrikan kehityspankki AfDB ja -rahasto AfDF

Afrikan kehityspankki (AfDB) perustettiin vuonna 1963 edistämään jäsenmaidensa taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Käytännössä tämä tapahtuu rahoittamalla alueen investointihankkeita ja kehitysohjelmia. Vuoden 1993 lopussa pankin jäsenmaita oli 77, joista 51 Afrikasta ja 26 Afrikan ulkopuolisia avunantajamaita.

AfDB muodostaa yhdessä Afrikan kehitysrahaston (AfDF) kanssa Afrikan kehityspankkiryhmän. AfDF perustettiin 1973, ja sen tarkoituksena on myöntää pehmeäehtoisia lainoja köyhimmille jäsenmaille. Lainaehtojen mukaan luottojen takaisinmaksuaika on 50 vuotta, johon sisältyy 10 vuoden takaisinmaksusta vapaa aika. Rahaston pääoma on riippuvainen määräajoin toteutettavista lisärahoituksista. Viimeisin lisärahoitus AfDF-VI oli suuruudeltaan 3,24 miljardia US dollaria vuosille 1991-93. Suomi osallistui rahoitukseen 1,4 prosentin osuudella eli 59 miljoonalla markalla vuosittain. Neuvottelut seitsemänneistä lisärahoituksesta alkoivat toukokuussa 1993 ja jatkuvat edelleen.

Pankkiryhmän tehoa ja lainanannon laatua on alettu parantaa kertomusvuonna. Pankin luotonannossa pyritään erityisesti huomioimaan ympäristönsuojelu, naisten aseman parantaminen, pienyritystoiminnan kehittäminen, alueellinen integraatio sekä köyhyyden vähentäminen ja henkisen pääoman kehittäminen. Vuosi 1993 oli jo toinen vuosi, jolloin hankkeiden valmistelussa käytettiin ympäristöluokittelua haitallisten projektien karsimiseksi. Naisten aseman parantamisessa AfDB on käynnistänyt maakohtaisen nais selvityksen laadinnan kolmessa maassa. Vuoden 1993 lopulla käynnistettiin perusteellinen tutkimus pankin lainanannon laadusta.

Suomi toimii AfDB:ssä Norjan, Ruotsin, Tanskan, Sveitsin sekä Intian kanssa yhteisessä vaaliryhmässä. Suomi aloitti 1.8.1993 2-vuotiskauden pankkiryhmän pohjoismaisena koordinaattorina, jonka tehtäviin kuuluu yhteispohjoismaisten ohjeiden valmistelu ja antaminen pankissa olevalle johtokuntaedustajalle. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat kertomusvuoden aikana kiinnittäneet erityistä huomiota pankkiryhmän sisäisen hallinnon tehostamiseen sekä luotonantoa säätelevien ohjeiden tämentämiseen.

Suomi on AfDB:ssä ja AfDF:ssä korostanut kehitysyhteistyön sisällöllisiä tavoitteita; mm. köyhyydyn ja ympäristökysymysten huomioonottamista sekä naisten aseman parantamista kehityksessä. Tuen pääosa on kohdistunut AfDF:hen, koska se myöntää pehmeäehtoisia luottojaan erityisesti maatalouden ja sosiaalialan hankkeille Afrikan köyhimmissä maissa.

Pankkiryhmää arvioitaessa on otettava huomioon sen toiminta muita aluepankkeja vaikeammassa kehitysympäristössä. AfDB on tästä huolimatta kyennyt säilyttämään uskottavuutensa Afrikan mantereeseen tehokkaimpana rahoituslaitoksena.

Latinalaisen Amerikan kehityspankki IDB

Latinalaisen Amerikan maiden BKT-luvut, inflaatioasteet, maanosaan virtaava ulkomainen pääoma ja GATT- ja NAFTA-

sopimukset lupailevat myönteistä jatkoa Latinalaisen Amerikan maiden taloudelliselle kehitykselle ja kaupalle. Alueella on kuitenkin merkittäviä kaupungistumisen, teollistumisen, ympäristöongelmien ja epätasaisen tulonjaon aiheuttamia kehitysongelmia.

Latinalaisen Amerikan kehityspankin (IDB) lainausohjelma on mukautunut alueen tarpeisiin. Talouden rakennesopeutus ja talouselämän perusrakenteiden kuntoonsaattaminen ovat vieneet viime vuosina huomattavan osan lainauksesta. Nyt tuotannolliset hankkeet ja sosiaalialan projektit ovat lisääntyneet. Pankin erityiskiinnostuksen kohde on yksityissektorin kehittäminen. Pääomakorotusten ansiosta IDB:n on ollut mahdollista vastata myös rahoituksellisesti alueen kehitystarpeisiin. Pankin vuosittainen lainausohjelma on kasvanut voimakkaasti parin viime vuoden aikana ja oli vuonna 1993 noin 6 miljardia dollaria.

Lainausohjelman laatu ja toiminnan tehokkuus ovat nousseet tärkeiksi aiheiksi IDB:ssä. Vuoden 1993 aikana IDB teetti nk. TAPOMA-tutkimuksen. Raportti totesi, että suuria ongelmia pankin toiminnan tuloksellisuudessa ei ole. Raportissa edellytettiin kuitenkin organisaation kehittämistä ja hankevalmistelun laadun parantamista tuloksellisuuden tehostamiseksi.

IDB:n kahdeksannet lisärahoitusneuvottelut alkoivat syksyllä 1992 ja ovat kestäneet koko vuoden 1993. Neuvotteluissa päätetään pankin varsinaisen pääoman ja pehmeäehtoisia lainoja myöntävän rahaston pääoman korotuksista. Kahdeksannen lisärahoituksen tärkeimmät tavoitteet ovat köyhyyden vähentäminen ja tasapuolisemman kehityksen tukeminen. Ympäristökysymykset ovat mukana ohjelmassa samoin kuin Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen.

Keskeinen asia rahoitusneuvotteluissa ei-alueellisille maille – johon ryhmään Suomi 17 muun maan kanssa kuuluu – on ollut lisävaikutusvallan saaminen IDB:ssä. Meneillään olevan pääomakorotuksen tavoitteena on hankkia lisäpääomaa niin paljon, että uusiin vastaaviin toimenpiteisiin ei tarvitsisi ryhtyä lähiaikoina. Näin meneillään olevissa neuvotteluissa voidaan keskustella edustautumisen muutoksista pankin johtokunnassa ja lisääänivallan hankinnasta.

Suomen osuus pankissa on tällä hetkellä 0,08 prosenttia. Suomen tavoitteena on yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa pyrkiä vahvistamaan pohjoismaiden kuuluvuutta pankissa. Myös Latinalaisen Amerikan kehityksen sekä Pohjoismaiden ja alueen taloudellisten suhteiden vahvistamiseen pyritään. Suomen kumulatiiviset hankinnat ovat 0,2 prosenttia IDB:n rahoittamien projektien kokonaishankinnoista.

Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto IFAD

Kansainvälisen maatalouden kehittämisrahaston (IFAD) toiminta-ajatus sai alkusysäyksensä Maailman elintarvikekonferenssista, joka pidettiin vuonna 1977. Samaan aikaan öljyntuottajamaat etsivät kanavaa ns. petrodollareidensa ohjaamiseksi kehitysyhteistyöhön. IFAD perustettiin maaseutukehityksen ja elintarviketuotannon vauhdittamiseksi sekä kaikkein köyhimpien ihmisten elinolojen parantamiseksi.

IFAD on kansainvälisistä kehitysrahoituslaitoksista pienin. Viidentoista ensimmäisen toimintavuotensa aikana IFAD on kuitenkin rahoittanut 369 projektia yli 100 kehitysmaassa. Kokonaislainoitus nousi 3,9 miljardiin dollariin. Vuonna 1993 varoja myönnettiin 32 uuteen projektiin noin 265 miljoonalla dollarilla. Lisäksi rahasto myönsi 55 teknisen avun projektiin 15,4 miljoonaa dollaria.

IFAD perusti vuonna 1986 Saharan eteläpuolisen Afrikan avustamista varten erityisrahaston, johon tähän mennessä on ohjattu hieman yli 260 miljoonaa dollaria 39 projektiin. Suomi osallistui ohjelman ensimmäiseen vaiheeseen myöntämällä noin 60 miljoonaa markkaa vuosina 1986-90. Toiseen vaiheeseen Suomi ei enää osallistunut perustellen päätöstään sillä, että erillisen Afrikka-ohjelman toteuttaminen ei enää ollut Suomen kannalta tarkoituksenmukaista.

Maailmantilanteiden muuttuessa muuttuvat myös eri järjestöjen toimintamahdollisuudet. IFADissa tämä on nähtävissä siten, että se ei kertomusvuonna saanut useista yrityksistä huolimatta päätökseen neuvotteluja uusimmasta eli neljännestä lisärahoituksesta. Suurimpana ongelmana on ollut öljyntuottajamaiden eli OPEC-maiden haluttomuus täyttää rahoitusvelvoitteitaan.

IFADin jäsenvaltiot ovat jakautuneet kolmeen kategoriiaan: I OECD-maat, II OPEC-maat ja III kehitysmaat. Alunperin sovittiin, että OECD- ja OPEC-maat vastaavat IFADin rahoituksesta suhteessa 60:40. OECD-maat ovat kuitenkin lisääntyneessä määrin joutuneet nostamaan avustusosuuttaan kokonaisrahoituksen kattamiseksi. Tilanne on johtanut IFADin perimmäisten kysymysten äärelle. Jäsenvaltioiden enemmistö haluaa nyt tarkistaa IFADin rakennetta, lähinnä sen äänivallan ja johtokuntapaikkojen jakautumista. On katsottu, että OPEC-mailla on liian suuri sananvalta järjestön asioissa suhteessa niiden maksamiin avustuksiin. Suomen osuus on vaihdellut 0,9 - 2,3 prosentin välillä OECD-maiden osuudesta.

Suomen käsityksen mukaan IFAD on kyennyt mm. pienluottojen muodossa saavuttamaan suoraan maaseudun köyhän väestön ja naiset. Toiminnan jatkaminen edellyttää kuitenkin oikeudenmukaista taakanjakoa rahoittajien kesken. Mikäli IFADille ei löydy tarpeeksi rahoittajia turvaamaan riittävää

pääomaa laitoksen jatkoa ajatellen Suomi pitää tärkeänä, että IFADin kokemukset ja ammattitaito hyödynnetään jonkun muun soveltuvan kansainvälisen järjestön toiminnassa.

Vuoden 1993 hallintoneuvoston kokouksessa valittiin IFADin uudeksi pääjohtajaksi Fawzi Hamad Al-Sultan, kuwaitilainen entinen Maailmanpankin johtokuntaedustaja. Valinta tapahtui ensimmäistä kertaa äänestämällä. Samassa kokouksessa valittiin Pohjoismaiden johtokuntaedustajaksi rotaation mukaisesti Ruotsi seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi.

Pohjoismaiden kehitysrahasto NDF

Pohjoismaiden kehitysrahasto (NDF) myöntää pitkäaikaisia pehmeäehtoisia lainoja alhaisen tulotason kehitysmaille niiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä edistäviin hankkeisiin. Rahasto ei myönnä itsenäisiä luottoja, vaan osallistuu muiden rahoituslaitosten soveltuviin hankkeisiin. Periaatteella voidaan sekä vähentää NDF:n hallintokapasiteettia, saattaa pohjoismaiset hanketoteuttajat suurten kehitysrahoituslaitosten yhteyteen että vähentää riskejä. Kertomusvuonna NDF rahoitti hankkeita yhteistyössä Pohjoismaiden investointipankin (NIB), Maailmanpankin, ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten (AfDB, AsDB, IDB) kanssa.

Rahasto noudattaa hanketoteuttamisessa pohjoismaisia kehitysyhteistyön periaatteita, joissa korostetaan tasa-arvoisen kehityksen, ympäristön huomioonottamisen ja naisten aseman merkitystä kehityksessä. Kertomusvuonna NDF selvitti mahdollisuuksia yksityissektorin tuen käynnistämiseen. Alustavat käsitykset ovat myönteisiä, ja selvitystyötä jatketaan vuonna 1994.

Vuonna 1989 perustetun rahaston jäseniä ovat kaikki viisi pohjoismaata. Rahaston pääoma on 250 miljoonaa SDR:ää. Suomi maksaa pääomasta 20,3 prosenttia. Vuoden 1993 loppuun mennessä rahasto on sopinut 29 hankkeesta, joiden yhteisarvo on noin SDR 100 miljoonaa. Rahasto pyrkii toteuttamaan hankkeita maissa, jotka eivät ole Pohjoismaiden perinteisiä kehitysyhteistyökohteita. Hanketoteuttamisessa käytetään lähes yksinomaan pohjoismaisia yrityksiä. Suomi on ollut usean hankkeen toteuttaja, minkä avulla suomalainen osaaminen on tullut tunnetuksi sekä rahoituslaitoksissa että uusissa vastaanottajamaissa.

NDF toimii Pohjoismaiden investointipankin yhteydessä Helsingissä. Kertomusvuonna johtokunnan puheenjohtajana toimivat Islanti ja Norja. Suomen käsityksen mukaisesti NDF edustaa yhteistyötä, jossa ylläpidetään pohjoismaisen kehitysyhteistyön tavoitteita, mutta samalla avataan uusia mahdollisuuksia niiden toteuttamiseen.

Pohjoismaiden ja eteläisen Afrikan SADC-maiden välinen NORSAD-rahasto

NORSAD-rahasto toimii neljän pohjoismaan (Norja, Ruotsi, Suomi ja Islanti) ja kahdeksan SADC-maan välisenä rahoitusjärjestelynä yksityissektorin kehittämiseksi SADC-maissa. Rahaston perustamista koskeva sopimus tuli voimaan vuonna 1991. Konkreettisenä tavoitteena on alueen maiden taloudellisen kehityksen tukeminen rahoittamalla SADC-maiden ja Pohjoismaiden välisiä yritystason yhteishankkeita. Rahaston pääoma on 200 miljoonaa Tanskan kruunua, josta Suomen osuus on 20,3 prosenttia. Rahastolla on toimisto Lusakassa Sambiassa.

Rahaston käynnistysvaikeuksien vuoksi sen sääntöjä muutettiin kertomusvuoden tammikuussa. Muutoksen myötä rahaston rahoituksellisia mahdollisuuksia laajennettiin vastamaan SADC-alueella tapahtunutta taloudellista muutosta ja kehitystä. Samalla poistettiin rahaston säännöistä Etelä-Afrikan Tasavaltaa koskeva yhteistyökielto.

Rahaston toiminta on käynnistynyt vauhdilla kertomusvuonna. Pääomasta noin puolet on sidottu hankkeisiin. Syyskuussa 1993 Helsingissä pidetyssä hallintoneuvoston kokouksessa sovittiin kuitenkin, että rahaston tulevaisuudesta ei tehdä päätöksiä, ennen kuin nykyisen vaiheen toiminta on perusteellisesti arvioitu. Arviointi saadaan päätökseen vuoden 1994 lopussa.

KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖ-RAHASTOT

Maailmanlaajuinen ympäristörahasto (GEF)

UNEPin, UNDP:n ja Maailmanpankin yhteisesti hallinnoima Maailmanlaajuinen ympäristörahasto (Global Environmental Facility, GEF) on toiminut koeluonteisesti vuodesta 1991 lähtien. Rahoitusta annetaan erityisesti kehitysmaille, mutta nyttemmin myös siirtymätalouden maille. Rahastosta rahoitetaan maailmanlaajuisia ympäristöhankkeita ilmastomuutoksen torjumiseksi, luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja kansainvälisten vesien sekä otsonikerrosten suojelemiseksi.

Kertomusvuonna GEFin uudelleenorganisoinnista käytyjen neuvottelujen tarkoitus oli lisätä GEFin itsenäisyyttä rahoitusjärjestelynä, kehittää päätöksentekojärjestelmää ja tavoitteellisuutta sekä laajentaa jäsenpohjaa siten, että kaikkien maiden liittyminen järjestön jäseneksi olisi mahdollista. Erityisesti

kehitysmaat ovat vaatineet rahaston toiminnan avoimuuden ja demokraattisuuden lisäämistä.

Suomen rahoitus GEFissä ensimmäisen kolmivuotisjakson aikana oli 105 miljoonaa markkaa, josta kertomusvuoden rahoitus oli 35 miljoonaa markkaa. Sitoumukset vuosille 1994-96 ovat myös 105 miljoonaa markkaa.

Suomen periaatteena kansainvälisessä monenkeskisessä ympäristörahoituksessa on ollut tukea GEFin käyttämistä rahoitusjärjestelyjen kehyksenä ja välttää uusien rahastojen perustamista mm. uusien ympäristösopimusten yhteydessä.

GEFin tähänastisesta toiminnasta tehtiin kertomusvuonna arviointi, jonka mukaan rahaston toiminta on saanut lupaa alun. GEFin tuella on toteutettu lukuisia maailmanlaajuisia ympäristöhaittoja vähentäviä hankkeita kehitysmaissa ja siirtymätalouden maissa. GEFin ensivaiheen merkitys on ollut erityisesti siinä, että rahaston varat ovat luonteeltaan uutta lisärahoitusta kansainvälisten ympäristöongelmien lievittämiseen. Ongelmien ratkaisemiseen on näin myös poliittisesti sitouduttu. GEFin ensivaiheen kokemusten perusteella voidaan myös uskoa siihen, että maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin voidaan vaikuttaa koordinoitun ja kohdennetun rahoituksen kautta.

Otsonirahasto

Otsonirahasto, joka on toiminut vakinaisena vuoden 1993 alusta lähtien Montrealissa Kanadassa, perustettiin väliaikaisena vuonna 1990 otsonikerroksen suojelua koskevan sopimuksen Montrealin pöytäkirjan muutoksella. Rahaston tarkoituksena on tukea kehitysmaita niiden ponnisteluissa noudattaen sopimusta, joka pyrkii otsonikerrosta tuhoavien aineiden käytön lopettamiseen tai korvaamiseen turvallisilla aineilla pääsääntöisesti vuoteen 2000 mennessä.

Rahaston toteuttajajärjestöjä ovat YK:n ympäristöohjelma UNEP, YK:n kehitysohjelma UNDP, YK:n teollistamisrahasto UNIDO ja Maailmanpankki. UNEP myös hallinnoi rahaston tilejä. Rahaston toimintakustannukset olivat 240 miljoonaa dollaria vuosina 1990-93. Vuosien 1994-96 kustannusarvio on 510 miljoonaa dollaria. Hankkeet kohdistuvat pääasiassa kylmäkalusteissa käytettävien kemikaalien sisältämien haitallisten aineiden korvaamiseen tai poistamiseen. Suomen maksuosuus rahastolle vuonna 1993 oli noin 4,5 miljoonaa markkaa.

Rahaston toiminta pääsi alkuvaikeuksien jälkeen kertomusvuonna vauhtiin. Tähän mennessä on hyväksytty 30 maaohjelmaa ja 300 erilaista toimintoa 45 kehitysmaassa. Mikäli toiminta jatkuu häiriintymättä, Montrealin protokollan tavoite otsonia tuhoavien ainesosien poistamiseksi kehitysmaiden osalta saavutettaneen tavoitetta aikaisemmin.

Hankinnat

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja YK-järjestelmän hankintojen lisääminen Suomesta on ollut kasvavan huomion kohteena kehitysyhteistyöosastolla. Keväällä 1993 valmistui selvitys suomalaisen tietotaidon käytöstä sekä YK:ssa että kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Pankkiryhmän osalta tehtiin sykeillä toinen selvitys, jossa käsiteltiin pankkien yhteydessä toimivien konsulttirahastojen käytön tehostamista. Rahastojen osumus pankkien laite- ja hanketilauksiin Suomesta on ollut vähäistä osittain kotimaisten puutteellisten hankesurannan takia. Pankkien hankesuranta on myös ollut esillä laadittaessa kehitysmaakaupan strategiaa kaupapoliittisen osaston kanssa. Näiden ja myös muiden viranomaisien laatimien selvitysten perusteella on syntynyt laaja keskustelu eri viranomaisien ja yritysten välisestä yhteistyöstä yritysten markkinoillepääsyn helpottamiseksi kansainvä-

listen rahoituslaitosten kautta.

Ulkomaankauppaliiton vetettyä pois kaupallisen sihteerin Kötögenhaminasta (YK-hankinnat) ja Manilasta nousi kysymys käytännön seuranta-toimista esille ja ryhdyttiin selvittämään mahdollisuuksia perustaa yllä mainituissa selvityksissä esitetty yritysryhmä Manilassa. Syyskuussa 1993 kehitysyhteistyöosasto järjesti Viestilätoimiston kanssa Helsingissä Aasian kehityspankin hankintaseminaarin, johon osallistui noin 50 kotimaista yritystä.

YK-hankintojen edistämiseksi järjestettiin yhdessä YK:n hankintaorganisaation IAPSO:n kanssa eri paikkakunnilla (Turku, Vaasa, Oulu, Mikkeli, Tampere) PK-yrityksille tarkoitettuja seminaareja, joissa esiteltiin YK:n hankintamekanismeja ja kilpailukäytäntöä. Eriksen kehitettiin eri yritysten kanssa mallitja humanitaarisen avun kotimaisten hankintojen lisäämiseksi.

Suomesta valmistettuja Nira-käsi-pumppuja on hankittu useisiin kehitysmaihin.

6 Humanitaarinen apu

Humanitaarisen avun tarkoituksena on avustaa ihmisiä, jotka konfliktien tai katastrofien seurauksena ovat kansainvälisen avun tarpeessa. Humanitaarinen apu painottuu akuutin hädän lieventämiseen, mikä usein on kansalaismielipiteelle helpommin perusteltavissa kuin pitkäaikainen kehitysapu. Vastakainasettelua hätäavun ja kehitysavun välillä tulisi kuitenkin välttää. Keskustelu YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä on painottumassa siihen, miten kriisejä voidaan ennalta ehkäistä ja miten hätäavusta siirrytään joustavasti jälleenrakennus- ja kehitysapuun "jatkumo"-käsitteen pohjalta. Kehityksen edellytysten luominen on kriisien tehokkainta ennaltaehkäisyä.

Humanitaarisen avun tarpeet ovat viime aikoina kasvaneet voimakkaasti mm. aseellisten konfliktien seurauksena, jotka ovat luonteeltaan yhä enemmän valtioiden sisäisiä sotia. Niille ovat ominaisia massiiviset, siviiliväestöön kohdistuvat ihmisoikeuksien loukkaukset, hallitsemattomat väestöliikkeet maan sisällä sekä pakolaisvirrat. YK:n Pakolaispäävaltuutetun toimiston UNHCR:n arvion mukaan maailmassa oli vuoden 1993 lopulla yli 18 miljoonaa pakolaista. Samanaikaisesti myös maiden sisällä pakolaisiksi joutuneiden ihmisten määrä on noussut 24 miljoonaan. Pakolaisuus on usein paitsi konfliktien seuraus, myös yksi sodankäynnin välineistä ja päämäärästä.

Konfliktitilanteiden rinnalla avuntarvetta syntyy lukuisista luonnonkatastrofeista, joiden seuraukset erityisesti kehitysmaissa ovat muuttuneet yhä tuhoisimmiksi.

Vuoden 1993 talousarviossa humanitaariseen apuun varattiin yhteensä 102,9 miljoonaa markkaa. Tämän lisäksi vuoden lopulla siirrettiin lisämenoarviossa 10 miljoonaa markkaa entisen Jugoslavian alueen humanitaarisiin avustushjelmiin. Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyön kokonaismäärärahoista oli noin viisi prosenttia vuonna 1993, mikä merkitsi hienoista laskua edelliseen vuoteen verrattuna.

Suomi antaa humanitaarista apua kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen järjestöjen kautta. Avustuspäätökset perustuvat järjestöjen avun käyttötarkoitukseen, kohderyhmään ja kustannusarvioon. Ulkoasiainministeriö valvoo kustakin avustuksesta solmittavien sopimusten toteutumista ja avun tuloksellisuutta. Valtaosa humanitaarisesta avusta annetaan kohdennettuina avustuksina, mutta myös yleisavustuksina

YK:n pakolaisjärjestöille, UNHCR:lle ja UNRWA:lle sekä Punaisen Ristin Kansainväliselle komitealle, ICRC:lle.

Katastrofiapu ja pakolaisten avustaminen

Katastrofi- ja pakolaisapu sisältää välittömän hätäavun ihmisten ja luonnon aiheuttamien katastrofien ja konfliktien uhreille. Lisäksi pyrkimyksenä on etsiä keinoja katastrofien ehkäisemiseksi ja katastrofivalmiuksien parantamiseksi. Näitä tavoitteita tukee myös meneillään oleva YK:n julistama kansainvälinen luonnononnettomuuksien vähentämisen vuosikymmen (IDNDR), jonka avulla pyritään vähentämään luonnononnettomuuksien aiheuttamia menetyksiä ja aineellisia vahinkoja erityisesti kehitysmaissa. Pakolaisten avustamisessa pyritään edistämään pakolaisongelman pysyviä ratkaisuja, joista ensisijaisin on pakolaisten turvallinen ja vapaaehtoinen kotiinpaluu.

Avun merkittävin kohdealue kertomusvuonnakin oli Afrikka, jossa erityisesti Afrikan Sarvi, Angola, Mosambik ja Liberia. Lisäksi Burundin sisäisen tilanteen kärjistyminen vuoden lopulla aiheutti äkillisiä ja mittavia väestöliikkeitä, jonka seuraukset heijastuivat maan ulkopuolellekin.

Entisen Jugoslavian alueen konfliktin pitkittyminen merkitsi avustustoiminnan huomattavaa vaikeutumista ja sen seurauksena erityisesti Bosnia-Herzegovinan humanitaarisen tilanteen heikentymistä. Suomen humanitaarinen apu alueelle jatkui mittavana.

Aasiassa humanitaarisen avun pääkohteita olivat Afganistan ja vietnamaisten pakolaisten paluumuutto-ohjelmat. Lisäksi Keski-Aasian ja Kaukasuksen alueen konfliktit aiheuttivat kasvavia avustustarpeita. Latinalaisessa Amerikassa Suomi tuki Guatemalan pakolaisten paluumuuttoa edistäviä ohjelmia.

Suomi osallistui myös Israelin ja PLO:n syyskuussa 1993 hyväksymän periaatejulistuksen jälkeen käynnistyneeseen palestiinalaisten itsehallintoalueiden jälleenrakentamiseen Maailmanpankin ja UNRWA:n kautta. Suomi on varautunut tukemaan itsehallintoalueita lähivuosien aikana yhteensä 40 miljonnalla markalla.

Katastrofi- ja pakolaisapu ohjattiin pääasiallisesti YK-järjestöjen (UNHCR, WFP, UNICEF, UNRWA ja WHO) kautta. Avustustoiminnan ohella Suomi pyrki vaikuttamaan YK:n humanitaaristen toimintojen koordinaatioon, josta vastaa YK:n sihteeristössä alipääsihteeritasoisen katastrofikoordinaattorin alaisuudessa toimiva Humanitaaristen asioiden osasto (DHA).

YK-järjestöjen rinnalla merkittävä avun kanava oli Kansainvälinen Punainen Risti. Avustukset ICRC:lle ja IFRC:lle ohjattiin Suomen Punaisen Ristin kautta. Apua annettiin myös muiden kotimaisten kansalaisjärjestöjen, mm. Kirkon Ulkomaanavun, kautta.

Vajaa viidesosa Suomen katastrofi- ja pakolaisavusta annettiin suomalaisina tavaratoimituksina ja loput käteisavustuksina. Tavoitteena on suomalaisten valmiuksien lisääminen niin tavara- kuin henkilöavussakin.

Apu demokratia- ja ihmisoikeuspyrkimyksille

Demokratiatukea myönnetään demokratia- ja rauhanprosesseja edistäviin toimiin. Ihmisoikeuksien tukeminen sisältää tuen ihmisoikeuksien edistämistä ja valvontaa koskevaan tiedotukseen, koulutukseen, oikeusapuun, sosiaalityöhön, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen aseman parantamiseen ja rotusorron vastustamiseen. Kertomusvuonna jatkettiin humanitaarista apua Etelä-Afrikan demokratisoitumisen tukemiseksi. Apu kohdistui ensisijaisesti mustan väestön koulutusohjelmiin ja ihmisoikeusjärjestöille. Suomi tuki myös Somalian ja Venäjän demokratiapyrkimyksiä sekä SADC-maiden demokratia- ja ihmisoikeuskonferenssia.

Ihmisoikeustukea myönnettiin pääosin yleisavustuksina 15 yleismaailmalliselle tai alueelliselle ihmisoikeusjärjestölle. Keskeisin näistä järjestöistä on YK:n vapaaehtoinen neuvontapalvelurahasto. YK:n julistama kansainvälinen alkuperäiskansojen vuosi otettiin huomioon myöntämällä avustuksia alkuperäiskansojen asemaa edistäville järjestöille ja kansainvälisille kokouksille.

Apu entisen Jugoslavian alueelle

Jugoslavian hajoamisesta vuonna 1991 alkoi poliittinen, sotilaallinen ja humanitaarinen kriisi, joka on momentti tahteen alettanut kansainvälisen yhteisön ja erityisesti avustajajärjestöt uuden tilanteen eteen. Samoin kuin Persianlahden sota ja Somalian sisällissota, on entisen Jugoslavian alueen konflikti nostanut esille monimutkaisia rauhanturvaamiseen, rauhaan pakottamiseen ja humanitaariseen avustustyöhön liittyviä ongelmia. Avun perillemeno ja jakelu on ollut erittäin vaikeaa, koska rajat, rintamalinjat ja taistelevien osapuolten väliset yhteydenliittymät ovat vaihdelleet tiheään. Rauhanturvaamisen päätarvoitteeksi on tullut humanitaarisen avun perillemenon varmistaminen.

Kriisi on maailmanlaajuisestikin mitatta, sillä kansainvälisen avun varaus on YK:n arvion mukaan nyt lähes 4,3 miljoonaa ihmistä. Erityisesti Bosnia-Herzegovinan tilanne on kriittinen. Konfliktin takia Euroopasta on tullut neljän vuosikymmenen jälkeen taas pakolaisia tuottava alue. Sodan eri osapuolet ovat ilmeisesti ehyllistyneet laajoihin ja karkeisiin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin.

YK häynnisti entisen Jugoslavian avustajajärjelmänsä loppuvuodesta 1991. YK-järjestöjen kautta kansainvälisen avun määrä oli vuoden 1993 syyskuun loppuun mennessä yli miljardi US dollaria (noin 5,6 miljardia markkaa). Myös Kansainvälinen Punainen Risti sekä kansainväliset ja eri maiden kansalaisjärjestöt ovat toimittaneet apua kriisin uhreille.

Suomi on antanut humanitaarista apua entisen Jugoslavian alueelle vuonna 1991-93 yhteensä 45,7 miljoonan markan edestä. Tästä 17,7 miljoonaa markkaa on kansainvälinen YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun toimiston UNHCR:n kautta, 18 miljoonaa markkaa Kansainvälisen Punaisen Ristin kautta ja 10 miljoonaa markkaa Maailman terveysjärjestön WHO:n kautta. Avusta yhteensä 23 miljoonaa markkaa on annettu raha-avustuksina ja 22,7 miljoonaa markkaa tavara- ja henkilöapuna. Tavara-apuna on toimitettu elintarvikkeita, hygieniatuotteita, lääkkeitä, proteeseja ja panna-

roituja kuljetusajoneuvoja.

Loppuvuodesta 1993 päätettiin, että Suomi antaa vuonna 1994 näiden aikaisempien avustusten lisäksi 40 miljoonaa markkaa entisen Jugoslavian alueen erityisohjelmiin, erityisesti Bosnia-Herzegovinan alueelle. Tarkoitus on, että apu annetaan enimmäkseen tavaratoimituksina ja henkilöapuna. Tammi-helmikuuna 1994 toimitettiin kriisialueelle äitiyspakkoauksia, kynniliöitä, vesisäiliöitä ja tulitikkuja yhteensä noin 1,3 miljoonan markan edestä. Apu joettiin UNHCR:n ja UNICEF:n kautta. Avun jatkoarvioinnittelu on käynnissä ja tavaratoimitukset jatkuvat pitkin kevättä 1994.

Jos vuoden 1994 avustus toteutuu suunnitelmien mukaan, Suomen tuki entisen Jugoslavian avustajajärjelmälle tulee siis olemaan yhteensä 85,7 miljoonaa markkaa. Tämä merkitsee, että se tulee olemaan Suomen humanitaarisen avun toiseksi suurin yksittäinen avustushohde. Ensimmäisellä sijalla olisi edelleen Persianlahden sodan johdosta annettu humanitaarinen apu, jota annettiin yhteensä 87,4 miljoonalla markalla.

Humanitaarisen avun lisäksi Suomi on avustanut entisen Jugoslavian asukkaita onnistumalla rauhanturvatehtäviin sekä ottamalla Suomeen pakolaisia, potilaita ja turvapaikanhakijoita.

Jugoslavian rauhanneuvottelujen liikkeittämisen eteenpäin on muuttanut myös humanitaarisen avun näköaloja. Eri kansainvälisten järjestöjen olloin häynnistämässä jälleenrakennussuunnitelmia. Jälleenrakennus tulee olemaan pitkä prosessi, jossa eri järjestöjen välinen yhteistyö on tarpeen.

Kansainvälisen humanitaarisen avun on ollut kirjaimellisesti elintärkeää Jugoslavian kriisin uhreille. Sen avulla on jo kahden kriisitalven ajan turvattu hädänalaisen väestön perustarpeet. Väestön oman selviytymiskyvyn ansiosta ja kansainvälisten avustajajärjestöjen ponnistuksilla on voitu välttää vielä nykyistään tuhoisimmat seuraukset.

Entisen Jugoslavian alueen kriisi ja muut vakavat kriisit erityisesti Afrikassa ovat tuoneet esille konfliktien ennaltaehkäisyä tärkeyden.

7 Henkilöapu

Suomen kehitysyhteistyön henkilöapu on suomalaisten asiantuntijoiden välittämistä kehitysyhteistyö- ja humanitaarisiin tehtäviin niin Suomen kahdenvälisiin ja suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeisiin kuin kansainvälisten järjestöjen ja kehitysrahoituslaitosten tehtäviin. Henkilöapu painottui kertomusvuonna jälkimmäisiin.

Henkilöapuyksikkö on YK-järjestelmän kansallinen rekrytointielin Suomessa. Se välittää tietoa ja hakemuksia kansainvälisten järjestöjen tehtävistä mm. Avoimet Tehtävät- julkaisussa. Kertomusvuonna hakemuksia järjestöjen eri tehtäviin tuli yhteensä noin 900. Kertomusvuonna suomalaisia oli kansainvälisten järjestöjen omarahoitteisissa tehtävissä yhteensä 251 sekä eri järjestöjen ja rahoituslaitosten lyhytaikaisissa konsultti-tehtävissä.

Suomen henkilöavussa on keskitytty edistämään suomalaisten sijoittumista järjestöjen omarahoitteisiin tehtäviin ja luovuttu asiantuntijoiden rahoittamisesta järjestöjen palvelukseen.

Apulaisasiantuntijaohjelman tavoitteena on uusien suomalaisten resurssien kouluttaminen kehitysmaa- ja kansainvälisiin tehtäviin. Ohjelma on tarkoitettu korkeakoulututkinnon suorittaneille nuorille. Suomessa etusija on annettu eri järjestöjen (UNDP, UNFPA, UNICEF, WFP, UNHCR, FAO, ILO, UNESCO ja WHO) kehitysmatehtäville. Määrärahasyistä apulaisasiantuntijoiden ja heidän sijoitusjärjestöjensä määrä on laskenut voimakkaasti. Vuonna 1993 Suomi rekrytoi ainoastaan 4 uutta apulaisasiantuntijaa; väestöhankkeeseen Ugandaan (UNFPA), terveyshankkeeseen Namibiaan (UNICEF) ja elintarvikeavun hankkeisiin Keniaan ja Mosambikiin (WFP).

Henkilöavun tärkeä alue on myös UNDP:n ns. YK-vapaaehtoisten (UNV) tukeminen. UNV-ohjelma välittää kehitysmaihin asiantuntijoita työskentelemään ilman varsinaista palkkaa kansainvälisten järjestöjen tai kehitysmaiden hallitusten hankkeissa ja humanitaarisissa tehtävissä. Kertomusvuonna heitä oli mm. maaohjelmavirkamiehinä, Kambodžan vaalioperaatiossa ja entisen Jugoslavian humanitaarisessa avustustyössä.

Kahdenvälisten hankkeiden asiantuntijat ovat nykyään lähes yksinomaan hanketoteuttajina toimivien konsulttiyritysten ja valtionhallinnon palveluksessa. Kertomusvuonna saatiin päätökseen valtionhallinnossa olevien asiantuntijoiden palve-

lussuhteen ehtojen uusiminen, jolloin koko valtionhallinnon asiantuntijat ovat yhtenevässä asemassa. Palkkaus perustuu entistä selvemmin tehtävän vaativuuteen.

Suomen rahoittamiin kehitysmaatehtäviin lähteville asiantuntijoille järjestettiin kertomusvuonna viisi kahden viikon mittaista lähtövalmennuskurssia. Valmennuksella pyritään antamaan valmiudet ymmärtää kehitysyhteistyön tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi sekä edistää kehitysyhteistyöhön osallistuvia sopeutumaan toimintaympäristöönsä. Suomalaisia asiantuntijoita osallistui maavalmennukseen myös Keniassa, Sambiassa ja Nepalissa.

Yksittäisiä, jatko-opintoja Suomessa suorittavia kehitysmaalaisia stipendiaatteja oli kertomusvuonna enää viisi, joista viimeisten on määrä valmistua vuonna 1995. Kehitysmaiden henkilöresurssien kouluttamisessa on siirrytty kurssimuotoiseen jatko- ja täydennyskoulutukseen.

Suomalaiset asiantuntijat vuonna 1993

	Sihteeristö	Kenttä	multi-bi	APO	UNV	Stipendiaatit
järjestöjen omarahoitus	155	96	—	—	10	—
Suomen rahoitus (mmk)	—	—	5	38	7	5
Maksatukset (mmk)	—	—	0,7	APO+UNV =23,4		0,6

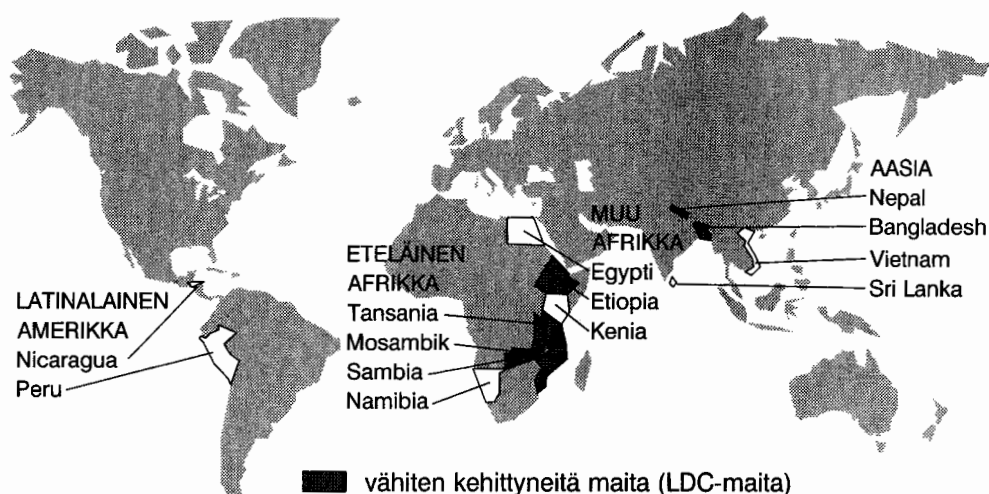
APO= Apulaisasiantuntijat, UNV= YK-vapaaehtoiset

8 Kahdenvälinen yhteistyö

Kahdenvälinen apu tarjoaa mahdollisuuden suoraan yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Suomelle, jonka kehitysmaasuhteet ovat OECD-maiden vertailussa hyvin vähäiset, tämä apumuoto on erityisen tärkeä. Se koskee kehitysmaasuhteiden edistämistä niin poliittisten, taloudellisten, tieteellisten kuin kulttuurisuhteidenkin aloilla.

Idän ja lännen välisen vastakkainasettelun purkauduttua on pohjoisen ja etelän välisten kysymysten merkitys kasvanut. Niillä on suuri merkitys maailmanlaajuisen vakaan ja rauhanomaisen poliittisen kehityksen turvaamisessa. Myös kehitysmaiden taloudellinen merkitys kasvaa nopeasti. Suomelle, jonka oma taloudellinen kehitys on voimakkaasti sidoksissa taloudellisiin ulkosuhteisiin, on tärkeätä olla omakohtaisesti mukana näissä kehitysprosesseissa. Kahdenvälinen kehitysyhteistyö on yksi keino edistää tätä tavoitetta.

SUOMEN KAHDENVÄLISEN KEHITYSYHTEISTYÖN KOHDEMAAT 1993

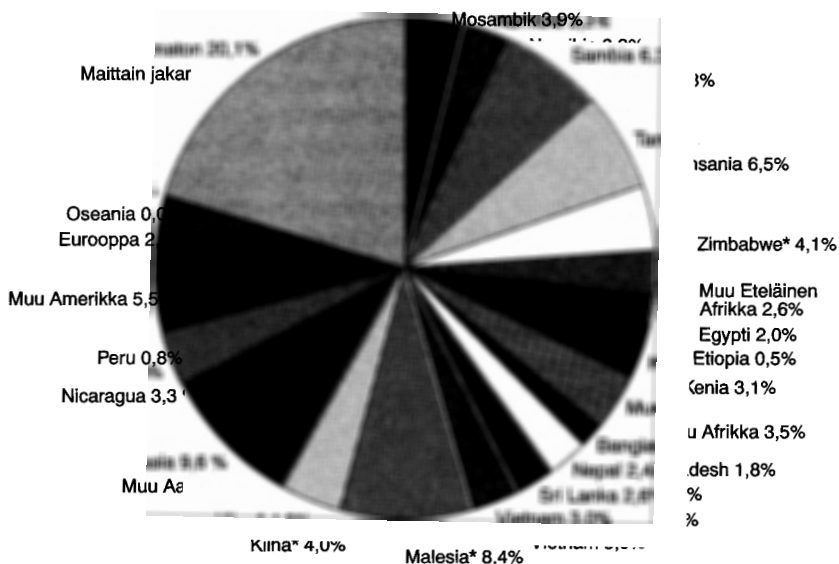
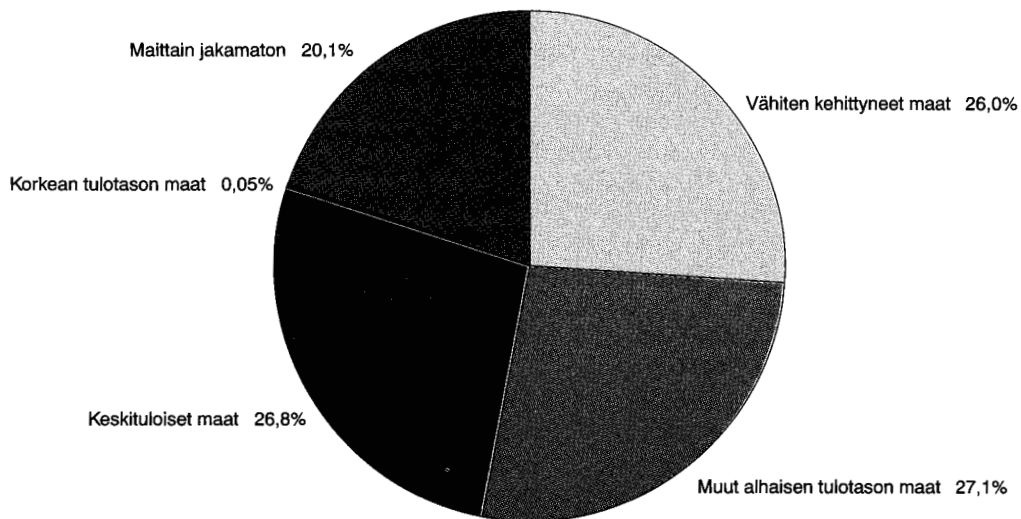
Riippumatta siitä, mitkä kulloinkin ovat kehitysyhteistyön pääasialliset perusteet, on sen toteutus kuitenkin aina taloudellista toimintaa, kehityksen edellyttämien palvelujen ja tavaroiden tuottamista. Suomen kahdenvälisen avun osalta se tarkoittaa suhteiden luomista Suomelle tähän asti melko tunte mattomiin maihin ja alueisiin sekä kehitysmaaolosuhteisiin sopivien palvelujen ja tavaroiden tuotekehittelyä. Se tarkoittaa sellaisten kehitysmaakokemusten ja -referenssien hankkimista, jotka ovat välttämättömiä ehtoja Suomen osallistumiselle kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja järjestöjen rahoittamaan toimintaan. Ne ovat välttämättömiä ehtoja taloudellisen yhteistyön lisäämiselle kehitysmaiden kanssa myös puhtaasti kaupallisella pohjalla.

Kahdenvälisessä yhteistyössä Suomi hankkii ne kokemukset, tiedot ja taidot, joihin toiminta YK:n kehitysjärjestöjen ja kansainvälisten rahoituslaitosten hallintoelimissä perustuu - ja päinvastoin. Ilman tätä vuorovaikutusta ei Suomella ole edellytyksiä hoitaa tehokkaasti tehtäviään monenvälisen avun kentällä, jolla rahallinen tuki on vain yksi yhteistyön osa-alue.

Alueellisten taloudellisten järjestelmien merkitys kasvaa nopeasti, ei pelkästään Euroopassa ja Pohjois-Amerikan mantee-reella, vaan myös kehittyvässä maailmassa. Kahdenvälinen yhteistyö on hyödyllinen keino osallistua erilaisten alueellisten yhteistyöelinten toimintaan.

SUOMEN KAHDENVÄLINEN KEHITYSYHTEISTYÖ 1993
maksatukset maaryhmittäin ja maittain

* Ei maa- ja aluekohtaisen yhteistyön ensisijainen kohdema

KAHDENVÄLISEN KEHITYSYHTEISTYÖN SUURIMMAT VASTAANOTTAJAT 1990-93, mmk

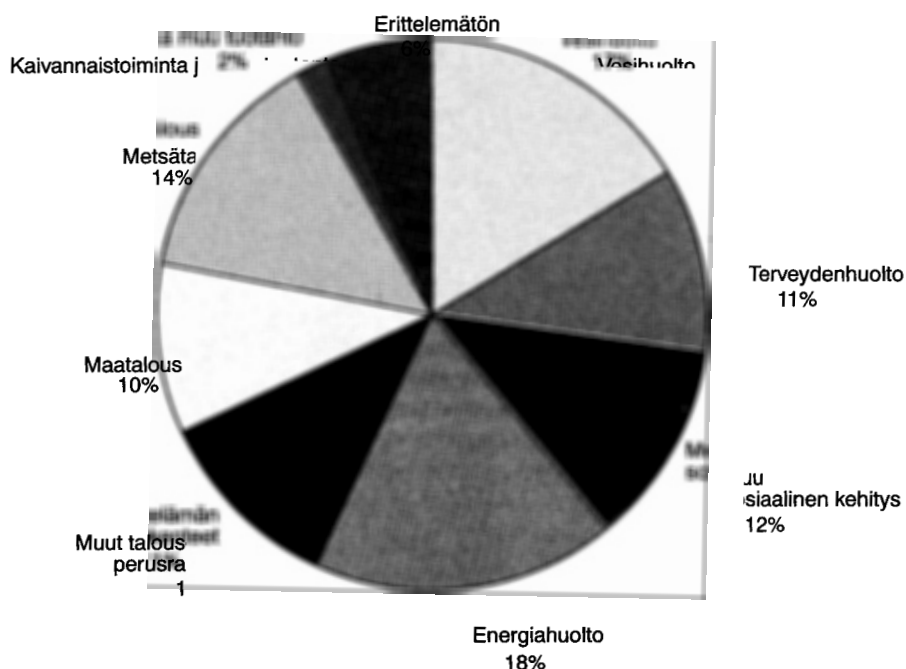
	1990	1991	1992	1993	1990-1993
EUROOPPA	21,0	71,7	140,4	34,6	267,8
Jugoslavia ja sen seuraajavaltiot***	7,3	31,7	128,7	35,7	203,5
Muut maat / maittain jakamaton	13,7	40,0	11,7	-1,1	64,3
AFRIKKA	1023,6	1189,2	906,1	497,6	3616,4
Tansania*	194,9	164,1	156,5	90,1	605,5
Sambia*	95,3	102,6	139,5	86,7	424,2
Kenia**	115,6	138,0	92,4	43,4	389,4
Mosambik*	101,5	97,7	102,3	54,5	355,9
Egypti**	94,7	86,7	71,3	28,1	280,8
Etiopia*	81,0	73,9	35,7	7,5	198,1
Zimbabwe**	39,7	47,4	44,5	56,6	188,2
Namibia***	24,7	70,9	43,6	45,5	184,6
Somalia*	86,0	59,0	28,7	4,1	177,8
Sudan*	47,2	61,5	12,5	9,3	130,5
Muut maat / maittain jakamaton	143,1	287,5	179,1	71,8	681,5
LATINALAINEN AMERIKA	108,8	171,7	125,1	132,9	538,5
Nicaragua**	51,0	99,4	62,8	46,0	259,2
Peru***	10,5	30,2	17,9	11,4	70,0
Muut maat / maittain jakamaton	47,3	42,1	44,4	75,5	209,4
AASIA	413,0	588,3	429,9	440,7	1871,9
Nepal*	59,4	72,7	72,1	33,8	238,1
Vietnam**	61,3	74,3	57,8	41,9	235,3
Kiina**	61,4	51,2	57,5	54,8	224,8
Sri Lanka**	52,0	54,8	42,9	35,9	185,6
Bangladesh*	47,5	63,9	47,5	24,4	183,3
Malesia***	1,9	37,7	5,3	117,0	161,9
Muut maat / maittain jakamaton	129,4	233,7	146,8	133,0	642,9
OSEANIA	1,7	1,6	1,1	0,5	5,0
MAITTAIN JAKAMATON	335,1	344,9	287,1	278,2	1245,2
YHTEENSÄ	1903,2	2367,4	1889,7	1384,5	7544,8

* Vähiten kehittynyt maa

** Muu alhaisen tulotason maa

*** Keskituloinen maa

HANKE- JA OHJELMAMUOTOINEN YHTEISTYÖ 1993 maksatukset toimialoittain

	%	Mmk
SOSIAALINEN KEHITYS	39,8%	249,2
Vesihuolto	16,7%	104,2
Opetus ja kulttuuri	4,3%	26,8
Terveystenhuolto	10,8%	67,4
Sosiaalipalvelut	0,6%	4,0
Asuminen ja ympäristö	4,6%	28,6
Julkinen hallinto	2,9%	18,2
TALOUSELÄMÄN PERUSRAKENTEET	29,1%	181,8
Energiahuolto	18,0%	113,0
Kuljetus ja tietoliikenne	8,0%	50,0
Kauppa ja rahoitus	3,0%	18,9
TUOTANTO	25,5%	159,5
Maatalous	10,0%	62,7
Metsätalous	13,9%	86,9
Kaivannaistoiminta	0,7%	4,3
Puunjalostusteollisuus	0,6%	3,6
Muu teollisuus	0,3%	1,9
TOIMIALOITTAIN JAKAMATON	5,7%	35,5
YHTEENSÄ	100,0%	625,9

Mitä on suomalainen ohjelma-apu ?

Hallituksen eduskunnalle antamassa kehitysyhteistyön strategiassa 1990-luvulle todetaan ohjelma-apun tulleen 1990-luvulla yhä merkittävämäksi Suomen kehitysyhteistyön elementiksi perinteisen projektiaapua rinnalle. Ohjelma-avulla tarkoitetaan maksu- tai budjettitukea tai jollekin nimetyille sektorille annettua tukea, joka ei ole sidottu tiettyihin hankkeisiin, mutta jonka ehtona ovat tavallisesti muutokset vastaanottajamaan yleisessä talous- tai sektoripolitiikassa.

Ohjelma-apu pyrkii ennen kaikkea köyhyyden vähentämiseen taloudellisen kasvun kautta. Uusit Suomen yhteistyömaat ovat toteuttamassa talouden uudistusohjelmia, joiden ensisijaisena tavoitteena on seikä viestiä että kotimaista tarpeita palvelevan kannattavan tuotannon toiminnan aikaansaaminen - heinänsä tämä ovat markkinatalouden luominen ja yksityistäminen. Tavoitteen saavuttamisen edellytyksiä kuitenkin makrotasolla seikä raha- että finanssipoliittisia uudistuksia samoin kuin rakennuspoliittista talouden eri sektoreilla. Realitaloudessa tuotannon lisäämiseksi tarvitaan tuontia, jonka rahoittaminen ainakin lyhyellä aikavälillä on mahdollista vain asunantajilta saatavalla maksu- tai tuentituella. Ohjelma-apu nähdään tällaisella asunantajien ja vastaanottajamaiden välisen sopimuksen osana, jossa kehityksen siirto tuotuu talouspoliittisiin uudistusohjelmiin ja asunantajat tukevat näiden ohjelmien toteutusta seikä teknisellä avulla että rahoituksella.

Ohjelma-avulle perinteisen projektiaapua korvaajana löytyvät perustelut

myös kehitysmaiden finanssipolitiikasta, jossa keskeisenä tavoitteena on budjettialijäämien pienentäminen.

Perinteinen projektiapu, joka muuntautuu pääosiltaan julkisten investointien tukemiseen, on osaltaan edesauttanut budjettivajeiden kasvua. Tämä yhteydessä ohjelma-apu nähdäänkin välisäksäinä valaustus- ja rakennusmuutoksen apuvälineenä, josta on mahdollista luopua taloudellisen kasvun kautta kun valtion tulot lisääntyvät.

Suomen kehitysyhteistyössä ohjelma-apua on annettu Maailmanpankin johdolla toteutettavan Afrikan erityisavustushankkeen (SPA) osana. Suomen kehitysyhteistyön supistunut vuoksi ohjelma-apua ei annettu kiertamatuona. Maailmanpankin yhteistyöstrategioiden laadinnassa olleita arvioitelmia myös ohjelma-apua tarvetta ja sopivia toteuttamismuotoja. Lähtökohdista ovat yhteistyömaat olleet talouspoliittiset uudistukset. Suomen kannalta pidetään tärkeänä seikä ohjelma-apua tehokkuutta että valaustavuutta. Yhdeksi tavoitteeksi nautitaan myös se, että ohjelma-apu palvelee mahdollisimman hyvin Suomen ja yhteistyömaan taloudellisten suhteiden kehittymistä. On yleisesti hyväksytty, että kehitysyhteistyön perimmäisenä tavoitteena - köyhyyden vähentäminen taloudellisen kasvun kautta - saavuttaminen edellyttää perinteistä kehitysapua kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa. Ohjelma-apu tuo kehitysyhteistyön keinovalikoimaan tärkein väline seikä kehitysmaiden oman vastuun lisäämiseksi, kannainvälisen koordinaation parantamiseksi että taloudellisen yhteistyön laajentamiseksi.

ETELÄINEN AFRIKKA JA SADC

Maa- ja aluekohtainen yhteistyö

Huomattava osa Suomen maa- ja aluekohtaisesta lahjamuotoisesta kehitysavusta suuntautui vuonna 1993 eteläiseen Afrikkaan. Maa- ja aluekohtaisen avun määrä oli vuonna 1993 yhteensä 255,3 miljoonaa markkaa, mikä merkitsi apuvolyymin laskua 42,4 prosentilla edellisen vuoden tasosta.

Varsinaisten kohdemaiden (Mosambik, Namibia, Sambia ja Tansania) lisäksi Suomi tuki ns. SADC-yhteistyötä ja muuta alueellista toimintaa kaikkiaan 29 miljoonalla markalla. Määrä-rahatilanteesta johtuen uusia hankkeita ei käynnistetty, mutta joitakin hankkeita jatkettiin.

Suomen SADCin toimintaohjelmalle antama apu keskityi yhä selvemmin kuljetus- ja metsäsektoreille. Vuonna 1993 tuettiin edelleen myös kaivos- ja meteorologia-aloja. Muu alueellinen tuki keskittyi kolmeen ohjelmaan, joista yksi, työsuojelutarkastajien koulutus (ILO/ARLAC) saatettiin päätökseen. Afrikan huumeidenvastainen ohjelma (UNDCP) jatkuu vuodelle 1995 ja Tanganjikajärven kalatalouden kehittämisohjelma (FAO) vuoden 1996 loppuun saakka. Vuoden 1993 aikana Zimbabwen VIII kehitysluotosta käytettiin 48,3 miljoonaa markkaa. Luottosopimus on voimassa vuodet 1991-1994.

Pohjoismainen SADC-aloite perustuu Hararessa vuonna 1986 pohjoismaiden ja silloisten SADC-maiden allekirjoittamaan yhteisjulistukseen tavoitteenaan alueiden välinen taloudellinen, kaupallinen ja kulttuurin eri alojen yhteistyö. Puiteohjelma tehdään viideksi vuodeksi kerrallaan. Suomi toimi aloitteen pohjoismaisena koordinaattorina vuosina 1992-1993. Vuoden 1993 ministerikokous asetti etusijalle erityiskoulutusohjelmat, kansallisten ja alueellisten kaupallisten instituutioiden vahvistamisen sekä investointien ja liiketoiminnan helpottamiseen tähtäävät toimenpiteet.

Tammikuussa 1993 allekirjoitettiin NORSAD-rahastoa koskeva uusi sopimus, joka tekee mahdolliseksi suuremman joustavuuden hanketuessa. Rahaston arviointi sovittiin tapahtuvaksi vuonna 1994. Aloitteen puitteissa toimiva kaupparyhmä keskittyi kaupan yhteistyön ja kaupallisen koulutuksen kehittämiseen. Suomi rahoitti loppuvuodesta tehdyn kauppakamaritalteen esiselvityksen Lesothossa ja Mosambikissa.

MOSAMBIK

<i>Pinta-ala:</i>	802 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	15,1 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	3,2%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):</i>	148 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992)</i>	46,5 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	34%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	60 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT/asukas mukaan:</i>	173.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	54,5 mmk

Maassa 1980-luvun alusta lähtien käynnissä ollut sisällissota päättyi Frelimon ja Renamon välisen rauhansopimuksen solmimiseen lokakuussa 1992. Sopimuksen mukainen YK:n koordinoima rauhansopimus on käynnissä. Rauhansopimus on edennyt kohtuullisesti, vaikkakaan sovittua aikataulua ei ole pystytty noudattamaan. Parlamentti- ja presidentinvaalit on tarkoitus järjestää lokakuussa 1994. Tämä edellyttää, että molempien osapuolten joukkojen demobilisointi ja uuden kansallisen armeijan muodostaminen etenevät ilman merkittäviä lisäviiveitä.

Sisällissodan päättymisen jälkeinen murroskausi merkitsee myös suurta sosiaalista muutosta. Sodan seurauksena asuinsijoiltaan siirtymään joutuneiden noin 4,5 miljoonan ihmisen paluu kotiseuduilleen on jo osittain alkanut. Näin suuren väestömäärän uudelleenasuttaminen tulee olemaan huomattavia ulkoisia ja sisäisiä voimavaroja vaativa tehtävä.

Mosambikin talous käy läpi rakennemuutosta. Ulkopuolisten avunantajien tukema talouden rakennesopeutusohjelma käynnistyi vuonna 1987. Talouden uudistamisohjelman keskeinen tavoite on talouskasvun nopeuttaminen. Julkisen sektorin rooli pyritään rajaamaan. Rakennesopeutusohjelmassa on vuodesta 1990 lähtien pyritty aikaisempaa paremmin ottamaan huomioon ohjelman negatiiviset sosiaaliset vaikutukset. Erityisesti opetus- ja terveydenhuollon aloille pyritään ohjaamaan enemmän varoja.

Rakennesopeutusohjelman seurauksena maan bruttokansantuote (BKT) kasvoi 4-5 prosenttia vuosittain vuoteen 1990 asti hidastuen sen jälkeen. Kokonaistuotannon kasvun arvioidaan vuoden 1992 negatiivisen kasvun jälkeen kääntyneen jälleen nousuun. BKT:n kasvun arvioidaan vuonna 1993 olevan noin 5-6 prosenttia. Kasvun merkittävimpana lähteenä on maataloustuotannon lisääntyminen. Mosambikin henkeä kohden laskettu BKT on kuitenkin edelleen maailman alhaisimpia. Suhteessa BKT:hen Mosambik on maailman velkaantunein valtio, eikä se itse pysty ratkaisemaan velkaongelmaansa ilman merkittävää velkojen anteeksiantoa. BKT:hen suhteutettuna Mosambikin riippuvuus kehitysavusta on suurempi kuin yhdel-

läkään toisella maalla. On ilmeistä, että ulkoisen avun merkitys Mosambikille jatkuu erittäin suurena.

Mosambik elää poliittista, sosiaalista ja taloudellista murroskautta siirtyessään sodasta rauhaan, keskusjohtoisesta suunnittelutaloudesta markkinatalouteen ja yksipuoluejärjestelmästä monipuoluejärjestelmään. Siten myös kehitysyhteistyön toimintaympäristö on olennaisesti muuttumassa tavalla, joka osoittaa Mosambikin omaa kehitystahtoa. Toimintaympäristön muutos on otettu huomioon myös Suomen Mosambikille antamassa tuessa.

Suomen tulevassa avussa Mosambikille edistetään demokratiaa ja ihmisoikeuksia sekä rauhanprosessia että peruskoulutusjärjestelmää tukemalla. Taloudellista kehitystä pyritään edistämään ja köyhyyttä vähentämään maatalousalan koulutusta tukemalla. Väestön terveydentilan parantuminen, joka on yksi tuen päämäärä, on yhteydessä demokratian ja ihmisoikeuksien edistämiseen sekä köyhyyden vähentämiseen. Epäsuorasti taloudelliseen kehitykseen ja köyhyyteen vaikutetaan rauhanprosessin ja peruskoulutuksen kautta.

Suomi tukee maatalouskoulutusta Boanen ja Umbeluzin maatalousopistoissa. Manican läänin terveydenhuollon kehittämishankkeen tavoitteena on luoda aluksi pohja läänin terveydenhuollon kokonaisvaltaiselle kehittämiselle. Beirassa ja Nacalassa pyritään parantamaan veden saatavuutta verkoston korjauksilla ja laajennuksilla sekä kaupunkien vesilaitosten toimintaa kehittämällä. Nacalan kaupunkikehittämishankkeessa pääpaino on kaupunginhallinnon kehittämisellä ja eroosiontorjunnalla.

Suomen avun entisellä painopistealueella, kuljetussektorilla, Nacalan konttisataman ja Ruotsin kanssa yhteisrahoitetun Beiran konttisataman kehittämisessä on siirrytty päätös- vaiheeseen, jolloin keskitytään tehtyjen investointien turvaamiseen koulutuksen avulla. Kuljetussektorin hankkeista Beiran satamahanke rahoitetaan Suomen tuesta SADC-maille.

Yleisstrategian tavoitteet ja maastrategiat kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä; Mosambik

Suomen ja Mosambikin välisen kehitysyhteistyön maastrategian laatimisena lähtökohdana on ollut kehitysyhteistyön yleisstrategia. Se sisältää tämänhetkisen käsityksen siitä, miten "kehitystä" ai-koannetaan. Tämä käsitys kehityksestä on ollut perusta kaikelle maastrategian laatimisena tehdyille työlle, mukaan luki-en ongelman (tässä Mosambikin tilan-teen) analysointi, ratkaisuvaihtoehtojen kartoitus ja kriteeristään luominen eri ratkaisuvaihtoehtojen vertailemiseksi sekä Suomen avun tavoitteiden määrittely.

Mosambikille annettavan avun tavoiteasetteluina ja pääasiallisten toimintata-
pojen hahmotteluina yhdistetään Suomen kehitysyhteistyön yleisstrategia Mosambikin erityistilanteeseen. Tämän tarkastelun perusteella Suomen avun ta-

voitteita voidaan olla raahanprosessin tu-
keminen (vaikuttaa demokratiaan ja ih-
mis-oikeuksiin sekä myös talouskasvuun
ja edelleen ympäristön tilaan), maata-
loustuotannon lisääminen (vaikuttaa ta-
louskasvuun ja elämyksen vähentämiseen
ja edelleen ympäristöön), perusterveyden-
huollon tukeminen ja peruskoulutusjär-
jestelmän kehittäminen (kaikii viimeksi-
mainittua tavoitetta kytkeytyvät demok-
ratiaan ja ihmis-oikeuksiin, talouskas-
vuun ja elämykseen sekä ympäristöön).

Vielä valmisteluaiheena oleva maa-
strategiatyö on jo vaikuttanut maiden väli-
sen kehitysyhteistyön suunnitteluun mm.
sitte, että Suomi antaa vuonna 1994 noin
neljän miljoonan markan avustuksen
Mosambikissa järjestettävien parlament-
ti- ja presidentinvaalien järjestämiseen.

NAMIBIA

<i>Pinta-ala:</i>	824 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	1,5 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	3,1%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):</i>	71 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	58 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	-
<i>BKT per asukas (1992):</i>	1610 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT / asukas mukaan:</i>	84.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	45,5 mmk

Namibian valtion neljäs itsenäisyyden vuosi oli rauhallista talouskasvun aikaa. Ensimmäisiä itsenäisyyden vuosia leimannut talouden heikkeneminen on pysähtynyt ja vuoden 1993 talouskasvu oli positiivinen. Inflaatio on laskenut, ollen vuoden lopulla noin 7 prosenttia. Valtion vientitulot ovat lisääntyneet. Viennin virkistymiseen on pääasiassa vaikuttanut kohentunut maailman uraani- ja timanttikauppa. Samanaikaisesti koko eteläistä Afrikkaa vaivannut kuivuudesta seurannut kriisi on Namibian osalta ohitse. Maatalous on elpynyt ja sadosta tuli kertomusvuonna kohtalainen. Yhtenä valtion suvereenisuuden merkinä otettiin käyttöön Namibian dollari, joka on sidottu Etelä-Afrikan randiin.

Suhteet Etelä-Afrikkaan ovat pysyneet korrekteinä. Walvis Bayn vapaasataman siirtymisestä Namibian hallintaan sovittiin kertomusvuoden aikana. Siirtoa hiertää kuitenkin ratkaisemattomana kysymys kompensatiosta, jota Etelä-Afrikka odottaa Namibian maksavan ottaessaan vastaan alueen hallintaoikeuden.

Julkisen sektorin menojen supistamiseen on pyritty, joskin huonolla menestyksellä. Sovintopolitiikan toteuttaminen käytännössä tekee hallinnon rakenteiden purkamisen lähes mahdottomaksi.

Suomen kahdenvälinen yhteistyöohjelma jatkui kertomusvuonna vesi- ja sanitaatio- sekä terveydenhuolto-, metsä- ja kaivossektorien säilyessä ohjelman perustana. Ohjelmaa toteutetaan pääasiassa maan pohjoisosassa, jossa yli puolet maan väestöstä asuu.

Engelan aluesairaalan perusterveydenhuoltohanke on ollut ohjelman laajin hanke. Ensimmäinen rakennusvaihe luovutettiin Namibian terveysministeriölle marraskuussa 1993. Tällöin valmistuivat mm. henkilökunnan asunnot, täydennyskoulutuskeskus, ja terveysasema. Varsinainen sairaala rakennetaan vuoden 1994 aikana. Hankkeen tavoitteista hallinnon kehittäminen, koulutuksen ja perusterveydenhuollon kehittäminen ovat hyvin integroituneet Namibian terveyshallintoon.

Ohangwenan vesihuolto- ja sanitaatiohanke suunniteltiin uudelleen, koska Namibia oli arvioinut väärin paikallistason vesihallinnon resurssit, eikä näinollen voinut vastata sitoumuksiinsa. Uudistettu projektidokumentti, jossa painotetaan maaseudun vesihuollon yksityistämistä, hyväksyttiin marraskuussa 1993.

Geologisen kartoitusprojektin väliarviointi tuotti tarkennetun projektisuunnitelman vuosia 1994-1995 varten. Kertomusvuonna käynnistyneen kulttuurikasvatushankkeen tavoitteena on vahvistaa namibialaisten kulttuuriperinnön säilyttämistä, kulttuuri-identiteetin vahvistamista ja luovuutta kehityksen käynnistysvoimana. Hanke toteutetaan muutamassa edelläkävijäksi valitussa peruskoulussa hyödyntäen käytännön aineiden opetuksessa paikallista kulttuuriperintöä.

SAMBIA

<i>Pinta-ala:</i>	753 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	8,6 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	2,7%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):</i>	84 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	45,5 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	75%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	-
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT / asukas mukaan:</i>	134.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	86,7 mmk

Sambian vuoden 1991 lopulla valittu uusi hallitus jatkoi kertomusvuonna talouden tervehdyttämisohjelman toteuttamista, jonka se pani alulle heti valtaantulonsa jälkeen. Ohjelman tavoitteena on siirtää maa vapaaseen markkinatalouteen poistamalla hintasäännöstely, myymällä valtionyrityksiä ja rohkaistamalla ulkomaisia investointeja. Valtion taloudenpidossa siirryttiin kertomusvuonna käteisbudjettijärjestelmään, jossa valtio sitoutuu menoihin vain, mikäli sen kassassa on osoitettavissa menoja vastaava määrä varoja.

Maan talouden tervehdyttämistä varjostaa kuitenkin korkea inflaatio ja valtava ulkomainen velka. Inflaatio oli vielä vuonna 1992 lähes 200 prosentin vuositasolla ja jatkui vuoden 1993 alkupuolella edelleen korkeana. Kertomusvuonna tapahtui kuitenkin käänne ja elokuussa 1993 kirjattiin enää 2,5 prosentin inflaatio. Mikäli suuntaus on pysyvä, merkitsee se huomattavaa taloudellista edistymistä.

Ulkomainen velka on 6,7 miljardia US dollaria. Ulkomaan velan hoito vei kertomusvuonna noin 330 miljoonaa USD eli 35 prosenttia viennistä ja suhteen arvioidaan nousevan vuonna 1994 noin 40 prosenttiin. Sambia tarvitsee täten runsaasti ulkomaista rahoitusta, mikäli se aikoo hoitaa velkansa. Kun ulkomaanvelasta 85 prosenttia on saatu joko Maailmanpankilta, Kansainväliseltä valuuttarahastolta tai suoraan avunantajamailta, on pohdittava, tulisiko näiden lainojen uudelleenjärjestelyjä nopeuttaa maan talouden kuntoonsaattamiseksi. Toistaiseksi näin ei ole tapahtunut mm. monikansallisten velkojien periaatteellisten näkemyserojen takia.

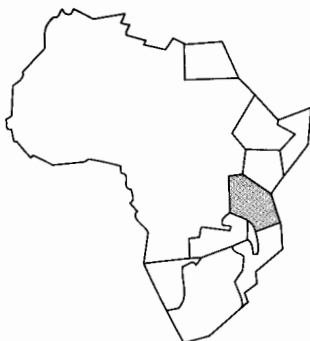
Suomen kehitysyhteistyövaroilla tuettiin Sambian koulutusjärjestelmää opetusalan tukiohjelmassa, jonka yksittäisiä osia ovat mm. maaseutukoulujen kunnostus ja oppikirjojen tuottaminen. Investoimalla koulutukseen pyritään luomaan edellytyksiä myös myöhemmälle taloudelliselle kehitykselle. Osallistumalla infrastruktuurin kehittämiseen parannettiin Lusakan sähkönjakelua, mikä varmistaa pääkaupunkialueen sähkönsaannin. Hanke luo osaltaan edellytyksiä taloudelliseen kasvuun ja siten köyhyyden vähentämiseen. Näistä syistä jatkettiin myös tiekunnostushanketta Lusakan provinssissa ja hankkeen jatkosta Kuparivyöhykkeellä vuosiksi 1994-1997 sovittiin.

Kertomusvuonna aloitettiin Luapulalan maaseudun kehityshankkeen suunnitteluvaihe, joka saadaan päätökseen vuoden 1994 syksyllä. Tarkoituksena on suunnitella hanke, joka tähtää alueen peruspalveluiden sekä maa- ja metsätalouden kestävään kehittämiseen. Siinä tullaan ottamaan huomioon erityisesti ympäristönäkökohdat.

Vuoden 1993 aikana käytiin dialogia Sambian kehitysapua koordinoivan NPDC:n (National Commission for Development Planning) kanssa mahdollisista tulevaisuuden yhteistyöalueista. Tällöin korostui tarve tukea maan demokratisoitumista. Konkreettisiksi tukikohteiksi valittiin vaalijärjestelmän ja perustuslain uudistaminen. Sambialaisia kiinnosti erityisesti tuen saanti vuonna 1995 pidettävän naisten maailmankonferenssin valmisteluihin ja sosiaalisektorin tuen jatkuminen. Nämä osa-alueet on sittemmin sovittu avun kohdealueiksi.

TANSANIA

<i>Pinta-ala:</i>	945 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	27,9 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	3,2%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5v. / 1000 syntynyttä):</i>	103 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	51,2 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	-
<i>BKT per asukas (1992):</i>	110 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT / asukas mukaan:</i>	170.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	90,1 mmk

Tansania on siirtynyt kohti demokratiaa asteittain ja rauhanomaisesti. Vuonna 1992 tehdyn perustuslain muutoksen jälkeen kaksitoista uutta puoluetta on rekisteröitynyt ja kahdet uuteen järjestelmään perustuvat täytevaalit on pidetty. Ensimmäiset paikalliset monipuoluevaalit järjestetään lokakuussa 1994 ja parlamentti- ja presidentin vaalit lokakuussa 1995.

Tansania sitoutui talouden uudistushjelmiin vuonna 1986 ja on ulkopuolisen avun turvin vienyt läpi suuren joukon talousuudistuksia ja siirtynyt sosialismista markkinatalouteen. Uudistuspolitiikan tavoitteena on köyhyyden vähentäminen taloudellisen kasvun ja kohdennettujen sosiaalisten ohjelmien avulla. Valtion osuutta tuotannollisessa toiminnassa on vähennetty ja painotusta siirretty inhimillisten voimavarojen kehittämiseen ja sosiaalisten peruspalvelujen turvaamiseen. Tärkeimpiä uudistuksia ovat mm. valuutan vapauttaminen ja yhtenäinen valuuttakurssipolitiikka, maatalouden ja kaupan vapauttamistoimet, rahoituspolitiikan tervehtyminen ja eri toimialaohjelmien valmistelu. Budjettivuonna 1993-1994 Tansanian käyttöön ottama valtion budjetointi- ja seurantajärjestelmä tekee mahdolliseksi kokonaisvaltaisen kansantalouden suunnittelun ja seurannan.

Vuoden 1993 aikana avunantajien kritiikki Tansanian kasvavaa apuriippuvuutta ja uudistusten hitautta kohtaan kuitenkin voimistui. Aikaan saatua vajaan neljän prosentin talouskasvua pidetään liian hitaana maan kestäväälle kasvu-uralle pääsemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Poliittisesti vaikeat uudistukset (mm. yksityistäminen ja julkisen sektorin henkilöstön vähentäminen) ovat edenneet muita hitaammin. Myöskään Tansanian valtion budjettitulot eivät ole kehittyneet odotetusti. Maan velkataakka tekee taloudellisen kehittymisen vaikeaksi ja estää resurssien ohjaamista peruspalveluihin ja talouselämän perusrakenteisiin.

Apuyhteisö vaatii Tansanian hallitukselta tiukempia toimia, mutta toisaalta yhteisön omien toimintatapojen muuttuminen on ollut hidasta. Avunantajat ovat pitkälle määritelleet Tansanialle kuuluneita toimintoja ja päätöksiä. Tansanian uu-

den budjetointi- ja seurantajärjestelmän tavoitteena on, että kehitysyhteistyöohjelmat ovat linjassa maan omien suunnitelmien kanssa.

Suomi on pyrkinyt vastaamaan muuttuneeseen toimintaympäristöön. Vuoden 1993 aikana yhteistyötä jouduttiin kuitenkin voimakkaasti supistamaan. Tämä tehtiin Suomen kehitysyhteistyön strategian linjausten ja Tansanian kanssa käydyn dialogin perusteella korostaen Tansanian oman vastuun lisäämistä yhteistyössä. Osallistuvia suunnittelumenetelmiä käytettiin entistä enemmän. Tavoitteita ja toimintatapoja sopeutettiin vastaamaan paremmin uudistusohjelmien periaatteita. Suomi pyrkii hankkeillaan entistä selkeämmin edesauttamaan taloudellista kasvua ja köyhyyden vähentämistä luonnonvarojen kannalta kestäväällä tavalla.

Vuonna 1993 Suomen tuki ympäristö- ja metsäalalla keskittyi metsäalan toimintasuunnitelman ja Itä-Usambaran luonnonmetsien suojelu- ja hoitohankkeen tukemiseen sekä metsä-, ympäristö- ja aluesuunnitteluhankkeisiin Sansibarilla. Vuoden 1993 alkupuolella käynnistyneessä Mtwaran ja Lindin läänien integroidussa maaseudun kehittämisohjelmassa korostetaan maaseudun väestön omaehtoista osallistumista tuotantoa ja maaseudun perusrakenteita kehittämissä hankkeissa.

Suomi jatkoi tukeaan Tansanian talouden kannalta tärkeiden perusrakenteiden, energiantuotannon, tieverkoston ja Dar es Salaamin sataman kehittämiseksi. Tiesektorin tuki keskittyi edelleen pää- ja maaseututeiden kunnossapitoon Mtwaran ja Lindin lääneissä. Energia-alalla Suomi rahoitti Ruotsin ja Norjan kanssa yhdessä Panganin vesivoimalaitoksen rakentamista.

Myös Tansanian valtioliiton toinen osapuoli, Sansibar, on käynnistänyt taloutensa uudistustoimenpiteet. Suomi tuki Sansibaria useissa eri maa-, metsä- ja ympäristöhankkeissa.

Hankemuotoisen avun rinnalla aloitettiin vuonna 1993 Tansanian talouden ja julkisen hallinnon sopeutus- ja uudistusohjelmia tukevan ohjelma-avun valmistelu. Ohjelma-apu ehdollistetaan uudistusohjelmien etenemiseen ja Tansanian omaan kehitystahtoon. Ohjelma-avulla toivotaan saatavan joustavuutta yhteistyöhön.

Suomen Tansanian kehitysyhteistyöohjelman evaluointi käynnistyi vuoden 1993 syksyllä.

Kahdenvälisen kehitysyhteistyön lisäksi Tansaniaan kanavoitui noin 10 miljoonaa markkaa suomalaista kansalaisjärjestötukea.

Tanganjika-järven kalatalouden kehittämishanke

Tanganjika-järvi Afrikan sydämessä edustaa merkittävää kalatalouspotentiaalia. Järvi on 650 km pitkä, 40-50 km leveä, ja paikoin jopa 1,5 km syvä. Tanganjika rajoittuu neljään maahan: Burundiin, Tansaniaan, Sambiaan ja Zaireen. Suurin osa kalastuksesta kohdistuu uloppalajeihin, joita on kaksi lojia makeaveden sillejä ja neljä lojia na. Niilin ahomia. Tanganjika-järvi on merkittävä sekä endemisesti, sillä siinä on yli 200 kalalajia, joita ei esiinny missään muualla, että suurena vesimassana merkittävä luonnonsuara Afrikan mantereelle, joka muuten on usein kuivauden kohteena. Kalastajia järvellä on 30-40000 ja kalonväliskauppa on ollut lähes yhtä suuri kuin Suomen koko vuosittainen merikalauksen eli lähes 100000 tonnia vuodessa. Tanganjikaa kalakaus vaikeuttaa jopa satoja kilometrejä ympäristöön ja lähes 30 miljoonan ihmisen elantoon.

Koska järven uutta ylikalastusta ja erilaiset ympäristöhaavat mm. veden väestönsäntien ja todettujen kalonväliskauppojen vähenemisen takia, tarvitaan kalatuotantoa säätelevistä tekijöistä luotettavinta ja yksityiskohtaisinta tietoa sen järven ja keuhkon käyttöä turvaamiseksi.

Hankkeen valmistelu alkoi jo 1980-luvun puolessa välissä YK:n maatalous- ja elintarviketurvatoimiston (FAO) ja Kuopion yliopiston yhteistyönä. Hanke käynnistyi vuonna 1991 ja kestää vuoden 1996 loppuun. Hanketta hallinnoi FAO ja sen suomalaisena tieteilijänä toteuttajana on Kuopion yliopisto tukemaan muita suomalaisia, ulkomaisten ja vastaanottajien yliopistojen tutkijoita sekä

Tampereen vesi- ja ympäristöhallintoa että Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKT). Vastaanottajat ovat antaneet hankkeen käyttöön myös tiloja ja erilaisia materiaaleja.

Hankkeen tavoite on selvittää järven biologista tuotantoa ja erityisesti sen kalatuotannon mekanismeja ja perusteita. Kalalajien kannan koho, kannan vaihtelut ja tuotanto sekä näitä säätelevät tekijät selvitetään. Tutkimalla mm. se, kuinka paikallisia kalakannat ovat, pyritään suojamaan niitä mahdollisista ylikalastuksista. Lisäksi hankkeen tavoitteena on edistää koko järven alueen kalastustrategian ja kalastuspolitiikan laatimista hyönteisten neljän maan kesken. Hankkeen tulee samalla tuottaa toteutusohjelma ympäristön ja kalavarojen seurantaohjelmia. Hankkeen kautta pyritään myös vahvistamaan ja kasvattamaan vastaanottajamaiden tieteellistä ja tutkimuskapasiteettia mm. luomalla valmiudet jatkaa järven kalatuotannon seurantoa paikallisin voimin projektin jälkeen ja ohjata kalastusta niin, että järven jatkuva kalatuotto säilyy.

Tähän mennessä on selvinnyt, että ylikalastus ja järven alkuva maastuminen ovat vielä pyydystettävissä. Vakuutuksena uutta järven veden laadulle pidetään maatalouden jätevesiä sekä kannausta huhtoumaa. Tanganjika-järven tutkimusmenetelmät ja -tulokset ovat sovellettavissa muuhinkin Afrikan sisävesistöihin. Lisäksi Tanganjikaa hanke on hyvä esimerkki kehitysyhteistyösuojien muuttamisesta mittavien ympäristöongelmien ratkaisemiseen.

ITÄ-, LÄNSI- JA POHJOIS-AFRIKKA

Maa- ja aluekohtainen yhteistyö

Suomi harjoitti kertomusvuonna kehitys yhteistyötä Itä-, Länsi- ja Pohjois-Afrikan alueella niin alueellisena yhteistyönä kuin maakohtaisesti Kenian, Etiopian ja Egyptin kanssa.

Suuressa osassa Itä- ja Pohjois-Afrikkaa poliittisesti epävakaa tilanne jatkui. Sudanissa ja Somaliassa ei ole käynnistetty kahdenvälistä kehitys yhteistyötä vaan painopiste on edelleen ollut humanitaarisessa ja katastrofiavussa. Apu on kanavoitu kansainvälisten järjestöjen kautta.

Useita vuosia Afrikan alueellisen toiminnan merkittävimpänä osana olleet hankkeet kansainvälisten järjestöjen kanssa jatkuvat edelleen. UNDP:n kanssa toteutettu Ruandan maatalouseläinlääkintäkoulu saatiin valmiiksi ja toimintaan syksyn 1993 aikana. Sudanissa IFADin kanssa toteutettavan maatalouden luototusosuuskunnan rahoitusta jatkettiin.

FAO:n kanssa toteutettavan Senegalin kylämetsityshankkeen viimeinen vaihe eteni väliarviointiin syksyllä 1993. Evaluointi antoi suuntaviivoja, joiden avulla varmistetaan toimintojen siirtyminen paikallisten henkilöiden ja organisaatioiden hallintaan.

Uutena kohteena Afrikan alueelliseen toimintaan tuli kertomusvuonna itsenäistynyt Eritrea, jonka hallituksen pyynnöstä ryhdyttiin suunnittelemaan opettajankoulutuksen uudelleen käynnistämistä Asmaran yliopistossa. Edelleen käynnistettiin Eritrean rannikkoalueiden luonnonvarojen hyväksikäyttöä koskevan hankkeen suunnittelu yhteistyössä YK:n ympäristöohjelman (UNEP) kanssa.

Uutena alueellisena kulttuurihankkeena valmisteltiin Etiopian vanhojen kulttuurimuistomerkkien konservointia koskevaa hanketta.

EGYPTI

Pinta-ala:

1 000 000 km²

Asukasluku (1992):

54,9 milj.

Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):

2,1%

Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):

58 / 1000

Odotettavissa oleva elinikä (1992):

60,9 v.

Lukutaito (1992):

50%

BKT per asukas (1992):

640 USD

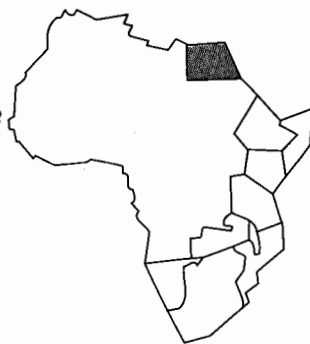
Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon

BKT / asukas mukaan:

122.

Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):

28,1 mmk

Egyptin talouden vakautus- ja rakennesopeutusohjelmaa on toteutettu vuodesta 1991 lähtien. Tavoitteena on siirtyä keskusjohtoisesta taloudesta markkina- ja vientivetoiseen talouteen, jossa yksityissektorin osuus on keskeisellä sijalla. Vakautuspolitiikka on ollut kurinalaista ja sen avulla on saatu aikaan hyviä tuloksia. Rakennesopeutus on sen sijaan sujunut hitaasti. Etenkään valtion laitosten yksityistäminen ei ole kehittynyt toivotulla tavalla, johtuen mm. lainsäädännön puutteista.

Lokakuussa 1993 IMF:n ja Maailmanpankin tekemän tilannearvion mukaan varsinaista talouskasvua ei ole tapahtunut kertomusvuonna. Positiivista on kuitenkin maan vahvistunut maksutasetilanne ja lisääntynyt luotonanto yksityissektorille. Valtion menot ovat pysyneet hallinnassa. Budjettivaje saatiin supistetuksi 3,5 prosenttiin BKT:sta tilinpitovuonna 1992/93 ja inflaatio aleni noin 10 prosenttiin samaan aikaan. Vaihtotaseen ylijäämä on pienentynyt turistitulojen vähennyttyä.

Ääri-islamilaisten järjestöjen aiheuttamat terroriteot ovat vuoden aikana lisääntyneet. Tämä on näkyvimmin vaikuttanut turismiin, jonka tulot ovat vähentyneet yli 30 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Presidentti Hosni Mubarak valittiin kolmannen kerran Egyptin presidentiksi 4.10.1993 ja hallitukseen tuli suuremmat muutokset mitä oli arveltu. Perustetut kaksi uutta ministeriötä (ympäristö ja väestö) osoittavat, että ympäristöongelmiin ja väestön kasvuun tullaan kiinnittämään enemmän huomiota tulevaisuudessa.

Egyptin keskeisempiä kehitystavoitteita 1990-luvulla ovat laaja-alaisen köyhyyden ja työttömyyden lieventäminen, johon pyritään muuttamalla eri sektoristrategioita paremmin nykyaikaisiksi. Etenkin yksityissektorin voimakas kasvu sekä ympäristö- ja väestöongelmien ratkaiseminen ovat avainasemassa kolmivuotisessa kehityssuunnitelmassa. Rakennesopeutusohjelman mahdollisten kielteisten vaikutusten (mm. työttömyyden lisääntyminen, hintojen nousu) vähentämiseksi on perustettu sosiaalirahasto, jota käytetään lähinnä työllistämiseen ja sosiaalisiin turvatoimenpiteisiin.

Egyptin kehityspolitiikka on sopusoinnussa Suomen uuden yhteistyöstrategian kanssa. Suomen ja Egyptin välistä kehitysyhteistyötä on keskitetty suurten infrastruktuuri- ja investointihankkeiden sijasta inhimillisten voimavarojen ja instituutioiden kehittämiseen. Painopistettä on pyritty siirtämään ympäristönsuojeluun ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön.

Suomen kahdenvälinen apu Egyptille keskittyi kertomusvuoden aikana maatalouden ja terveyden lisäksi vesi- ja ympäristösektoreille. Näiden ohjelmien avulla voidaan myös tukea meneillään olevia rakennesopeutusohjelmia ja pyrkiä hankkeissa siirtämään vastuu vastaanottajalle kestäväan kehityksen saavuttamiseksi.

Vuoden aikana käynnistyi kaksi uutta hanketta; Beni Suefin alueellinen vesihuolto- ja sanitaatiohanke sekä maataloustuotteiden laadunvalvontahanke. Jälkimmäiseen hankkeeseen kuuluu laboratorion rakentaminen Kairoon ja olennaisena osana siinä on maatalousneuvonta. Beni Suefin perusterveydenhuoltohankkeen II-vaihe käynnistyi niinkään kesällä 1993. Vuoden aikana on valmisteltu neljän hankkeen jatkovaiheet maatalous-, kartoitus- ja energia-aloilla.

ETIOPIA

<i>Pinta-ala:</i>	1 220 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	53,1 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	3%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5v. / 1000 syntynyttä):</i>	123 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	46,4 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	—
<i>BKT per asukas (1992):</i>	110 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT/asukas mukaan:</i>	171.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	7,5 milj.

Etiopian sisäinen tilanne alkoi vakiintua vuoden 1993 aikana. Siirtymäkauden hallitus on jatkanut maan perustuslain ja demokraattisten vaalien valmistelua. Perustuslakia säättävän kokouksen vaali järjestetään kesäkuussa 1994. Perustuslain ohella myös kaikkien tärkeimpien alojen ohjelmia ja toimintasuunnitelmia on valmisteltu. Poliittiseen elämään antoivat oman leimansa Eritrean tilannetta koskeva kansanäänestys huhtikuussa 1993 ja äänestystä seurannut Eritrean itsenäistyminen.

Siirtymäkauden hallitus on jatkanut laajaa aluehallinnon uudistusta ja sen myötä keskushallinnon hajauttamista. Alueet

ovat kuitenkin edelleen taloudellisesti keskushallinnosta riippuvaisia, vaikka päätöksentekoa on jossakin määrin pystytty siirtämään aluetasolle. Useimpien aluehallinnon elinten toimintaa vaikeuttaa vielä pätevän henkilökunnan ja infrastruktuurin puute.

Etiopian siirtyminen kohti markkinataloutta on edennyt varsin menestyksellisesti. Loppuvuodesta 1992 toteutettua Etiopian valuutan, birrin devalvaatiota seurasi valuuttahuutokauppojen aloittaminen toukokuussa 1993. Lähes kaikki tuotteet on vapautettu hintasäännöstelystä ja vientiä ja tuontia koskevia säädöksiä on helpotettu. Edellisen hallituksen kansallistaman omaisuuden (mm. asuntojen) palauttamista tai korvausten maksamista entisille omistajille valmistellaan. Valtion yhtiöiden yksityistäminen ei ole vielä päässyt vauhtiin, mutta valtion monopoleja mm. viljakaupassa ja kuljetusalalla on purettu.

Taloudellisen tilanteen vähittäisestä kohentumisesta huolimatta Etiopia on edelleen yksi maailman köyhimmistä valtioista. Vuosia kestäneiden sisäisten levottomuuksien ja toistuvien kuivuuskausien takia noin neljä miljoonaa etiopialaista elää edelleen elintarvikeavun varassa. Lapsikuolleisuus on edelleen yksi maailman suurimmista ja voimakas väestönkasvu vaarantaa kehityksen kestävyyttä. Hallituksen lisääntyvä panostus koulutukseen ei vielä ole johtanut näkyviin tuloksiin.

Ulkopuoliset avunantajat ovat kuluneen vuoden aikana näyttäneet vakuuttuvan Etiopian omasta kehitystahdosta ja kyvystä ohjata kehityksen suuntaa. Sekä kansainväliset rahoituslaitokset että kahdenväliset avunantajat ovat käynnistäneet ohjelmia monilla eri sektoreilla. Hallintorakenteiden kyky vastataantaa ja koordinoita ulkopuolista apua on ajoittain suurella koetuksella.

Etiopian myönteisen kehityksen rohkaisemana Suomi käynnisti vuoden 1993 aikana yhteistyön tulevien muotojen ja alojen suunnittelun. Tuen pohjaksi luonnosteltiin lyhyen aikavälin toimintaohjelma. Yhteistyön painopiste on inhimillisten voimavarojen ja hallinnon rakenteiden kehittämisessä sekä ympäristön tilan parantamisessa. Kertomusvuonna Suomen kehitysyhteistyöhankkeista jatkuivat tiekunnostushanke (1993-94) ja Jyväskylän yliopistossa toteutettava erityisopetuksen stipendiaattiohjelma (enää yksi opiskelija).

Sisällissodan vuosiksi keskeyttämää hankkeiden suunnittelua ja toteutusta käynnistettiin. Pienviljelijöiden karjataloushankkeen välivaiheen (1993-94) aikana kartoitetaan edellytykset hankkeen jatkovaiheelle muuttuneissa taloudellisissa ja poliittisissa oloissa. Tuotteiden prosessointi ja markkinat, soveltuvan teknologian kehittäminen sekä ympäristökysymykset (mm. agroforestry) tulevat olemaan merkittäviä aloja maan kehitykselle.

Sekä koko opetusalan suunnitteluhankkeen että erityisopetuksen tukihankkeen valmistelu aloitettiin vuonna 1993.

Erityisopetushankkeessa ovat avainasemassa Etiopian opetusministeriön virkamiehet, jotka hankkeen aikaisemmassa vaiheessa saivat koulutuksensa Jyväskylän yliopistossa. Kertomusvuonna Suomi käynnisti myös vesihuolto- ja ympäristöohjelman suunnittelun. Ohjelma rakentuu maaseudun väestön omatoimisuudelle ja pienyritteliäisyydelle.

KENIA

<i>Pinta-ala:</i>	580 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	25,3 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	3,3%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5v. / 1000 syntynyttä):</i>	67 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	58,6 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	71%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	310 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT / asukas mukaan:</i>	146.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	43,4 mmk

Vuosi 1993 oli merkittävä Kenian saaman kehitysavun kannalta avunantajamaiden päätettyä purkaa vuonna 1991 alkaneen Kenian kehitysavun osittaisen jäädyttämisen. Ehtona tälle ovat olleet taloudelliset ja poliittiset uudistukset. Kenia toteutti kertomusvuonna tiukkaa ja myös rakenteellisiin uudistuksiin tähtäävää talouden vakauttamisohjelmaa Kansainvälisen valuutarahaston IMF:n valvonnassa. Jo aiemmin maassa on tehty useita merkittäviä poliittisia uudistuksia mm. talousohjelman toteuttamisessa.

Toisaalta lyhyellä aikavälillä toteutettu talousohjelman uudistaminen on heikentänyt erityisesti köyhien asemaa mm. hintatukien poistamisen ja yhteiskunnan tarjoamien niukkojen palvelujen vähentämisen seurauksena. Se on vaikeuttanut jonkin verran Suomenkin tukemien hankkeiden toteuttamista Kenian oman projektirahoitusosuuden vähennyttyä.

Suomen ja Kenian välinen projektiyhteistyö jatkui vuonna 1993 vesi-, terveys-, maatalous- ja metsäsektoreilla. Länsi-Kenian pitkäaikaisten perusterveys- ja vesihuoltohankkeiden päätösvaiheiden toteutus alkoi huhtikuussa 1993. Vuoden 1995 loppuun mennessä nämä monivuotiset hankkeet siirtyvät lopullisesti paikallisen hallinnon ja yhteisöjen hallintaan. Nopeasta väestönkasvusta aiheutuvien ongelmien muodostaessa jatkossakin erään Kenian vaikeimmista kehitysongelmista jatkuu Suomen tuki väestönkasvua hillitseville toimille mm. Kenian väestöohjelmalle.

Hankeyhteistyössä maatalous- ja metsäsektoreilla Suomen tuella valmistui metsätalouden kokonaissuunnitelma- ta ensimmäinen versio, joka lähetettiin laajalle kommenttikier- rokselle Kenian hallintoon. Suunnitelma muodostaa perustan Kenian metsätaloudelle ja sitä voivat hyödyntää myös muut avunantajat hankerahoituksessaan. Suomen tuki Kenian met- säsektorille jatkuu myös tulevaisuudessa.

Länsi-Kenian karjataloushanke arvioitiin kertomusvuon- na. Arviointi suositteli projektin toimintojen karsimista ja kes- kittämistä, jonka mukaisesti projektin loppuajan toimintasuun- nitelmaa muutettiin. Myös Kenian keskisellä alueella toteutet- tava metsäneuvontahanke arvioitiin. Sen perusteella projektin tähänastiset tulokset ovat rohkaisevia ja projekti on pyrkinyt löytämään uusia toimintatapoja erityisesti Kenian oman metsä- neuvontakapasiteetin tukemisessa ja paikallisyhteisöjen saami- sessa mukaan metsitystoimintaan.

AASIA

Maa- ja aluekohtainen yhteistyö

Suomen Aasiaan suuntautuvan projektimuotoisen avun kohde-
maat sijaitsevat lähinnä Kaakkois-Aasiassa. Tärkeimmät toi-
minta-alat olivat kertomusvuonnakin maa- ja metsätalous, kul-
jetus- ja liikenneyhteydet sekä sosiaali- ja terveystaloudet.

Hankkeiden toteutuksessa on pyritty noudattamaan
Suomen kehitysyhteistyöstrategian mukaisia periaatteita kes-
tävän kehityksen edistämiseksi alueella ja kohdemaissa.
Useimmissa hankkeissa on tavoitteena ollut tukea vastaanotta-
jan omien hallinnollisten ja teknisten voimavarojen kehittämistä
yhteistyössä alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen tai ra-
hoituslaitosten kanssa.

Alueellisista hankkeista merkittävin on edelleen Aasian
teknologisen instituutin (Asian Institute of Technology, AIT) tu-
keminen. AIT:n kanssa jatkuu nelivuotinen yhteistyöohjelma.
Siihen sisältyvät stipendiaattien tukeminen, tuki telekommuni-
kaatio-osastolle ja sivuosaston perustaminen Vietnamiin.

Toinen organisaatio, jonka kanssa pitkäaikaista yhteistyö-
tä on jatkettu, on Mekong-komitea. Komitean toimintaa vai-
keuttaneiden jäsenmaiden välisten kiistojen selvittyä Suomi sol-
mi jatkosopimuksen Mekong-joen hydrografisessa kartoitus-
hankkeessa.

Suomi on edelleen tukenut myös Kansainvälisen työjärjes-
tön (ILO) alueellisia työskentelyolosuhteiden parantamista edis-
täviä hankkeita alueen kehitysmaissa kehittämällä työsuojelua
ja työterveyttä sekä naisten ammattiyhdistystoimintaa.

Alueellisten yhteistyöhankkeiden lisäksi Suomi on jatka-
nut tukeaan kansallisten metsätaloussuunnitelmien tekemisek-
si Aasian eri maissa. Kertomusvuonna tärkeimmät metsätalous-
hankkeet olivat Indonesian metsitys- ja metsäntutkimushank-
keen V vaihe ja Thaimaan metsäsektorin kehittämishanke, jot-
ka kumpikin jatkuvat vuoteen 1995 sekä laaja, monivuotinen
Laosin metsähanke, jota ryhdyttiin toteuttamaan yhdessä
Maailmanpankin ja Maailmanlaajuisen ympäristörahaston
(GEF) kanssa.

Suomi tukee myös Kambodžan rauhansuunnitelman tuek-
si laadittua maan jälleenrakentamisohjelmaa. Ohjelmaa tue-
taan rahoittamalla kansainvälisten järjestöjen hankkeita ympä-
ristösektorilla, pakolaisohjelmassa ja vammaisten kuntoutuksi-
ssa. Lisäksi Suomi on osallistunut Maailmanpankin vesihuol-
to-ohjelman valmisteluun.

BANGLADESH

<i>Pinta-ala:</i>	144 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	119,5 milj.
<i>Väestökasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	2,4%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):</i>	109 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	52,2 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	37%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	220 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT / asukas mukaan:</i>	159.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	24,4 mmk

Bangladeshin ponnistelut taloutensa tervehdyttämiseksi jatkuvat. Suurimmat edessä olevat haasteet koskevat julkisen alan rationalisointia ja sen investointien suuntaamista niin, että ne yhtäältä tukevat yksityisen sektorin kehittymistä, toisaalta suuntautuvat inhimillisten voimavarojen kehittämiseen ja koulutukseen. Nämä ovat myös ratkaisevassa asemassa sekä väestönkasvun hillitsemiseksi että rakenteellisen sopeutuksen sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi. Ulkoisen avun merkitys maan tavoitteiden saavuttamiselle on edelleen keskeinen. Avun tehokasta käyttöä jarruttaa kuitenkin maan monimutkainen ja päällekkäinen hallinto sekä selkeiden prioriteettien puuttuminen, vaikka näissä asioissa on jonkin verran edistytty.

Suomi ilmoitti Bangladeshille lokakuussa, että ohjelmamuotoinen laajamittainen kehitysyhteistyö maiden välillä päättyy. Maa ei siten enää kuulu Suomen kehitysyhteistyön ensisijaisiin yhteistyömaihin. Päätöksen pääasiallinen perustelu oli se, että nykyisillä määrärahoilla Suomi ei enää kykene säilyttämään Bangladeshin ohjelman määrällistä tasoa sellaisena, että ohjelman vaikutukset Bangladeshin kannalta olisivat niin merkittäviä ja Suomen osallistuminen niin laaja-alaista kuin ensisijaisen yhteistyömaiden kanssa tulisi olla. Osallistuminen yksittäisiin hankkeisiin on silti edelleen mahdollista. Päätökseen vaikuttivat lisäksi jo todettu maan hankala apubyrokratia sekä se, että Suomi on jo tähänkin asti ollut Bangladeshin näkökulmasta varsin vähäinen avunantaja.

Hanketasolla Suomi jatkoi kertomusvuonna käynnissä olevien maaseudun sähköistys-, kartoitus-, yhteistyössä Maailmanpankin kanssa toteutettavan sisävesiliikenne- ja IPPF:n (International Planned Parenthood Federation) väestöhankkeiden tukemista. Käynnissä olevat hankkeet tullaan saatamaan päätökseen, mutta uusia mittavia hankkeita ei näillä näkymin tulla aloittamaan. Suomen on kuitenkin tarkoitus osallistua Maailmanpankin IV väestö- ja terveysohjelman rahoitukseen.

NEPAL

<i>Pinta-ala</i>	141 000 km ²
<i>Asukasluku (1992)</i>	20,6 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain)</i>	2,4 %
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä)</i>	100 / 1000
<i>Odottavissa oleva elinikä (1992)</i>	52,7 v.
<i>Lukutaito (1992)</i>	27 %
<i>BKT per asukas (1992)</i>	170 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT/asukas mukaan</i>	166.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset)</i>	33,8 mmk

Nepal on Vietnamin ohella Suomen tärkein kehitysyhteistyökohteeksi Aasiassa. Toukokuussa 1991 Nepalissa pidettiin ensimmäiset monipuoluevaalit 30 vuoteen. Vuonna 1992 laadittu kahdeksas viisivuotissuunnitelma on maan taloussuunnittelun perusta. Suomi on pyrkinyt tukemaan Nepalín rakennesopeutusohjelmaa, jonka päätavoite on perusedellytysten luominen maan taloudelliselle - erityisesti maaseudun kehitykselle - ja sitä kautta köyhyyden lieventämiselle. Runsaasta ulkomaan avusta huolimatta maan talouskehitys on ollut hidasta.

Kymmenessä vuodessa Nepalín ja Suomen välinen kehitysyhteistyö on muotoutunut muutamasta hajanaisesta hankkeesta tiiviiksi ja selkeäksi ohjelmaksi noudattaen Nepalín sille ensisijaisiksi asettamia tavoitteita. Vuonna 1993 tärkeimmät yhteistyöalueet olivat metsätalous, energiahuolto, maaseudun vesihuolto ja kartoitus. Lisäksi tuettiin perhesuunnittelua, kulttuuriperinteen tallentamista sekä käynnistettiin puhelinliikennehankkeen valmistelu.

Kertomusvuonna metsäalan tuki keskittyi vuonna 1989 valmistuneeseen metsätalouden kokonaissuunnitelmaan kahden erillisen projektin kautta. Nepalín metsäministeriölle annettiin institutionaalista apua sekä tuettiin metsähallinnon ja metsien hyödyntämisen kehittämistä. Energiasektorilla maaseudun sähköistys hanke Pokharan alueella saatiin päätökseen. Vesihuoltosektorilla tuettiin Lumbinin alueen vesi- ja sanitaatiohanketta, jonka tarkoituksena on taata puhdas vesi alueen 175 000 asukkaalle. Merkittävin uusi hanke oli kartoitushanke, jonka ensimmäisen vaiheen aikana tehdään yksityiskohtaiset topografikartat maan itäosasta.

Suomen ja Nepalín kehitysyhteistyön lähivuosien laajuus ja toimintamuodot tulevat osaksi riippumaan käytettävissä olevien määrärahojen suuruudesta. Keskeisimmät yhteistyöalueet tulevat olemaan metsätalous, energia-ala sekä vesi- ja sanitaatiohuolto. Näillä aloilla pyritään laaja-alaiseen vaikuttamiseen osallistumalla aktiivisesti policy-keskusteluihin ja tukemalla näiden alojen uudistumista. Kartoitushanke on tarkoitus laajentaa käsittämään myös maan länsiosaa. Lahja-avun käyttöä in-

vestointeihin, rakentamiseen ja tuotannollisten hankkeiden rahoittamiseen pyritään vähentämään.

SRI LANKA

<i>Pinta-ala:</i>	66 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	17,7 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	1,2%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5v. / 1000 syntynyttä):</i>	24 / 1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	71,2 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	89%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	540 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT / asukas mukaan:</i>	128.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	35,9 mmk

Sri Lankan vuosia epävakana jatkunut sisäpoliittinen tilanne ei kertomusvuoden aikana ole oleellisesti parantunut. Sotatila ja terroriteot jatkuivat varsinkin maan pohjoisosissa. Joitakin viitteitä rauhanomaisesta ratkaisusta on annettu, mutta mitään todellista edistymistä rauhan aikaansaamiseksi ei ole tapahtunut.

Maan sisäisten konfliktien aiheuttamat korkeat sotilasmenot ja ihmisoikeusloukkaukset vähentävät maan kanssa harjoitettavan kehitysyhteistyön uskottavuutta ja tuloksellisuutta. Määrärahojen vähennyttyä Suomi lopettaakin laajamittaisen kehitysyhteistyön Sri Lankan kanssa. Pääosin toiminnot päättyvät vuoteen 1995 mennessä.

Yhteistyökohteina Sri Lankassa ovat olleet Colombon keskussairaalan kunnostaminen, Kandyn piirikunnan vesihuollon ja sanitaation suunnittelu ja rakentaminen, Kalutaran piirikunnan integroitu kehitys ja tuki metsäsektorille.

Tuleva Suomen ja Sri Lankan välinen yhteistyö tulee suuntautumaan korkotukiluottorahoitukseen ja kaupalliseen toimintaan. Ensimmäinen korkotukiluotto myönnettiin kertomusvuonna maan eteläosan puhelinverkoston kehittämiseen.

VIETNAM

<i>Pinta-ala:</i>	332 000km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	69,5 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	2,0%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):</i>	37 / 1000
<i>Odottavissa oleva elinikä (1992):</i>	63,4 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	89%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	-
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT/asukas mukaan:</i>	150.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	41,9 mmk

Vietnamin talouselämä on kehittynyt myönteisesti koko kulu-
van vuosikymmenen. Vuosittainen kasvuprosentti on ollut noin
viisi prosenttia. Se voidaan katsoa merkittäväksi saavutukseksi
ottaen huomioon, että maa on ollut lähes täysin suljettu kan-
sainväliseltä rahoitukselta. Kasvu on perustunut lähinnä maa-
talouden hyviin saavutuksiin sekä lisääntyneeseen kaupan-
käyntiin naapurivaltioiden kanssa.

Vietnam on edelleen merkittävässä kehitysvaiheessa, sillä
vuoden 1993 tapahtumat tulevat todennäköisesti muuttamaan
koko maan talouselämän. Yhdysvallat, jonka Vietnamiin koh-
distama kauppasaarto on ulottunut myös kehityspankkeihin ja
moniin avunantajamaihin, ilmoitti kesällä 1993 myönteisem-
mästä politiikastaan Vietnamia kohtaan ja vapautti kehityspan-
kit toimimaan maassa. Ensimmäinen Maailmanpankin ja
UNDP:n järjestämä Vietnamin apua käsittelevä kansainvälinen
kokous pidettiin Pariisissa marraskuussa 1993 ja rahoituslu-
paukset kohosivat lähes 1,9 miljardiin USD.

Suomen ja Vietnamin välinen kehitysyhteistyö keskittyi
kertomusvuonna kahteen suhteellisen investointivaltaiseen,
mutta merkittävän sosiaalisen ulottuvuuden omaavaan hank-
keeseen. Nämä olivat Hanoi ja Haiphongin kaupunkien vesi-
huoltohankkeet. Suomi on kehittänyt Hanoi vesihuoltoa vuo-
desta 1985 ja Haiphongin vesihuoltoa vuodesta 1991.
Haiphongin vesihuolto- ja sanitaatiohankkeen tukemista jatke-
taan vuoteen 1996 asti. Molemmat vesihuoltohankkeet saatetta-
neen päätökseen sopimuksien mukaisesti, vaikka oleellisia
muutoksia maiden välisessä yhteistyöstrategiassa tulee tapah-
tumaan lähiaikoina.

Kertomusvuonna Suomi myönsi lisäksi tukea asiantuntija-
apuun Vietnamin kaupunkien vesisuunnitelmien laatimiseksi.

LATINALAINEN AMERIikka

Keski-Amerikan alueellinen yhteistyö

Kertomusvuonna Suomen alueellinen kehitysyhteistyö Latinalaisessa Amerikassa keskittyi Keski-Amerikan alueelliseen yhteistyöhön.

Keski-Amerikassa vuonna 1986 alkanut rauhanprosessi on edistynyt ja saavuttamassa vakiintumisvaiheen siinä määrin, että kansainvälisen avun painopiste on siirtynyt humanitaarisesta avusta kansantalouksien rakenteelliseen sopeuttamiseen ja jälleenrakentamiseen. Myös alueen viimeisiksi aseellisen toiminnan konfliktialueiksi jääneet El Salvador ja Guatemala ovat siirtymässä rauhan kauteen. El Salvadorissa järjestetään vuonna 1994 kansainvälisesti valvotut vaalit. Guatemalassa rauhanneuvottelut jatkuvat, aseellinen toiminta on lähes loppunut ja maan ihmisoikeustilanne on alkanut parantua.

Keski-Amerikan alueellinen kehitysyhteistyö alkoi vuonna 1987 yhteispohjoismaisen aloitteen perusteella. Tarkoituksena on tukea alueellista rauhanprosessia kehittämällä valtioiden välisen yhteistyön mekanismeja ja edistämällä kansallista kehitystä.

Alueellisen yhteistyön hankkeita on kertomusvuonna ollut käynnissä kolme; terveysalan yhteistyö WHO:n alueellisen yhteistyöjärjestön, Amerikan valtioiden terveysjärjestön (PAHO) kautta, meteorologiahanke yhteistyössä Keski-Amerikan vesivairinkomission (WMO) kanssa sekä alueellinen metsäprojekti. Vuonna 1993 valmisteltiin lisäksi yhteispohjoismaista hanketta Keski-Amerikan ympäristöneuvoston (CCAD) alueellisen kehitysohjelman tukemiseksi. Hanke on tarkoitus aloittaa vuonna 1994. Yhteispohjoismaisesti valmisteltu alueellinen yhdyskuntahanke jouduttiin sen sijaan peruuttamaan määrärahasyistä ja Ruotsin päätettyä luopua hankkeesta.

Alueelliset terveyshankkeet päättyivät vuoden 1993 lopussa. Terveysalan yhteistyö on tarkoitus vastaisuudessa keskittää Nicaraguan maaohjelmaan. Meteorologiahanke jatkuu vuoden 1995 loppuun. Hanke sisältää kansallisten säähavaintoasemien ja niiden välisen kommunikaatioverkoston perusparannuksia sekä käyttäjäkoulutusta. Alueellisessa metsähankkeessa jatketaan muun muassa parannettujen ja ympäristön huomioon ottavien metsänhoidon suunnittelujärjestelmien kehittämistä ja käyttöön ottamista osana kansallisten metsäviranomaisten toimintaa.

Alueellisena yhteistyönä jatkettiin kertomusvuonna myös Meksikon metsähanketta, joka päättyi vuonna 1995.

NICARAGUA

<i>Pinta-ala:</i>	130 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	4 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	3,3%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5v. / 1000 syntynyttä):</i>	53/1000
<i>Odotettavissa oleva elinikä (1992):</i>	65,4 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	—
<i>BKT per asukas (1992):</i>	340 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT/asukas mukaan:</i>	139.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	46 mmk

Nicaraguassa jo kolmatta vuotta toteutetun talousuudistuksen tulokset ovat olleet vaatimattomia. Tuotannon noususta ei ole merkkejä. Syventyvä talouskriisi on lisännyt sosiaalista turvatomuutta ja köyhyysongelmat ovat kärjistyneet.

Nicaraguan demokratisointiprosessi on kuitenkin kiistatomaasti edennyt. Hajauttamispyrkimysten myötä paikallistasolla on havaittavissa lisääntyvää kiinnostusta omien asioiden hoitamiseen ja resurssien kartoittamiseen. Tämä kehitys on sekä sosiaalisesti, taloudellisesti että poliittisesti Nicaraguan vahvin tekijä, jonka kehityssuunta on päinvastainen maan yleiseen kehitykseen nähden. Tulevaisuudessa yhteistyön tarkoitus onkin suuntautua näihin toimintoihin.

Suomen kehitysyhteistyön tuki Nicaragualle on 1980-luvun loppupuolelta lähtien suunnattu maaseutukehitykseen ja terveyssektorille. Projektitoiminnalla on myös tuettu paikallisten instituutioiden kehitystä ja edesautettu poliittisesti hajaantuneiden ryhmien yhteistyötä käytännön tasolla.

Merkittävimpiä maaseutukehityksen hankkeita Suomen ja Nicaraguan välisessä yhteistyössä on ja tulee olemaan vuodesta 1990 alkaen toteutettu maaseudun kehittämisohjelma. Sen I vaihe päättyi vuoden 1993 lopussa. Hankkeen tarkoituksena on ollut alueen tärkeimpien tuotantosektorien, maidon ja lihakarjatuotannon kehittämisen kautta parantaa erityisesti alueen pienten ja keskisuurten tuottajien tuotantoa ja elintasoja. Toisaalta tavoitteena on turvata väestön riittävä valkuaisaineiden saanti ja edistää vientitulojen lisäämistä. Erityisesti on huomioitava alueen tuottajaorganisaatioiden kehittämisessä saavutetut tulokset, jotka ovat kestävän kehityksen keskeisiä edellytyksiä samoin kuin maidon keräykseen ja markkinointiin liittyvät tulokset. Nicaraguan hallituksen esityksestä on alettu valmistella hankkeen II vaihetta, jonka ensisijaisena tavoitteena on turvata I vaiheessa saavutetut tulokset sekä edelleen kehittää hankkeen toimintoja siten, että toteutusvastuuta voitaisiin siirtää enenevästi tuottajille ja Nicaraguan maatalousministeriölle.

Terveys- ja sosiaalsektorin hankkeista vuonna 1990 PAHOn kautta toteutettu vammaisten kuntoutushanke jatkuu

vuoteen 1994. Hanke, joka on integroitu maan terveysjärjestelmään myös paikallistasolla keskittyy mm. koulutukseen ja hallinnon vahvistamiseen. Myös tämän hankkeen II vaiheessa pyritään I vaiheessa saatuja tuloksia siirtämään vastaanottajaviranomaisille. Sairaalalaitteiden huolto- ja kunnossapitohankkeessa projektin toiminnot siirtyvät asteittain sairaaloiden normaaleiksi toiminnoiksi.

Kehitysyhteistyöministeri Toimi Kankaanniemi vieraili Nicaraguassa vuoden 1993 helmikuussa.

PERU

<i>Pinta-ala:</i>	1 290 000 km ²
<i>Asukasluku (1992):</i>	22,5 milj.
<i>Väestönkasvu (1992-2000, vuosittain):</i>	2%
<i>Lapsikuolleisuus (alle 5 v. / 1000 syntynyttä):</i>	77 / 1000
<i>Odottavissa oleva elinikä (1992):</i>	63,6 v.
<i>Lukutaito (1992):</i>	86%
<i>BKT per asukas (1992):</i>	950 USD
<i>Sijoittuminen maailman 173 maan joukkoon</i>	
<i>BKT/asukas mukaan:</i>	98.
<i>Suomen apu 1993 (kaikki maksatukset):</i>	11,4 mmk

1960-luvun lopulla alkanut yhteistyö Suomen ja Perun välillä on loppunut, kun Suomen viimeinen kahdenvälisen lahja-avun hanke eli Iquitoksen kaupungin dieselvoimalahanke saatiin valmiiksi kertomusvuoden aikana. Hanke luovutettiin Perun sähköviranomaisille toukokuussa 1993.

MAITTAIN KOHDENTAMATON TOIMINTA

Toiminnalla on tarkoitus tukea sekä maa- että aluekohtaista yhteistyötä. Monipuolisella ohjelmavalikoimalla Suomi pyrkii kehittämään niin julkisen kuin yksityisenkin sektorin peruspalveluja ja valmiuksia.

Vuonna 1993 pääosa maittain kohdentamattomista varoista suunnattiin koulutusosalalle ohjelmien pyrkiessä ihmisarvoisen elin- ja työympäristön, ympäristöhuollon sekä taloudellisen kasvun tasapuoliseen huomioimiseen. Kehitysmaiden kansantalouksien yrittäjyyden ja markkinatalouden rakennemuutoksia pyritään edistämään inhimillistä ja institutionaalista kapasiteettia kasvattamalla. Tätä Suomi tukee ohjelmilla, joiden avulla kehitysmaiden tuotteet pääsevät maailmanmarkkinoille ja maat integroituvat maailmantalouteen.

Koulutusohjelmat

Kehitysmaille suunnattu Suomen tukema metsäalan koulutus alkoi jo vuonna 1967. Suomen rahoittama ja opetushallituksen yhteydessä toimivan Forestry Training Programmen (FTP) toimeenpanema metsä- ja puutalouden koulutus on monipuolistunut ja täsmentynyt aloille, joissa osallistujia lähettävien maiden tarpeet ja Suomen osaaminen kohtaavat. Vuonna 1993 Suomi tuki metsäalan teollisuus-, puunkorjuu-, metsävarojen kehittämis- ja palontorjuntakoulutusta sekä Kotkassa sijaitsevaa metsäalan koulutuskeskusta.

Kehitysmaille suunnattu kaupallinen koulutus on metsäalan lisäksi Suomen kehitysyhteistyön vakiintunein koulutusala. Suomen tuki alkoi vuonna 1968.

Kertomusvuonna järjestettiin kehitysmaiden viranomaisille ja yritys-elämälle tuonti-, vienti- ja yrittäjyyškoulutusta eri pituisina kursseina. Koulutuksen kohdealueet olivat Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Koulutusta annettiin yhteistyössä alueellisten ja kansallisten kaupallisten, teollisuus- ja vientiorganisaatioiden sekä UNCTAD/GATT:in ja ITC:n kanssa.

Kaupallisten hankkeiden toimeenpanoa suunnittelee ja hoitaa Helsingin kauppakorkeakoulun yhteydessä toimiva Programme for Development Cooperation (PRODEC).

Kemiallisten aseiden tunnistusmenetelmiä koskevan tunnistustäyskieltosopimuksen on määrä astua voimaan vuonna 1995, jolloin allekirjoittajavaltioilla tulee olla riittävä asiantuntemus kemiallisten aseiden tunnistamista ja valvontaa varten. Ollakseen uskottava tulee kemiallisten aseiden valvontaverkoston ulottua myös kehitysmaihiin, joiden mahdollisuudet tarvittavan koulutuksen hankkimiseen ovat rajoitetut. Tämän vuoksi

tukea on vuosittain myönnetty kehitysmaista tulevien kemistien koulutukseen. Koulutuksesta vastaa Helsingin yliopiston kemian laitoksen yhteyteen perustettu yksikkö, jota ulkoasiainministeriö rahoittaa.

Erityisprojektit

Suomen rahoittama ja kansainvälisen työjärjestön (ILO) toteuttama pariinkymmeneen Afrikan maahan kohdistuva työturvallisuuden ja terveyden ohjelma jatkui vuonna 1993. Koulutusta annetaan kurssi- ja seminaariluontoisesti kohdemaiden julkisen hallinnon edustajille, työturvallisuustarkastajille, yritysten vastuushenkilöille ja ammattiyhdistyshenkilöille. Koulutusta tukee merkittävä julkaisutoiminta.

Viennin edistämistä Suomi tukee Suomen ulkomaankaupaliiton yhteydessä toimivan FINIPOn kautta, jonka tavoitteena on Suomen kehitysavun pääkohdemaiden tuottamien valmis- tuotteiden viennin lisääminen. Näiden lisäksi FINIPO edistää muiden kehitysmaiden vientivalmiuksia tukemalla yrityksiä sekä kohdemaissa että Suomessa neuvonta-, tiedotus- ja yhteyspalveluin. Toiminta keskittyy omaehtoisen menestymisen edellytyksiä ja kasvumahdollisuuksia omaaviin yrityksiin ja tuotteisiin.

International Trade Center'in (ITC) tehtävänä on kehitysmaiden kauppasuhteiden parantaminen vientikaupassa ja vientiorganisaatioiden kehittäminen. Suomi on tukenut ITC:tä vuodesta 1974 lähtien.

ITC:n tämänhetkinen yhteistyöohjelma sisältää puutuotteiden markkinoinnin tehostamisen, pakkausalan ja vientikaupan kehitys- ja koulutusohjelman sekä yritysten tukiohjelman SADC-maissa.

Vuonna 1993 Suomi jatkoi tukeaan Suomen Punaisen Ristin toteuttamalle veripalveluohjelmalle Etiopiassa, Nepalissa, Nicaraguassa, El Salvadorissa ja Hondurasissa. Ohjelman tavoitteena on kohdemaiden veripalvelutoiminnan tukeminen ja kehittäminen aineellisella, koulutus- ja tutkimusavulla.

Kansainväliseen ympäristönsuojeluun Suomi osallistui kertomusvuonna allekirjoittamalla Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) kanssa vuodet 1993-95 kattavan 12,3 miljoonan markan jatkosopimuksen. Ohjelman avulla tuetaan kohdemaiden viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen valmiuksia luonnonvarojen kestävästä käytöstä suunnittelussa ja kehittämisessä. Työ tehdään tutkimuksen, koulutuksen ja julkaisutoiminnan avulla.

Suomi on perustanut konsulttirahastot Maailmanpankin (WB), International Finance Corporationin (IFC), Afrikan kehi-

tyspankin (AfDB) ja Kansainvälisen maatalouden kehittämisrahaston (IFAD) yhteyteen. Vuonna 1993 AfDB:n yhteydessä toimivaa rahastoa tuettiin 1,3 miljoonalla markalla.

Rahastojen avulla edistetään suomalaisten asiantuntijoiden, yritysten ja laitosten osallistumista kansainvälisten rahoituslaitosten kehityshankkeiden suunnitteluun, arviointiin ja seurantaan.

KEHITYS- JA KORKOTUKILUOTOT

Vuonna 1993 ei myönnetty uusia kehitysluottoja, sillä uusien kehitysluottojen myöntämisestä on toistaiseksi luovuttu. Vastaanottajamaiden taloudellisten vaikeuksien takia kehitysluottoja on usein jouduttu antamaan anteeksi, ja ne eivät ole tuoneet varsinaisesti täydentävää rahoitusvaihtoehtoa lahja-avulle nykyisissä Suomen kohdemaissa. Voimassa olevat kehitysluotot on myönnetty Zimbabwe, Senegalille, Kamerunille, Nicaragualle ja Costa Ricalle.

Kertomusvuonna annettiin anteeksi Nicaraguan vanhoja kehitysluottoja yhteisarvoltaan 103 miljoonaa markkaa ja sen lisäksi luottojen erääntyneet korot. Costa Rican kehitysluoton voimassaoloaikaa pidennettiin vuoden 1996 loppuun.

Korkotukiluottojen käyttö säilyi kertomusvuonna samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Korkotukiluotoilla pyritään kehitysmaihin suuntautuvien rahoitusvirtojen lisäämiseen ohjaamalla niitä vastaanottajamaan kehityksen kannalta keskeisiin kohteisiin. Vuonna 1993 allekirjoitettiin 10 uutta korkotukiluotosopimusta yhteensä kolmen eri maan (Kiina, Ghana, Sri Lanka) kanssa. Eniten uusia luottoja myönnettiin edelleenkin Kiinaan. Kertomusvuonna myönnettyjen luottojen yhteismäärä oli 420 miljoonaa markkaa. Vuonna 1993 nostettiin korkotukiluottoja noin 520 miljoonaa markkaa. Vuodesta 1987 lähtien kertomusvuoden loppuun on korkotukiluottoja myönnetty yhteensä 76 kappaletta, yhteisarvoltaan noin 2,9 miljardia markkaa. Korkotukiluottojen myöntövaltuudet pysyivät aiemmalla 3,3 miljardin markan tasolla. Maantieteellisesti korkotukiluotot ovat keskittyneet Aasiaan. Suurin kohdema on edelleen Kiina.

Uudet korkotukiluottoja koskevat ohjeistot (ns. Helsinki-paketti) hyväksyttiin OECD:ssa helmikuussa 1992. Niiden mukaan kaupallisesti kannattaviin hankkeisiin ei tulisi myöntää korkotukirahoitusta vaan niihin tulisi hankkia kaupallista rahoitusta. Sääntöjen soveltamiseksi perustettu konsultaatioryhmä, jossa jäsenmaat käsittelevät korkotukihankkeita tapauskohtaisesti, on edelleen kokoontunut tiheästi, ja on edellyttänyt ulkoasiainministeriön aktiivista toimintaa. Suomi on pyrkinyt

vaikuttamaan siihen, että päätöksenteko konsultaatioryhmässä tapahtuisi yhdenmukaisesti valmistellun aineiston perusteella ja yhdenmukaisia kriteerejä käyttäen. Joidenkin sektoreiden osalta on ryhmässä lähestytty konsensusta säännösten tulkin-
nassa, mutta avoimia kysymyksiä on edelleen. Uusien säännös-
ten vaikutuksina on nähtävissä, että selvästi tuotannollisia in-
vestointeja ei juuri enää esitetä. Myös telehankkeet on useim-
missa tapauksissa katsottu kaupallisesti kannattaviksi eikä
näin ollen korkotukikelpoisiksi. Energiasektorin kohdalla rajan-
veto on ollut vaikeampaa. Ympäristöinvestointien osuus on ollut
selvästi kasvamassa, ja parhaillaan ollaan muodostamassa yh-
teistä kantaa niiden käsittelylle. Myös sosiaalisektorin hank-
keet ovat lisääntyneet kertomusvuonna. Kertomusvuonna käsi-
teltiin OECD:n konsultaatioryhmässä kahta Suomen hanketta,
joista toinen todettiin kaupallisesti kannattamattomaksi ja toi-
nen kaupallisesti kannattavaksi.

Korkotukihankkeista saatujen kokemusten perusteella ja
ulkoasiainministeriön riippumattomalla tutkimuslaitoksella
vuonna 1992 teettämän evaluoinnin seurauksena ryhdyttiin uu-
distamaan korkotukihankkeiden käsittelyjärjestystä Suomessa.
Uudistusten tarkoituksena oli ulkoasiainministeriön roolin li-
isääminen hankkeiden valmistelu- ja hyväksymisvaiheessa sen
varmistamiseksi, että kehitysnäkökulma tulisi järjestelmässä
riittävän hyvin esiin. Uusi käsittelyjärjestys on hyväksytty ja
otettu käyttöön marraskuussa 1993.

Korkotuen 5 suurinta vastaanottajaa 1991-1993

	1991 (Mmk)	1992 (Mmk)	1993 (Mmk)	1991-93 (Mmk)
Kiina	28,1	48,2	53,2	129,5
Thaimaa	7,5	11,1	23,8	42,4
Kenia	4,0	5,4	5,3	14,7
Meksiko	4,9	5,1	4,3	14,2
Intia	1,1	4,8	8,1	14,0

9 Kansalaisjärjestöt

Vuodesta 1974 alkaen valtio on tukenut suomalaisten kansalais- ja lähetysjärjestöjen harjoittamaa omaehtoista kehitysyhteistyötä. Kolmessa kehitysmaassa toteutettavaa kansallista kehitysjoukko-ohjelmaa on rahoitettu vuodesta 1987 lähtien. Sellaisia kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä, joiden toimintamuodot vastaavat Suomen kehityspoliittisia tavoitteita, on tuettu vuodesta 1990. Kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen toiminnan tukeminen liittyy lähes kaikkiin kansalaisjärjestöhankkeisiin, mutta tämän lisäksi on näitä järjestöjä tuettu suoraan kehitysmaaedustusten kautta myönnettyillä pienprojektimäärärahoilla. Suomalaisille kansalaisjärjestöille on myönnetty myös tiedotustukea. Kertomusvuonna tukea maksettiin yhteensä 140,3 miljoonaa markkaa, josta kansalais- ja lähetysjärjestöille 109,5 miljoonaa, kehitysjoukkotoiminnalle 23,7 miljoonaa, kansainvälisille kansalaisjärjestöille 4,0 miljoonaa ja tiedotustukea 3,1 miljoonaa markkaa.

Kertomusvuonna oli käynnissä noin 370 noin 150:n eri järjestön toteuttamaa hanketta noin 70:ssä kehitysmaassa.

Tuki suomalaisille kansalais- ja lähetysjärjestöille

Tukemalla kansalais- ja lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyötä pyritään täydentämään ja osaltaan tukemaan Suomen harjoittamaa virallista kehitysyhteistyötä ennen kaikkea sellaisissa kehitysmaissa ja hankkeissa, joihin valtiollista kehitysapua ei anneta. Samalla tarjotaan järjestöjen kautta laajoille kansalaispiireille mahdollisuus omakohtaiseen kokemuksen ja tiedon hankkimiseen kehitysmaista ja kehitysyhteistyöstä. Lähtökohdana on luottamus ja yhteisymmärrys siitä, että hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa vapaalle kansalaisjärjestötyölle ominainen itsenäisyys ja monimuotoinen omaleimaisuus säilyvät.

Hankkeiden toteutus on kunkin tukea saavan järjestön vastuulla, joskin sitä säätelevät ulkoasiainministeriön antamat ohjeet ja säännökset. Kansalais- ja lähetysjärjestöjen työssä korostuu kehitysmaiden kansalaistoiminnan kehittäminen ja tukeminen omaehtoisuuden, omatoimisuuden ja oma-aloitteisuuden pohjalta. Keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman laajan

ja moniarvoisen yhteistyön aikaansaaminen, jolla on suuri merkitys eri kansalaispiirien vaikutusmahdollisuuksien lisäämisessä ja yleensä demokratian kasvualustan luomisessa. Tavoitteena on myös ollut maaseudun köyhimpien väestöryhmien taavoittaminen ja niiden rohkaiseminen ruohonjuuritason yhteistoimintaan yksinkertaisin hankkein ottamalla huomioon kyseisten yhteisöjen kulttuuriset erityispiirteet.

Terveystenhuolto, peruskoulutus ja yleensä sosiaaliala ovat merkittävimmät toiminta-alat. Näille aloille kohdistuu lähes 80 prosenttia hankkeista. Samalla kun tuki sosiaalisektorille on ensiarvoisen tärkeää, se on kestävä kehityksen kannalta pulmallinen, koska tuettujen toimintojen elinkelpoisuuden ja jatkuvuuden takaaminen siirtyy useimmiten köyhien valtioiden vastuulle. Täten jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa pyritään korostamaan vastaanottajayhteisöjen tulevaa vastuuta toimintojen rahoituksessa mm. pienyritys- ja muuta tuotannollista toimintaa kehittämällä.

Tuki kansalliselle kehitysjoukkotoiminnalle

Kansallista kehitysjoukkotoimintaa koskevat samat perusperiaatteet kuin kansalaisjärjestötoimintaa. Kehitysjoukkotoiminnasta vastaa ulkoasiainministeriön ohjauksessa Kehitysyhteistyön Palvelukeskus (KePa) ry. Vuonna 1987 aloitettua toimintaa on kolmessa kehitysmaassa, joissa suomalaisia kehitysjoukkolaisia kertomusvuonna oli 31 Sambiassa, 21 Nicaraguassa ja 15 Mosambikissa. KePalla on myös laajaa tiedotustoimintaa, se avustaa kotimaisia ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöjä yhteyspalveluin sekä on neuvonantajana hankevalmisteluissa. KePan toiminta arvioidaan vuonna 1994.

Tuki kansainvälisille kansalaisjärjestöille

Tuki kohdistui kertomusvuonna 12 järjestölle, jotka toimivat lähinnä ympäristön, tiedotuksen ja tutkimuksen, aikuiskasvatuksen, väestöpolitiikan sekä naisasian edistämisen alueilla. Perusteena tuen myöntämiselle on ollut mm. järjestöjen usein maailmanlaajuinen yhteysverkosto, pitkä kokemus ja erityisosaaminen sekä vakiintunut asema teollisuusmaiden ja kehitysmaiden vuorovaikutuksen edistäjinä.

Suora tuki kehitysmaiden kansalaisjärjestöille

Kehitysmaiden kansalaisjärjestöille annettava suora tuki on rajoittunut Suomen kehitysmaa-aidustustojen vuosina 1990-92 hallinnoimiin ns. pienprojektimäärärahoihin. Tällä tukimuodolla

on kehitysmääedustustojen aloitteesta tuettu paikallisten kansalaisjärjestöjen ja tuotannollisten pienyhteisöjen hankkeita. Enimmäkseen tukea annettiin sosiaaliin ja humanitaarisiin tarkoituksiin ja joissakin tapauksissa yhtenä myöntöperusteena oli Suomen myönteinen profiloituminen kehityspyrkimysten tukijana. Vuonna 1993 ei varattu uusia pienprojektimäärärahoja.

Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötiedotukselle

Vuodesta 1975 lähtien myönnettyä kansalaisjärjestöjen tiedotustukea on viime vuosina pyritty laajojen kampanjoiden ohella suuntaamaan erityisesti kouluille ja yleensä nuorisotiedotukseen.

Kansalaisjärjestötuen valvonta ja jälkiarviointi

Kertomusvuonna toteutettiin englantilaisen tutkimuslaitoksen Overseas Development Instituten ja Helsingin Yliopiston Kehitysmäänsituutin yhteistyönä kansalaisjärjestötuen arviointi. Arvioinnissa todettiin, että järjestöjen kehitysyhteistyön tuella on saavutettu sen päätavoitteet, mutta järjestöjen hankkeiden laatu kuitenkin vaihtelee suuresti (katso evaluointi ja sisäinen tarkastus).

10 Teollinen kehitysyhteistyö

FINNFUND

Useiden kehitysmaiden talouspolitiikkaa on edelleen leimannut pyrkimys voimakkaisiin rakennemuutoksiin, joissa pääpaino on yksityisten investointien edistämässä, yksityistämässä, hallinnon ja talouden hajauttamisessa sekä säännöstelyn purkamisessa.

Ongelmien ratkaisemiseksi on pystyttävä kehittämään kehitysmaan elinolosuhteita vapaaehtoisuuteen, omaehtoisuuteen ja yksityiseen yrittämiseen perustuen. Lopullinen onnistuminen on kuitenkin pitkälti kiinni kehittyneiden teollisuusmaiden kauppaja- ja yhteistyöpoliittisista päätöksistä suhteessa kehitysmaihin ja maailmankaupan vapauttamiseen. Keinot väestönkasvun alentamiseen ja vauraampiin teollisuusmaihin kohdistuvien siirtolaisvirtojen hidastamiseen ovat löydettävissä jos kehityksessä jälkeen jääneiden maiden yhteiskunnalliset olosuhteet kohentuvat.

Teollisuuden kehitysmaatoimintojen mielenkiinto on suuntautunut edelleen eniten Aasiaan (yli 60 prosenttia hankealoitteista). Latinalaisessa Amerikassa on ollut muutamia hankealoitteita. Sen sijaan Afrikassa ja Lähi-Idässä investointitoiminnan kasvu on ollut vaatimatonta. Keski- ja Itä-Euroopassa (KIE) suomalaisten yritysten investoinnit ovat selvässä kasvussa. Pääosa kiinnostuksesta on kohdistunut teollisiin hankkeisiin, erityisesti metalliteollisuuden eri aloille sekä rakennusaine- ja kemian teollisuuteen. Toteutettujen investointihankkeiden lukumäärällä mitattuna Intia, Turkki, Malesia ja Tunisia ovat FINNFUNDin merkittävimmät kohdemaat kehitysmaatoiminnoissa.

Uudet rahoituspäätökset kehitysmaihin olivat kertomusvuonna 49,8 miljoonaa markkaa, minkä lisäksi myönnettiin jo toiminnassa oleville yhtiöille rahoitusta 27,4 miljoonaa markkaa laajennuksiin ja kehittämiseen. Maksatuksia hankkeisiin oli yhteensä 163,9 miljoonaa markkaa. Voimassa olevat päätökset kertomusvuoden lopussa nousivat 527,7 miljoonaan markkaan, josta 446,8 miljoonaa markkaa on maksettu hankkeille.

FINNFUNDin toiminnan kannalta suurimmaksi kohde-
maaksi kertomusvuonna nousi Malesia, jossa FINNFUND osal-

listui petrokemian, rakennusmateriaalien ja alumiinin tuotannon tukemiseen. Yksittäisistä hankkeista suurin oli petrokemian hanke, jonka yhteydessä on tarkoitus valmistaa polttoaineen lisäainetta pakokaasujen saasteiden vähentämiseksi. FINNFUND on sijoittanut osakepääomaa hankkeeseen 27 miljoonaa markkaa ja myöntänyt luottoa 20 miljoonaa US dollaria.

Vuoden 1992 alussa FINNFUNDin toiminta laajeni käsittämään myös Keski- ja Itä-Euroopan entiset sosialistiset maat. Kiinnostus FINNFUNDin tarjoamia palveluja kohtaan on jatkunut voimakkaana myös kertomusvuonna. Vuoden 1993 aikana tehtiin 22 sijoituspäätöstä, joiden arvo on yhteensä 116 miljoonaa markkaa ja voimassa olevia rahoitussitoumuksia oli vuoden lopussa 109 miljoonaa markkaa. Tärkeimmät KIE-kohdemaat ovat Viro, Venäjän lähialueet, Puola, Tsekinmaa ja Unkari.

FINNFUNDin tulos vuodelta 1993 ennen varausten muutosta oli 22,1 miljoonaa markkaa eli 11 prosenttia edellisvuotta suurempi. Hyvään tulokseen myötävaikutti paitsi korko- ja osinkotuottojen kaksinkertaistuminen, myös yksi merkittävä osakkeiden myyntivoitto (6,2 miljoonaa markkaa). Yhtiön osakepääomaa korotettiin vuonna 1993 33,6 miljoonaan markkaan. Kertomusvuonna FINNFUND myös laski liikkeelle kotimaisilla pääomamarkkinoilla 50 miljoonan markan pitkäaikaisen joukkovelkakirjalainan.

Vuonna 1993 FINNFUND sai 6,1 miljoonan markan määrärahan hallintomenoihin. Tämä kattoi noin 40 prosenttia hallintokuluista. Yritysten kehittämis- ja edistämistoimintaan käytettiin 2,9 miljoonaa markkaa ja korkotukeen 5,0 miljoonaa markkaa.

TALOUELLINEN, TEOLLINEN JA TEKNOLOGINEN (TTT-) YHTEISTYÖ KEHITYSMAIDEN KANSSA

Kehitysmaiden kanssa toteutettavia taloudellisia, teollisia ja teknologisia yhteistyöhankkeita on tuettu ns. TTT-määrärahalla vuodesta 1984 alkaen yhteensä noin 103 miljoonalla markalla. Määrärahaa voidaan myöntää suomalaisille yrityksille, laitoksille ja yhteisöille tai henkilöille kehitysmaissa toteutettaviin hankkeisiin, joihin liittyy teknologiansiirtoa. Määrärahan pääasiallinen tarkoitus on toimia siemenrahana, jonka avulla luodaan mahdollisuuksia sellaiselle pitempiaikaiselle kaupalliselta pohjalta tapahtuvalle toiminnalle, jolla on myönteisiä kehitysvaikutuksia kehitysmaassa. TTT-varat luetaan osaksi julkista

kehitysapua, ja toiminnan kohdemaita voivat periaatteessa olla kaikki OECD:n kehitysmaiksi luokittelemat maat.

Vuonna 1993 TTT-määrärahoja myönnettiin 11,8 miljoonaa markkaa 38 hankkeeseen 20 maassa. Kuten aiemminkin vuoden 1993 hankkeista eniten kohdentui metsä- ja metsäteollisuussektorille. Energia-ala muodostui myös merkittäväksi. Tärkeimmät kohdemaat olivat Kiina ja Indonesia. Määrärahoja myönnettiin kaikkiaan yli 120 suomalaiselle yritykselle, joiden joukossa ovat tärkeimmät suuret suomalaiset vientiyritykset, mutta myös useita keskisuuria ja pieniäkin yrityksiä.

Teollisen kehitysyhteistyön 5 suurinta vastaanottajaa 1991-1993

	1991 (Mmk)	1992 (Mmk)	1993 (Mmk)	1991-93 (Mmk)
Malesia	35,5	2,9	115,2	153,6
Uruguay	0,0	0,0	35,4	35,4
Intia	11,7	18,1	3,2	33,1
Turkki	12,4	1,9	-4,2	10,1
Zimbabwe	9,5	0,5	0,0	10,0

Teollinen kehitysyhteistyö; FINNFUND ja TTT-yhteistyö

11 Tutkimus

Tutkimusta tuettiin kertomusvuonna niin monenkeskisen kuin maa- ja aluekohtaisen yhteistyön osana. Lisäksi rahoitettiin kehitysyhteistyön suunnittelua tukevaa tutkimusta ja yleistä kehitysmatkatietoutta lisäävää tutkimusta, joihin käytettiin kertomusvuonna 15,7 miljoonaa markkaa.

Ulkoasiainministeriössä tulivat voimaan kehitysyhteistyövaroin rahoitettavan tutkimustoiminnan uudet periaatteet. Periaatteet täsmentävät, minkälaista tutkimusta kehitysyhteistyövaroin rahoitetaan ja missä tutkimusta hallinnoidaan. Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto hallinnoi suoraan ainoastaan sellaista tutkimusta, joka perustuu osaston omiin toiminnallisiin tarpeisiin. Käytännössä on kysymys pienimuotoisista selvityksistä, jotka tukevat esimerkiksi kahdenvälisen kehitysavun suunnittelua, Suomen politiikan muotoilua YK-järjestöissä ja kehitysrahoituslaitoksissa sekä kehitysyhteistyötä koskevaa tiedotusta.

Tuki kehitysteoreettiselle ja yleistä kehitysmatkatietoutta lisäävälle tutkimukselle kanavoitiin kertomusvuonna pääsääntöisesti Suomen Akatemian kautta. Suoraa rahoitusta jatkettiin ainoastaan niille suomalaisissa korkeakouluissa toteutetuille yleisen kehitysmatkatutkimuksen hankkeille, joiden sopimukset oli solmittu ennen uusien periaatteiden voimaantuloa.

Suomen Akatemian rahoituspäätöksissä korostettiin Akatemian soveltamien yleisten tieteellisten kriteerien lisäksi tutkimuksen kohdistumista Suomen kehitysyhteistyön kannalta keskeisille aloille. Yhtenä lähtökohtana on kehitysmaiden tutkimuskapasiteetin vahvistaminen, minkä vuoksi tutkimushankkeeseen sisältyvä yhteistyö kehitysmaiden tutkijoiden kanssa on myös tärkeä rahoituskriteeri. Kertomusvuonna tuettiin mm. Helsingin Yliopiston Kehitysmatkatutkimuskeskusta ja Uppsalassa toimivan Pohjoismaisen Afrikkainstituutin toimintaa.

Kehitysmatkatutkimuskeskus ylläpitää kehitysyhteistyövaroin yhteyksiä kehitystutkimuksen alan kansainvälisiin tietopankkeihin ja välittää kehitystutkimusta koskevia tietoja suomalaisille tutkijoille, tiedotusvälineille ja päätöksentekijöille. Ulkoasiainministeriön antaman toimeksiannon perusteella Kehitysmatkatutkimuskeskus tulee myös järjestää ulkomaisten tutkijoiden ja asiantuntijoiden vierailuja Suomeen kehitystutkimuksen jatkokoulutuksen tueksi.

Pohjoismaisen Afrikkainstituutin tehtävänä on edistää Afrikkaa koskevaa pohjoismaista tutkimusta, levittää tietoutta

Afrikasta sekä lisätä Pohjoismaiden ja Afrikan maiden välistä tutkimusyhteistyötä. Suomi rahoitti kertomusvuonna Afrikkainstituutin suomalaisen tutkijan tointa ja antoi instituutille yleistä toimintatukea. Suomalaisilla opiskelijoilla ja tutkijoilla oli vastaavasti mahdollisuus hakea Afrikkainstituutin kirjasto- ja matkastipendejä.

Suomi jatkoi kertomusvuonna myös muutamien ei-hallitustenvälisten tutkimuslaitosten ja tiedejärjestöjen tukemista. Näitä olivat Hararessa toimiva SAPES (Southern Africa Political Economy Series), Tukholmassa päämajaansa pitävä International Foundation for Science, Genevessä sijaitseva Euroopan kehitystutkimuslaitosten yhdistys EADI, Nairobissa toimiva African Centre for Technology Studies ja Transnational Institute Amsterdamissa. Myös OECD:n kehityskeskusta tuettiin.

Transnational Institute'ssa aloitettiin kaksi uutta Suomen tukemaa tutkimushanketta. Toinen niistä käsittelee teollisuus- ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen roolia kansalaisyhteiskunnan luomisessa kehitysmaissa. Se antaa mielenkiintoista vertailuaineistoa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöstä teetetylle arvioinnille. Toisen hankkeen aiheena ovat kehitysmaiden demokratisoitumisprosessit ja ulkoisten tekijöiden kuten avunantajamaiden hallitusten ja kansalaisjärjestöjen vaikutukset niihin. Tutkimus tukee näin osaltaan uuden kehitysyhteistyöstrategian soveltamista käytäntöön.

Kertomusvuonna käynnistyi suomalaisten tutkijoiden osallistuminen EY:n kehitystutkimusohjelmaan "Life Sciences and Technologies for Developing Countries". Suomi osallistui tarkkailijana myös ohjelman hallintokomiteaan, jossa täysjäsenyys alkoi vuoden 1994 alusta ETA-sopimuksen tultua voimaan.

12 Naiset ja kehitys

Sukupuoleen liittyvien vaikutusten systemaattinen analysointi ja huomioonottaminen on tärkeää Suomen kehitysyhteistyössä. Se edesauttaa pääsemistä Suomen kehitysyhteistyölle asetettuihin tavoitteisiin. Strategian sisällöllisissä tavoitteissa korostetaan naisten ja miesten voimavarojen yhtäläistä hyödyntämistä ja kehittämistä. Naisten aseman edistämistä sekä osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä pidetään tärkeänä sosiaalisen, poliittisen ja taloudellisen tavoitteena kehitysyhteistyössä. Vuonna 1993 käynnistettiin sukupuolinäkökulman sisällyttäminen valmisteilla oleviin ala- ja maastrategioihin.

Sukupuolinäkökulman huomioonottaminen käytännön työssä pohjautuu sekä yksittäisten virkamiesten omakohtaiseen vastuuseen että osastotason seurantaan. Tätä varten on olemassa toimintaperiaatteet ja käytännön työvälineitä. Henkilöstön ja hanketoteuttajien koulutusta on jatkettu, erityisesti kentälle lähtevien valmennuskoulutuksessa. Koulutusta on annettu myös kenttähenkilöstölle, mm. helmikuussa 1993 järjestettiin sukupuoliteemaa koskeva koulutus Nicaraguan maataloushankkeisiin osallistuvalla henkilöstöllä ja paikallisille viranomaisille. Kenttäkoulutuksen osalta pyritään toimimaan yhteistyössä mm. muiden Pohjoismaiden kanssa.

Neuvontaa ja koulutusta antavat Naiset kehityksessä (WID) -koordinaattori tai asiaa varten palkatut ulkopuoliset asiantuntijat. Virkamiesten ja hankevalmistelijoiden ja toteuttajien tueksi on jatkettu toimialakohtaisten työvälineiden kehittämistä. Tämä on tapahtunut omia kokemuksia analysoimalla. Vuonna 1992 tehdyn metsäalan arvioinnin jatkona teetettiin kertomusvuonna vesihuolto- ja sanitaatio-ohjelmien arviointi sukupuolinäkökulman kannalta. Tämä lähestymistapa on osoittautunut hedelmälliseksi ja siitä saatuja kokemuksia on koottu käytännön hanketyöhön tarkoitettuun julkaisuun, joka valmistuu kevään 1994 aikana.

Suomen valmistelut YK:n neljänteen vuonna 1995 pidettävään naisten maailmankonferenssiin on aloitettu myös kehitysyhteistyön kannalta. Kehitysyhteistyövaroista tuetaan köyhimpien kehitysmaiden valmisteluja sekä monenkeskisten että kahdenvälisten kanavien kautta. Suomen edustustot osallistuvat eri avunantajien sekä kohdemaan hallituksen ja kansalaisjärjestöjen paikallisiin WID-koordinaatiokokouksiin. Kehitysyhteistyöosaston WID-koordinaattori osallistuu konferenssin

valmisteluihin Suomen valmisteluvaltuuskunnan jäsenenä ja OECD:n kehitysyhteistyökomiteassa. WID-aspektin integrointi myös muiden tulevien kansainvälisten konferenssien (väestö- ja kehitys 1994 ja sosiaalinen huippukokous 1995) asialistalle ja päätöksiin on tärkeä osa monenvälistä WID-toimintaa.

OECD:n kehitysapukomiteassa on vuoden 1993 aikana valmisteltu laaja jäsenmaiden WID-evaluointi. Suomi valittiin yhdeksi viidestä yksityiskohtaisen selvityksen kohteeksi valitusta maasta. Arvioinnin tulokset julkistetaan osana OECD/DAC:n toimintaa neljännessä naisten maailmankonferenssissa. WID-näkökohtien toteutuminen Suomen kehitysyhteistyössä on kertomusvuonna ollut myös usean muun kansainvälisen selvityksen kohteena.

Kansalaisjärjestöjen toiminnoissa kiinnitettiin vuoden 1993 aikana huomiota hankevalmistelun laadullisiin seikkoihin. WID sisällytettiin osaksi kansalaisjärjestöjen hankevalmisteluohjeistoja. Vuonna 1993 oli käynnissä kansalaisjärjestöjen toiminnan evaluointi, jossa arvioitiin myös sukupuolinäkökulman toteutumista, joten asiaan ollaan kiinnittämässä yhä enemmän huomiota eri yhteistyömuodoissa.

13 Kehitysyhteistyö ja julkisuus

KEHITYSYHTEISTYÖTIEDOTUS

Suomen harjoittaman kehitysyhteistyön tunnetuksi tekeminen on kehitysyhteistyötiedotuksen perustehtävä. Kehitysyhteistyön tavoitteet ja saavutukset tuodaan julki mahdollisimman kattavasti ja monipuolisesti. Ulkomailla tapahtuvana kehitysyhteistyö jää helposti vieraaksi kansalaismielipiteelle. Siksi tiedotuksen avoimuus ja virkamiesten osallistuminen julkiseen keskusteluun kehitysyhteistyöstä ja sen tuloksista ovat tärkeitä toimintamuotoja.

Vuonna 1993 kehitysyhteistyöosaston omaan tiedotustoimintaan käytettiin 3,6 miljoonaa markkaa. Kansalaisjärjestöt saavat lisäksi tiedotustukea, joka oli kertomusvuonna 3,1 miljoonaa markkaa.

Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto tiedottaa Suomen kehitysyhteistyön ajankohtaisesta sisällöstä, linjauksista, päätöksistä ja tuloksista. Edistääkseen kehityskysymyksiä ja kehitysyhteistyötä koskevaa julkista keskustelua osasto on järjestänyt seminaareja, joihin on kutsuttu koti- ja ulkomaisia alustajia. Luentoja kehitysyhteistyöstä on pidetty järjestöissä ja oppilaitoksissa eri puolella Suomea. Vuosittain vastataan myös sekä tiedotusvälineiden että yksittäisten henkilöiden tuhansiin suullisiin ja kirjallisiin tiedusteluihin, jotka kertomusvuonna koskivat mm. kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksia ja Suomen toteuttamia hankkeita.

Hyvät suhteet tiedotusvälineisiin ovat tärkeitä.

Kertomusvuonna myönnettiin parillekymmenelle toimittajalle ja valokuvaajalle matka-apurahoja kehitysmaihin. Osasto ja kehityksmaissa olevat edustustot avustavat myös muita toimittajia, jotka haluavat tutustua kehityskysymyksiin ja monenkeskiseen tai kahdenväliseen kehitysyhteistyöhön. Suomalaisia toimittajia perehtyi myös UNHCR:n järjestämällä pohjoismaisella lehtimiesmatkalla Mosambikin pakolaisten paluumuuttoon. Kertomusvuoden lopulla kehitysmaa- ja kehitysyhteistyökysymyksistä kiinnostuneet toimittajat perustivat yhdistyksen muiden pohjoismaiden mallin mukaan.

Osaston julkaiseman Kehitys-Utveckling -lehden teemat vuonna 1993 olivat monenkeskinen yhteistyö, yrittäminen ja kehitys, ihmisoikeudet sekä kehitysyhteistyön uusi strategia.

Vuosittain suomeksi ja ruotsiksi julkaistava Hallituksen kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle sekä englanniksi

OECD:n kehitysyhteistyökomitealle (DAC) raportoiva Annual Report jaettiin laajalti Suomessa ja muihin avunantajamaihin. Lisäksi julkaistiin mm. luettelo Suomen kahdenvälisistä kehitysyhteistyöhankkeista sekä kehitysyhteistyön perustietoja sisältävät taskutilastot. Kertomusvuonna julkaistiin myös kolme eri toimittaja-kuvaaja-teamien toteuttamaa reportaasinomaista kehityskaakirjaa Namibiasta, Keski-Amerikasta ja Mosambikista. Kehityskaakirjojen kautta halutaan kertoa kehityskaaiden arkielämästä ja niiden kehityssponnisteluista samalla kun kerrotaan suomalaisesta kehitysyhteistyöstä.

Kouluille ja nuorille suunnatussa tiedotuksessa keskeistä on kehitysyhteistyön ymmärtäminen osana kansainvälistymistä. Opettajille järjestetyissä seminaareissa ja koulutustilaisuuksissa pohdittiin koulujen kansainvälisyyskasvatusta, ulkoerooppalaisia kulttuureita ja niiden asemaa uusissa opetussuunnitelmissa. Noin viidessäkymmenessä koulussa järjestettiin kansainvälisyyskasvatuksen kampanjapäivä "Onko Afrikassa toivoa?". Kouluvierailut rakentuivat kehityskysymyksiä käsittelevistä luennoista ja konserteista.

Kehitysyhteistyötiedotuksessa valokuva- ja audiovisuaalinen aineisto ovat tärkeitä. Osastolla on noin 60 kehitysyhteistyötä ja yksittäisiä hankkeita käsittelevää videofilmiä. Kertomusvuoden aikana valmistui kolme videota; mm. Suomen vesi-hankkeesta Vietnamsissa kertova "Vettä Hanoiin". Valokuva-arkistoa käyttävät ennen kaikkea tiedotusvälineet.

Osastolla toimiva kehitysyhteistyökirjasto palvelee kaikkia kehitysyhteistyöstä ja kehityskaaista kiinnostuneita. Kirjastossa on noin 21 000 kehityskysymyksiä, kehityskaaita ja kehitysyhteistyötä käsittelevää teosta sekä koti- ja ulkomaisia lehtiä.

KEHITYSKAASUHUTEIDEN NEUVOTTELUKUNTA

Ulkoasiainministeriön neuvoo-antavana elimenä toimi vuonna 1992 uudistettu kymmenjäseninen Kehityskaasuhteiden neuvottelukunta (KESU). Kertomusvuonna neuvottelukunta antoi lausuntoja mm. kehitysyhteistyömäärärahojen tasosta ja kohdentamisesta sekä laajan ja perusteellisen kannanoton strategiatyön eri vaiheista. Huhtikuussa 1993 neuvottelukunta järjesti laajan seminaarin "Suomi ja kansainväliset kehityskysymykset".

Laajaan mandaattiinsa nähden neuvottelukunta keskittyi kertomusvuonna edellä oleviin kysymyksiin. Se suunnitteli myös tulevan vuoden ohjelmaansa, jossa tulisi esille kehityskaakauppa ja mahdollisen EU-jäsenyyden vaikutukset kehitysyhteistyöhön.

14

Evaluointi ja sisäinen tarkastus

Kehitysyhteistyöosastolla organisoitiin uudelleen evaluointi ja sisäinen tarkastus kertomusvuoden aikana. Näistä muodostettiin oma, erillinen toimintonsa suoraan alivaltiosihteerin alaisuuteen. Tällä haluttiin korostaa evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen riippumattomuutta itse kehitysavun toteutuksesta. Menettely noudatti mm. Kanadan (CIDA) ja Hollannin kehitysyhteistyöorganisaatioiden mallia.

Evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen toimikentäksi määriteltiin tämän uudistuksen yhteydessä koko kehitysyhteistyö; niin kahdenvälinen kuin monenkeskinen yhteistyö sekä muiden kehitysyhteistyövaroihin luettavien määrärahojen kohdentumisen ja vaikutukset.

Evaluoinnin tavoitteena on selvittää ollaanko tekemässä oikeita asioita ja sisäisen tarkastuksen tehtävänä on antaa vastaus kysymykseen, tehdäänkö asioita oikein.

Siirtämällä evaluointi ja sisäinen tarkastus omaksi, erilliseksi toiminnokseen pyrittiin selkiyttämään kummankin toiminnan roolia kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamisessa, luomaan Suomen kehitysyhteistyön johdolle ohjauksen työkalu, jolla paneutua toiminnan tavoitteisiin ja johtopäätösten tekoon. Uudistuksella pyritään lisäksi viestittämään evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen aikaisempaa keskeisempää merkitystä kehitysyhteistyön laadun parantamisessa.

Evaluointi

Vuoden 1993 aikana toteutettiin kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötuen evaluointi ja aloitettiin Sambiaan käytännön aineiden opetushankkeen arviointi. Suomen konsulttirahastojen käyttö kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa sekä pitkäaikainen opetushallinnon toteuttama metsäkoulutusohjelma evaluoitiin. Suomi osallistui rahoittajana kertomusvuonna valmistuneen Kanadan CIDA:n koordinoimaan UNFPA-evaluointiin. Kertomusvuoden lopulla käynnistyi myös Tansanian maaevaluointi, jonka tavoitteena on selvittää, miten Suomen kehitysyhteistyötavoitteet ovat tukeneet tärkeimpien kehitysongelmien ratkaisua ja olleet yhdensuuntaisia Tansanian omien tavoitteiden kanssa.

Evaluoinnin osalta kertomusvuonna päädyttiin siihen, että evaluointitoimintaa kehitetään tulevana vuosina yhä voimakkaammin ns. aihe-evaluaatioiden suuntaan ja yksittäisiä hankkeita koskevia evaluointeja vastaavasti vähennetään. Tämä on mielekästä evaluaatiotoiminnan koko kehitysyhteistyötämme ohjaavan tavoitteen saavuttamiseksi. Aihekohtaista suuntautumista on jo tapahtunut. Tarkoituksena on kuitenkin laatia myös jo suoritetuista hankkeista evaluoinneista synteesiraportti, jonka suositukset voidaan hankesuunnittelutyössä huomioida.

Maailmanpankin oman organisaationsa sisällä toiminnan tuloksellisuutta käsitellyt arvio (ns. Wapenhans-raportti) on heijastunut kehitysrahoituslaitosten oman toiminnan kehittämiseen Maailmanpankkia laajemmin. Raportin suosituksiin on perehdytty tarkasti myös oman yhteistyömme kannalta. Rakennesopeutusohjelmien seurannaisvaikutuksiin ja toiminnan vaikutuksiin kestävän kehityksen kannalta kiinnitetään niinikään enemmän huomiota.

Kansalaisjärjestöjen tuen evaluoinnin tarkoituksena oli selvittää, ovatko tukijärjestelmän tavoitteet selkeät ja sopivatko ne yhteen kehitysyhteistyön yleisten tavoitteiden kanssa. Evaluointi toteutettiin englantilaisen tutkimuslaitoksen Overseas Development Instituten ja Helsingin Yliopiston Kehitysmaainstituutin yhteistyönä. Arvioinnissa todetaan, että järjestöjen kehitysyhteistyön tuella on saavutettu sen päätavoitteet; tuki on ollut tärkeää kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön kannalta ja toteutettujen hankkeiden kehitysvaikutus on riittävän suuri, jotta tuen myöntämistä voidaan pitää perusteltuna. Evaluoijat toteavat kuitenkin, että järjestöjen hankkeiden laatu vaihtelee suuresti ja toiminta suuntautuu liian suppeisiin hankkeisiin laajempien prosessien tukemisen sijasta. Toiminta ei myöskään aina ole riittävästi ottanut huomioon kestävän kehityksen edellytyksiä. Paremman yhteistyön edellytyksinä evaluoijat pitävät kehitysyhteistyöosaston kansalaisjärjestötoiminnan integroimista paremmin muuhun kehitysyhteistyyöhön. Rahoitusta tulisi suunnata vahvistamaan vastaanottajamaiden kansalaisjärjestöjen omia toimintaedellytyksiä eli siirtyä yksittäisten hankkeiden tukemisesta prosessien tukemiseen.

Sambian opetushankkeen evaluoinnissa selvisi jo kertomusvuonna, että hanketta olisi tullut valmistella monipuolisemmin ja edellyttää yhteistyökumppaneilta riittävää sitoutumista hankkeeseen. Evaluointi jatkuu Sambian yliopistossa tehtävällä tutkimuksella, jossa arvioidaan hankkeen vaikutusta kohderyhmiinsä.

Myös useita käynnissä olevien kahdenvälisten hankkeiden väliarviointeja tehtiin.

Sisäinen tarkastus

Ulkoasiainministeriö ja tilintarkastusyhtiö KPMG Wideri Oy Ab allekirjoittivat 28.6.1993 sopimuksen, jossa määritellään menetetlyt kehitysyhteistyömäärärahoihin rahoitettuja hankkeita koskevista toimeksiannoista. Jo sopimuksen nojalla tehdyn yhteistyön alkuhavainnoissa on käynyt ilmi, että on perusteltua käyttää myös ulkopuolista tarkastajaa.

Vuoden 1992 syksyllä alkanutta tarkastustoimintaa jatkettiin kertomusvuonna mm. käynnistämällä tilintarkastusyhtiön kanssa kahdeksan eri kohteen tarkastaminen. Näistä kolme tarkastusta kohdistui kansalaisjärjestöjen hankkeisiin ja loput viisi kahdenvälisiin yhteistyöprojekteihin. Alustavat havainnot tarkastuksissa osoittavat, että tilinpidollisia ja hallinnollisia puutteita on kansalaisjärjestöjen ja muiden hanketoteuttajien toiminnassa. Kehitysyhteistyöosaston toimintaa erityisesti ohjeistojen ja raportoinnin osalta kehitetään näiden havaintojen pohjalta. Kansalaisjärjestöille on tarkoitus järjestää koulutustilaisuuksia kehitysavun hallinnoinnista ja erityisesti tilinpidosta.

Kehitysyhteistyöosaston evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen yksikkö osallistui kertomusvuonna myös YK:n Harmonization of Aid Accountability -hankkeeseen, jolla pyritään kehittämään vastaanottajamaiden varainhoidon järjestelmiä ja harmonisoimaan avunantajamaiden avun hallinnointia siten, että kehitysavun rahoitus tapahtuu yhä tehokkaammin sekä avoimemmin.

KAHDENVÄLISEN KEHITYSYHTEISTYÖN MAAKOHTAISET MAKSATUKSET 1993 (1 000 mk)

	Kokonais- maksatukset maittain	Prosenttia kahden- välistä yhteistyöstä	Hanke- ja ohjelma- muotoinen yhteistyö*	Tuki kan- salaisjär- jestöille	Kahden- välinen humanitaa- rinen apu	Korkotuki ja lahjatuotoi- nen teollinen yhteistyö**	Kehitysluo- tot ja FINN- FUNDin luotot***	Muu kah- denvälinen kehitysyh- teistyö****
EUROOPPA								
YHTEENSÄ	34 628	2,5%	-	1 000	15 092	2 705	-4 945	20 777
Albania	1 000	0,1%		1 000				
Ent. Jugoslavian valtiot	35 741	2,6%			15 092			20 649
Turkki	-2 112	-0,2%				2 705	-4 945	128
AFRIKKA								
YHTEENSÄ	497 569	35,9%	344 583	49 365	37 951	22 387	42 781	502
Saharan pohjoispuol. Afrikka yhteensä	30 461	2,2%	27 663	359	-	2 377	-	63
Algeria	650	0,0%				650		
Egypti	28 084	2,0%	27 663	359				63
Marokko	1 641	0,1%				1 641		
Tunisia	86	0,0%				86		
Saharan eteläpuol. Afrikka yhteensä	456 511	33,0%	306 799	48 531	37 951	20 010	42 781	440
Angola*****	4 311	0,3%		-2 189	6 500			
Botswana*****	-662	0,0%		-662				
Burkina Faso	64	0,0%		64				
Eritrea	6 102	0,4%	663		5 439			
Etiopia	7 504	0,5%	3 175	1 293		3 036		
Ghana	1 066	0,1%		609			458	
Guinea	400	0,0%		400				
Kamerun	2 681	0,2%		1 294			1 387	
Kenia	43 439	3,1%	35 628	3 012		5 350	-550	
Komorit	252	0,0%		252				
Liberia	2 500	0,2%			2 500			
Madagaskar	100	0,0%		100				
Malawi	1 728	0,1%		1 728				
Mauritius	1 183	0,1%				1 183		
Mosambik	54 532	3,9%	41 083	8 449	5 000			
Namibia	45 468	3,3%	39 604	5 864				
Nigeria	330	0,0%		330				
Päiväntasaajan Guinea	10	0,0%		10				
Ruanda	1 684	0,1%		505	1 179			
Sambia	86 720	6,3%	72 444	14 276				
Senegal	3 645	0,3%	5 130	580		771	-2 835	
Sierra Leone	316	0,0%		316				
Somalia	4 090	0,3%			3 650			440
Sudan*****	9 284	0,7%	2 334	-50	7 000			
Tansania	90 051	6,5%	79 904	8 569	1 578			
Uganda	2 712	0,2%		2 712				
Zaire	1 180	0,1%			1 180			
Zimbabwe	56 567	4,1%	1 853	722		9 670	44 321	
Alueellinen (SADC ym.)	29 253	2,1%	24 981	348	3 925			
Afrikka alueellinen	10 597	0,8%	10 122	475				

	Kokonais- maksatukset maittain	Prosenttia kahden- välisestä yhteistyöstä	Hanke- ja ohjelma- muotoinen yhteistyö*	Tuki kan- salaisjär- jestöille	Kahden- välinen humanitaa- rinen apu	Korkotuki ja lahjumuotoi- nen teollinen yhteistyö**	Kehitysluo- tot ja FINN- FUNDin luotot***	Muu kah- denvälinen kehitysyh- teistyö****
AMERIKKAA YHTEENSÄ	132 898	9,6%	59 656	13 987	1 500	13 385	40 314	4 057
Pohjois- ja Keski- Amerikka yhteensä	82 559	6,0%	47 985	11 415	1 000	6 393	11 710	4 057
Barbados	-984	-0,1%					-984	
Costa Rica*****	252	0,0%	258	-5				
Dominikaaninen tasavalta	1 694	0,1%				1 694		
El Salvador*****	-10	0,0%		-10				
Guatemala	1 295	0,1%		295	1 000			
Jamaika	75	0,0%		75				
Kuuba	75	0,0%				12		63
Meksiko	7 764	0,6%	2 685	330		4 687		63
Nicaragua	46 017	3,3%	19 207	10 185			12 694	3 932
Alueellinen	26 380	1,9%	25 835	545				
 Etelä-Amerikka Yhteensä	 50 339	 3,6%	 11 671	 2 572	 500	 6 992	 28 604	 -
Bolivia	345	0,0%		345				
Brasilia	435	0,0%		322		113		
Chile	1 081	0,1%		1 070		11		
Ecuador	606	0,0%	200	353		53		
Kolumbia	184	0,0%	64	120				
Peru	11 374	0,8%	10 509	365	500			
Uruguay*****	35 415	2,6%		-3		6 815	28 604	
Alueellinen	898	0,1%	898					
 AASIA YHTEENSÄ	 440 734	 31,8%	 151 409	 7 049	 20 648	 106 893	 113 078	 41 657
 Lähi-Itä yhteensä	 48 701	 3,5%	 4 000	 443	 8 086	 2 714	 -	 33 458
Irak	26 928	1,9%		372	6 086			20 469
Iran	10 762	0,8%				1 086		9 676
Israel	21	0,0%		21				
Jordania	1 130	0,1%				1 130		
Kuwait	498	0,0%				498		
Libanon	1 050	0,1%		50	1 000			
Syyria	98	0,0%						98
Alueellinen	8 215	0,6%	4 000		1 000			3 215
 Etelä- ja Keski- Aasia yhteensä	 121 253	 8,8%	 91 684	 4 371	 10 562	 12 656	 1 799	 182
Afganistan	8 421	0,6%		740	7 562			119
Bangladesh	24 362	1,8%	23 677	685				
Bhutan	150	0,0%		150				
Georgia	500	0,0%			500			
Intia	12 838	0,9%	115	1 340		9 522	1 799	62
Nepal	33 843	2,4%	33 563	280				
Pakistan	3 278	0,2%	25	39		3 215		
Sri Lanka	35 860	2,6%	34 303	1 137	500	-80		
Alueellinen	2 000	0,1%			2 000			

	Kokonais- maksatukset maittain	Prosenttia kahden- välisestä yhteistyöstä	Hanke- ja ohjelma- muotoinen yhteistyö*	Tuki kan- salaisjär- jestöille	Kahden- välinen humanitaarinen apu	Korkotuki ja lahjumuotoi- nen teollinen yhteistyö**	Kehitysluo- tot ja FINN- FUNDin luotot***	Muu kah- denvälinen kehitysyh- teistyö****
Kauko-ltä yhteensä	251 791	18,2%	36 736	2 235	2 000	91 523	111 279	8 018
Filippiinit	3 645	0,3%		889		2 756		
Hong Kong	0	0,0%	0	0		0		
Indonesia	4 906	0,4%	1 757	242		2 908		
Kamputsea	2 600	0,2%	2 400	200				
Kiina	54 763	4,0%	830	23		55 551	-1 762	122
Korean tasavalta	365	0,0%				302		63
Laos	10	0,0%	10					
Malesia	116 985	8,4%		140		2 431	114 414	
Mongolia	4 867	0,4%				4 804		63
Thaimaa	21 771	1,6%	14	632		22 499	-1 373	
Vietnam	41 878	3,0%	31 725	111	2 000	271		7 771
Aasia alueellinen	18 990	1,5%	18 990					
ASEANIA YHTEENSÄ	529	0,0%	-	344	-	186	-	-
Papua-Uusi Guinea	344	0,0%		344				
Oseania alueellinen	186	0,0%				186		
MAITTAIN JAKAMATON	278 292	20,1%	70 266	68 544	7 390	14		132 077
KAHDENVÄLINEN KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ	1 384 650	100,0%	625 914	140 288	82 582	145 570	191 227	199 070
Osuus kahdenvälisestä yhteistyöstä	100,0%		45,2%	10,1%	6,0%	10,5%	13,8%	14,4%

* Sisältää maa- ja aluekohtaisen yhteistyön sekä muuta lahjumuotoista kahdenvälistä varsinaista kehitysyhteistyötä

** Sisältää korkotuen lisäksi UM:n TTT-avustukset, KTM:n TT-avustukset sekä FINNFUND:in osakepääomasijoitukset

*** Sisältää luottoehtoisen kehitysyhteistyön kokonaisuudessaan, kuoletukset vähennettyinä

**** Sisältää:

- Pakolaisten vastaanottamisesta aiheutuvat menot:	65,5	mmk
- Suomen Akatemian kehitysmaatutkimus:	9,3	mmk
- OPM:n hallinnonalan kulttuuriyhteistyö sekä stipendiaattitoiminta:	1,5	mmk
- Nicaragualle anteeksiannetut korkorästit:	3,9	mmk
- Ulkomministeriön kehitysyhteistyösaston tiedotuksen menot:	3,6	mmk
- Kehitysyhteistyösaston palkkamenot:	26,3	mmk
- Määräaikaisten neuvonantajien ja toimistoapulaisten palkkamenot:	6,1	mmk
- Kehitysyhteistyösaston muita toimintamenoja:	9,2	mmk
- Edustautuminen kansainvälisissä kokouksissa:	3,5	mmk
- Kehitysyhteistyön osuus ulkomministeriön muiden yksiköiden hallintomenoista:	18,6	mmk
- Ulkommaan edustustojen kehitysyhteistyömenot (sis. palkkoja):	30,1	mmk
- Kehitysyhteistyösaston uudisrakennuksen hankintamenoja:	4,0	mmk
- FINNFUND:in hallintomenot:	9,8	mmk
- Muiden ministeriöiden hallintomenot:	1,0	mmk
- Muita hallintoon luettavia menoja:	6,6	mmk

***** Kansalaisjärjestöjen palauttama käyttämätön tuki ilmenee negatiivisena lukuna

